

دیس بیناں کے

سیکولر ریزم و دیموکریسی

د

ہز سونا کو ردستانید

www.alibapir.net

ameer.maktab@yahoo.com

f /AliBapir   YouTube /AliBapir   f /MediaAmeerOffice
www.alibapir.net

صلاح حاجی - جیہاد عبدالبدیع

چاپا دووی
۲۰۱۹ز - ۱۴۴۰م

---

ameer.maktab@yahoo.com

f /AliBapir

▶ /AliBapir

f /MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

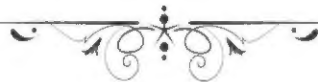

رہنمائے

سیکولاریزم و دیموکراسی

و

نہ زمودنا کوردستاندا

www.alibapir.net

---

ameer.maktab@yahoo.com

[/AliBapir](#)

[/AliBapir](#)

[/MediaAmeerOffice](#)

www.alibapir.net

www.alibapir.net

دیس بینا سالے
سیکولاریزم و دیموکراسی
د
ٹھمز و نا کور دستانیدرا

نقیسین
علے باسپر

وہ رگتیران
صلاح حاجی - جیہاد عبدالبدیع

چاپا نووی
۱۴۴۰م / ۲۰۱۹ز

دییه ییتا سائی
سیکولاریزم و دیموکراسی د نه زموونا کوردستانی

نقیسین: عه لی بایر

وه رگیژان: صلاح حاجی - جیهاد عبدالبدیع

خه تی به رگی: نه وزاد کویی

نه خشه ساز: جمعه صدیق کاکه

تیراژ: ۱۰۰۰ دانه

چاپا دوویی ۱۴۴۰م / ۲۰۱۹ز

ل ریقه به ریا گشتی یا په رتوو کخانه یین گشتی / هه ریما کوردستانی
ژماره یا سپاردنی (۴۵۶) یا سالا ۲۰۱۶ پی هاتیه دان

ameer.maktab@yahoo.com

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

www.alibapir.net

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿ اَدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ
وَجَدِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ
ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴾ (١٢٥)

سُورَةُ النِّجَارِ

ameer.maktab@yahoo.com

/Alibapir

/Alibapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

www.alibapir.net

---

ameer.maktab@yahoo.com

/Alibapir

/Alibapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

www.alibapir.net

پیشکش بیت

بہر کہ سہ کی، کوچ تشتہ ک: نہ خو
مہزنہ کرن، نہ بہرژہ و ہندیہ کا تایہت، نہ
قہناعہت ئینان ژبہری ہزر کرنی، نہ شیئت
لبہ رامبہر و ہر گرتنا حہ قییدا، ژبو وی ببیتہ
ئاستہنگ و پیکر.

ameer.maktab@yahoo.com

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

www.alibapir.net

---

ameer.maktab@yahoo.com

[/AliBapir](#)

[/AliBapir](#)

[/MediaAmeerOffice](#)

www.alibapir.net

www.alibapir.net

پێشهکیا چاپا زاراقی بادینی

الحمد لله رب العالمين، والصلاة والسلام على المبعوث رحمة للعالمين، نبي الله الخاتم ورسوله الأعظم ونوره الأتم، وآله أجمعين، من الصاحب والأزواج والقراة والتابعين لهم بإحسان إلى يوم الدين.

دهمی من گوھ لی بوو کو برایی بە پێژ (صلاح حاجی و جیهاد عبدالیدیع) ئە ڤەرتووکه ژ زاراقی سوپانی وەرگیرای ژبو زاراقی بادینی، گەلەك دلشاد بووم، چونکی ب لیبورینقه ملله تی کورد، ژ ئەگەری نەبوونا کیانەکی سەرپه خو، خودانی زمانه کی ئە دەبیی ئیککرتی نینه، و پەرتووک و بەره می نەندە ی ژ، ژبلی وان یین من ب زمانی عەرەبی نفیسین، یان ژبو عەرەبی "و زمانین: فارسی و تورکی و ئینگلیزی ژ" هاتینه وەرگیران، هەمی ب زاراقی سوپانی هاتینه نفیسین، و ئەو کەسین ب زاراقی بادینی و کرمانجی پەرتووکەن د خوینن و دئاخفن، کیمتر ژ ئی تیدگەن.

هێفیدارم ئە ڤەرتووکه ئەگەری بەرچاڤ پوونیا خواندە قانین وی بیت، لدور پادەیی تەبەنیکن و پیکیری کرن ب دیموکراسیی و سیکولاریزمی، ژلایی وان حزب و پیکراوین خوب سیکولاریست دزانن و خوب دیموکرات زانین هەریما کوردستانی، و ئەوین ژ دەرڤه ی هەریما کوردستانی ژ.

هه روه سا لدور هه لویستئ ئیسلامی ل بهرام بهر دیموکراسی و
سیکولاریزمی، کا چه وا هه لسه نگاندنی ژبو دکهت، و چه ند نرخ و به هایه کی
ژبو وان دادنی، و ل کیفه دگه نه ئیک، و د چ دا ژئ جودا دین؟!
دهست خوشیه کا گهرم ل براین وهرگپ دکه م، خودئ خیرا وان بنقیسیت
و نمونه یین وهکی وان زیده بن، و د خیریدا بهرده وام و خوراکر و موکوم بن.

عەلی بابیر

٢١/٢ پەنبە ئیکئ/١٤٤٠م

٢٩/١١/٢٠١٨ز

ههولیر

meer.maktaba@alibapir.net

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

بناقی خودایی مه زن و دلوقان

پیشگوتن

پشتی نه مانا خه لافه تا ئیسلامی و شه مرینا خه تیره و پوناھیا حوكمی ئیسلامی لسه ر ئاستی وه لات و حوكمه تان، و جه گرتنا وی ژلایی وان به پنامه و سیسته م و میکانزم و پیک و ئایین مروق ب دهستی خو ئیناينه ده بوونیڤا، و زالبوونا وان لسه ر جیهانی، و پهیدا بوون و سه رهلانا وان ل کوردستانی، و کاریگه ریوونا کومه لگه ها مه ب گشتی و ته خا گه نجان ب تایبه تی، ب وان به پنامه و سیسته مین پوژناقا ژبو بریقه برنا ژیان و پیکخستنا سیسته می حکومرانی ژبو واقعی خو دانین، مینا (سیکولاریزم) و (دیموکراسی)، د ئه فی سه روبه ریدا مه هه ردوو وه رگیچان، ب فه ر و پیڤقی دیت رابین ب وه رگیچانا ئه فی په رتووکا لیه ر دهستی ته، یا ماموستا و زانایی کورد و سه رده م (علی باپیر)، ژ زاراقی سوپانی ژبو زاراقی بادینی، پیخه مه ت پتر تیگه هشتن ژ ئه فان بابه تین سه رده میانه و به ربه لاق د واقعی ئه م تیڤا دژین.

هه ژی گوتنی یه ژیده ری ناهه روکا ئه فی په رتووکی ژ دیبه یته کی هاتیه، کو هاتبوو پیکخستن ل پیکه فتی ۲۰۱۶/۴/۱۰ ل باژیری سلیمانی، دناقبه را ماموستا علی باپیر و کاک مه لا به ختیاری، لدور بابه تی (سیکولاریزم و دیموکراسی د ئەزموونا کوردستانیڤا).

به پښان!

ژبو نیاسینا هر هرز و تیور و پښاره کی شیوه یی په یدایوون و سه هلدانا وی یا گرنگه، سیکولاریزم نهو پښازا سیاسی یا بناڅ جفاکی، و دیموکراسیه ت ژی نهو سیسته می دهسته لاتداریا ملله تی، دوو زاراقین ژیک جودانه، نهو پرتووکا لبر دهستی ته کورنیه که ژ راستی و واقعی هر ئیک ژ سیکولاریزم و دیموکراسی ب گشتی و ب تاییه ت د هر یم کوردستانیدا، و دیارکړنا وان شه شارتی و درویشمین کار ژبو نه هاتیه کرن ژلای دویکه فقیین وان، هه روه سا کا هه لویستی ئیسلامی لسه نه فان هه ردوو ټیگه هان چیه ؟ و ئه ری ئیسلام و (سیکولاریزم و دیموکراسی) د کیش خالیډا ژ ئیک نیژیک دبن، و د کیش خالیډا ژ ئیک دوبر دکه فن.

ژ خودی دخوازین مه پتر شاره ز و زانا بکه ت د ئایینی مه یی پیروز و مه زندا، دا کو بکه ینه بناغه و بنه مایی سیسته م و بهرنامه یی پښخستنا ژيانا خو، دا ب ئه فان سیسته مین مروقی ب دهستی خو ئیناینه د هه بوونیډا، سهردانه چین، و ژبه ر چاقتارپاتیا مه د ئایینی مه دا، ب چاڅه کی مه زن به ری خو نه دهینه وان سیسته م و بهرنامه یین د ئاستی ئیسلامی دا د هه ژار و لاواز، و ژ ئایینی خو ب گومان نه که فن، چونکی بیگومان لاوازی و کیم شاره زاییا مه د ئایینی مه دا، دبیته نه گهر کو باطل لده ف مه، مه زن و شرین ببیت، د ده مه کی دا باطل هه رده م یی کیم و بچویک و پویچه !

صلاح حاجی

جيهاد عبدالبدیع

دەستپێک و پێناسەیا ئەقێ پەرتووکی

خواندەقانی بەرێز!

پشتی کول ئیقفارا پوژا: ٢٠١٦/٤/١٠، ل هولا (تهوار) ل باژێری سلیمانی، دناقبەرا بەندە و کاک مەلا بەختاری دا، دیبەیت (مناظرە) یەك هاتە ئەجامدان، ژلایی بەرێزان:

١- پروفیسور میشیل فیفورکا: سەروکی خانەیا زانستین مروقی ل پاریس، و سەروکی کولێژا جیهانی ژبو قەکولینان.

٢- د. عادل باخەوان: ماموستا ل زانکویا ئیفری، و قەکولەری هاریکار ل قوتابخانەیا خواندنا بلند یا زانستین جفاکی ل پاریس، هاتە سەرپەرشتی کرن.

دەقی دیبەیتی ژێ ل کەنالی تایبەتی بەندە ی ل یوتیوب، د ئەقێ لینکی دا هەیه: (<https://youtu.be/I0nv7kpBGX4>)

پاشان خەلکەکی زور داخواز کر، کو دەقی گوتنن بەندە، چ گوتنن گوتارا من، چ بەرسقین پرسیارین کاک مەلا بەختیاری، ب نقیسین ل بەر دەست هەبن.

هەر ژبەر ئەقێ چەندی پشتی نقیسینا دەقی گوتنان ژلایی هەندەک براین دلسوز، من ژێ دەستەک پێدا ئینا و پێداچوون ژبو کر، و ئەق بەرەمی ل بەر دەستی تە ژێ دەرکەفت.

ئەفجا د فێریدا پیدفیه چەند تشتەکان پوون بکەین:

١- دەقی وان گوتنن د بابەتیدا، و ل دەمی بەرسفدانا پسارێان هاتین، مە وەکی خو هیلاینه، و هەندەک تشت ژێ کو د وی دەستنقیسی من بەرەفکری هەبوون، ژبەر نەبوونا دەمی نەگەهشتم هەمیان بیژم، لقیژی من زیدەکرینە، کو ژلایی نافەپوکیڤه گوهورپینی ل سەر گوتنن د بیه تییدا نائین، بتنی ئەوا هە ی دی تیروژکە کا زیدەتر د نە ل سەر بابەتی.

٢- هەندەک دەقی قورئان و سوننەتی، کو وەکی بەلگە ه ئینان ل سەر گوتنان، ل دەمی د بیهیتی نەگەهشتم بدەمە دیارکرن، دی زیدە کەین.

٣- دی ئاماژەیی ب هەندەک ژیدەر و نافی هەندەک زانایان کەین، کو د دەقی بابەتیدا، مە دەلیڤه یا گوتنا وان نەبوو.

٤- ب پیدفی نەهاتە زانین، دەقی هەمی گوتن و پرسارین کاک مە لا بەختیاری بدەینە دیارکرن، چونکی بارا پتریا وان دویر بوون ژ چوارچوڤی بابەت (موضوعی)، کو بەحسی {سیکولاریزم و دیموکراسی د ئەزموونا کوردستانی} بوو، ئانکو: بتنی مە ئەو گوتن و پرسارین وی ئینایە کو جهی مەرەمی بن.

٥- چەند گوتنن کاک مە لا بەختیاری، کو د پینچ دەقی دوماهییدا کرن، یان ژبەری هینگی کربوون، و دەلیڤه یا بەرسفدانا وان نەبوو، دی ب کورتی بەرسفەکی ل سەر دەین.

٦- ژبو بەرچاڤ پوونیا خواندەڤانان ل سەر میکانزم و شیوازی بریڤه چوونا وی د بیهیتی، ب باش دزانم، دەقی وی نامەیا کو ژبەری هەقیکی پتر ژ دەمی د بیهیتی، ژلایی هەردوو پتیڤه بەر و سەرپەرشتیاری د بیهیتیڤه، گەهشتیە من، بدەمە دیارکرن.

٧- تاکه تیبینی و سەرجهك ژێ، كو ب پیدقی دزانم لسه ر شیوازی
برێقه برنا دیبه تی بدەمه دیارکرن، ئەوه كو دەمه کی کیم (نیف دەمژمیر) ژبو
دیارکرن دوو بابەتین کو چەند ئاخفتنن دویرو درێژ بخوفه دگرن و چەند
چەق ژێ دچن، کو سیکولاریزم و دیموکراسی یه، هاتبوو دانان، ب دیتنا من
ئەگەر بتنی ئیک بابەت با، دا باشتر یا گونجای بیت مافی بابەتی بهیته دان.

ب پیدقی ژێ دزانم، سوپاسی و دەستخوشی و پیزانیین خو ئاراسته ی
ئەفان کەسایه تی و لایه نین ل خواری بکه م:

- ١- کاک مه لا به ختیار کو ئاماده بوو پیکفه وی دیبهیتی ئەنجام بدەین.
  - ٢- پروفیسور میشیل شیفورکا و دکتور عادل باخهوان، کو ئەو دیبهت ب
سەرکهفتیانە برێقه بر.
  - ٣- کەنالی پرووداو، کو سپونسه ریا دیبهیتی کر، و پاسته وخو و پیشه بیانه
قه گوهاست.
  - ٤- هەردوو کەنالین (په یام) و (کوردسات) ئەوان ژێ ژبلی (پرووداو)،
پاسته وخو قه گوهاست.
  - ٥- هەمی ته ماشه فان و گوهدارین به پیز، کو دنا هه ریمی و ژده رقه:
ته ماشه فان و گوهدارین ئاخفتن و بابەتی مه بوون.
- و ب دیتنا من ئەم وهکی ملله تی کوردستانی ((ل هەمی جهین
کوردستانی: باکور، باشور، پوژهلەت، پوژئافا)) د ئەفان سەروبه راندا، ژ
هەر دەمه کی پتر مه پیدقی ب ئاخفتنا دگەل ئیک و ژئیک تیگه هشتنی هه یه،
کو بیگومان بی هه بوونا ئەقی چەندی، پیکفه هاریکاریکرن و دەستگرتنا
هه قدوو و کاری پیکفهی و ب کوم، بساناهی نابیت.

دوماهیا ئە فێ دەستپێک و پێناسەیی ژێ، دی ب ئە فێان چەند ئاخفتنان ئینم "پشتی کورتکرنا وان" کو هەشت (۸) سالاً ژیهری نوکه، ل (۷) کانونا دوویی ۲۰۰۸ ز) ل دەستپێکا پەرتووکا: (تەوژمی ئیسلامی و عەلمانی و خالە هاوبەش و جیاوازه‌کانیان) دا، د چاپا ئیکیدا من نفیسیه: ^(۱) {ئیسلمی و عەلمانی کوردستانی، دگەل جیاوازیی مەزن و گرنگی دناقبەرا ئاین و بەرنامەیی وان دا، لی گەلەک ئارمانجی مەزن و گرنگی هەقبەش ژێ هەنە، ئەگەر وان بقی ل سەر بناغەیی تەبایی و پیکفە ژیان و خزمەتی ژبو مللەت و وەلاتی، پیکفە هاریکار و پشتەفان بن، بو نمونە:

- ۱- پاراستن و دەستەبەرکرنا مافی پەوایی خەلکی کوردستانی...
- ۲- پیشقەبرنا زانست و گەشەپیدا ناستی خواندن...
- ۳- ئافەدانکرنا وەلاتی و دروستکرنا ژیرخانا ئابووری...
- ۴- چەسپاندنا دادگەری، و چارەسەرکرنا دیار دەیا مەترسیدارا (هەندەک پی بمرن و هەندەک ژبو بمرن) و چینایەتی.
- ۵- خوشکرنا ژین و ژیارا خەلکی ژهەمی لایانقە.
- ۶- پاراستنا خیزانی و بساناھیکرنا پروسەیا پیک ئینانا هەقزینی...
- ۷- پشتەفانیکرن ل نەهەرفینا پەوشت و بەایی بلند، ب تاییەتی دناق تەخا گەنجان دا...

۲۳/ رجب / ۱۴۲۷ م

۲۰/ ۴/ ۲۰۱۶ ز

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeeerOffice

www.alibapir.net

(۱) بەری خۆبە: چاپا سینی سالاً ۲۰۰۸ ز، لاپەری ۱۵ و ۱۶.

ئەو نامەیا ئەخشەیی ریکا برێڤه چوونا دیبەیتی بخووفه گرتی

چارچووفه کی بابەتیانە ژبو دیبەیتەکا زانستی لدور دیموکراسیی و
علمانییه تی ل کوردستانی.

ل دەستیپێکی مه پی خوشه ب سوپاسیا هەر ئیک ژ ههوهیین به پێز
دهست پی بکهین، کو ههوه ب ئیجایی بهرسقا ئەقی پێشنیاری دایی، و ئەفه
ژی به لگه هه لسه ر دلسوزیا ههوه ژبو پرسا پیکفه ژیان و ئاشتیا جفاکی، ب
جیاوازیین مه فه ل کوردستانی.

به پێزان! د بیست و پینچ سالتین بووریدا، هه رێما کوردستانی هه رده م جهی
چه ندین بپردوز و دژه بپردوزان بوویه، لسه هه ردوو پرسین دیموکراسیی و
علمانییه تی دناقه ئەقی دیروکییدا، دوو لایه ن ژیک جودا کرینه، لایه نه ک وه ک
لایه نگر و خه باتکه ر پێخه مه ت بده ستقه ئینانا کومه لگه هه کا دیموکرات و
علمانییدا، و لایه نه کی دی وه ک دوژمه کی دژواری کومه لگه ها دیموکرات و
علمانی، د ده مه کی دا واقعی سیاسیی کوردستانی گه له ک ژ ئەقی چه ندی
ئالۆزتره، کو بقی په نگی بسا ناھی بهیته خواندن و بقی ساده هیی بهیته
دابه شکر، ئەفه جوهره ژ دابه شکر، نه کو هه ر په نگفه دانا واقعی کونکریتی
ژیانا پورانه یا ئەکته رین سیاسیی کوردستانی نینه، به لکو دیتنا وی واقعی
بخو ژی ب په نگه کی تیکده ت، کو ئیدی سه ره داڤین وی ب ده ستین که س ژ
مه ناکه قییت.

ژفیری: ئەم ژ قوتابخانه یا خواندنا بلند یا زانستین جفاکیین پاریس و خانه یا زانستین مروقاتیه تیین پاریس، ژبو لادانا وان پەردەیی، کو لسه روی واقعی کونکریتیدا هاتینه دانان، دی دیبه ته کی دناقبه را هەردوو بەرپزان کاک "مه لا" به ختیار و "ماموستا" عەلی باپیری دا به رهه فکەین و ئە نجام دەین (ناقین وان لیدیف ریزه ندیا ئەلیف و بی هاتینه دانان، و چ پەیه ونديه ک ب پیگه ها سیاسی و ژیی وان فه نینه)، دبیسست و پیچ سالتین بوریدا، هەر ئیک ژقان هەردوو ئەکتەران، نه کو هەر گه له ک به رهه م لسه هەر ئیک ژقان هەردوو تیگه هان به رهه م ئیناينه، نه کو هەر دناڤ دوو پیگه هیئ سیاسیین بلند دانه، به لکو کاریگه ریه کا راسته وخو لسه کومه لگه ها کوردستانی دانایه، ولده ف چه ندین ئەکتەری جفاکی و سیاسی وه کی "ژنده ری موبیلیزاسیون/تبعه" دهینه وینه کرن.

دویر ژ دهنگه دهنگی لسه شاشه یین ته له فزیوان، و دویر ژ "موزایه ده" یین سیاسی، دویر ژ هاندان و دهست قوتان و هوتافان، ئارمانجا ئیکی یا ئەفی چالاکیی بریتیه ژ دروستکرنا چوارچوڤه یه کی بابەتیانه، بیلایه نانه، ئەکا دیمیانه یا دیبه ییتی دناقبه را ئەقان هەردوو ئەکتەراندا، کو به شه کی زور ژ ژيانا خو ژبو کاری "ته نزیر" لسه دیموکراسیی و علمانییه تی ته رخا نکره .

بریکا ئەفی دیبه ییتی، ئەم دی پیکولا کهین پونا هیی بدهینه لسه وان هیلین تیوری، کو ئەقان هەردوو ئەکتەران، کو بریاره نوینه رایه تیا دوو دونیا یین سیاسی و جفاکیین ژیک جودا بکه ن، ژیک جودا دکەن، هه رهه سا ئەم دی پیکولا کهین پونا هیی بدهینه لسه وان پران، کو ئەقان هەردوو دونیا یان پیکفه گریدده ن.

چه وانیای بریقه برنا دییهیتی

به پروار: (١٠) ی (٤) ی ٢٠١٦.

جه: هولا ته وار.

ده مژمیر: (٤) ی پشتی نیفرو.

جه ماوه ر دشیته به ره هه بیت، لی ماڤ پشکداریکرنی نابیت، که نال دشیته دییهیتی به گوهیژن، لی ماڤ پشکداریکرنی نابیت، به پیز ماموستا عه لی باپیر ل لایستی راستی دی پوینته خواری و به پیز کاک به ختیار ل لایستی چه پی. ههروه سا پروفیسور میشل فیفورکا سه روکی خانه یا زانستین مروقیین پاریس و ئەز، دی دناقه را ئەقان ههردوو به پیزاندا بین، و پیکه دی ئیداره یا دییهیتی کهین.

به پیزان باپیر / به ختیار هه ر ئیک ژوان ژبو ماوهیی بیست و پینچ (٢٥) خوله کان دی بابتهی خو لسه ر دیموکراسیی و علمانییهتی پیشکیش کهن، پشتی ههردوو بدوماهی دهین هه ر ئیک ژوان پازده (١٥) خوله که هه نه ژبو گهنگه شه کرنا بیردوژین ئەوی دیت، پشتی هینگی پروفیسور میشل فیفورکا دی گهنگه شه یا بیردوژین ههردوو به پیزان کهت ژبو ماوهیی بیست و پینچ (٢٥) خوله کان و هه ر ئیک ژ پشکاران ری (١٥) خوله که هه نه ژبو به رسقدهانی، سه رجه می ماوهیی دییهیتی دی بیه سه د و پینچی (١٥٠) خوله ک. زمانی بکارئیدانی بریتیه ژ کوردی و ئینگیزی.

پروفیسور میثیل قیفورکا: سەرۆکی خانەیا زانستین مەروڤی پاریس،
 سەرۆکی کۆلیژا جیهانی ژێو ڤه کۆلینان.
 دکتور عادل باخهوان: ماموستا ل زانکویا ئیفری، و ڤه کۆله ری هاریکار ل
 قوتابخانه یا خواندنا بلند یا زانستین جفاکیین پاریس.

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

ڕێ خوشکرن

خوانده ئانی به ڕیز!

به حس و بابەتێن ئەفی پەرتووکی، ب ئەفی شیوەی هاتینه دانان:
 بەشی ئیکی: سیکولاریزم (Secularism)
 بەشی دووی: دیموکراسی (Democracy)
 بەشی سیی: ئەجامین: سیکولاریزم و دیموکراسی د ئەزموونا هەرێما
 کوردستانییدا.
 بەشی چواری: بەرسفدانا پرسیاران.
 دیاره بەشین ئیکی و دووی و سیی، د دەقی وی بابەتی دا هەبوون، کو
 من پیشکیش کری، بەشی چواری ژێ بریتیه ژ بەرسفدان و پوونکرنین من
 لسه ر ئاخفتنیت کاک مه لا بهختیاری.
 بەشی پینجی: بەرسفا چه ند ئاخفتنه کان، کو د دیبه ییتی دا نه گه هشتم به رسفا
 وان بدهم.

/AliBapir

/Ali Bapir

/MediaArmeerOffice

www.alibapir.net

/Alibapir

/Alibapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

www.alibapir.net

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله، وصلى الله تعالى وسلم وبارك على رسول الله،
محمد وآله المهتدين بهداه

لدهستیپێکی بخێهاتنا هه مییان دکه م، ژ خویشک و برابان، چ ئەوین دناڤ
هولیدا، چ ئەوین ژدەرڤه، و هه می ئەوین گوهی وان ل ئاخفتنیته مه، و مه
دبینن ل هه ریما کوردستانی، و ژدەرڤه ی هه ریما کوردستانی، و گه له ک
سوپاسیا هه ردوو به پێزان: پروفیسور میشیل فیفورکا، و دکتور عادل
باخه وانی دکه م، کو ئەڤ دیبه یته گێرای، و سوپاسیا کاک مه لا به ختیاری ژێ
دکه م، کو ئاماده بوونا خو دیارکری، دا ئە م پێکڤه ئەڤی گه نگه شی و دیبه یته
ئە نجام بدهین.

به پێزان! ژبه ری بهیمه سه ر پێشکیش کرنا بابته ی خو، من دڤیته چوار
تیبینیین کورت بده مه دیارکرن:

١- دی پێکولا که م گه له ک ب بابه تیانه باخقم، ب چ په نگه کی تشته ی دوباره
نه ئێخمه دناڤ بابته و ئاخفتنیته خو دا.

٢- نه چارم ژبه ر کورتیا ده می، گه له ک ب گفاشته ی و کورت و پوخت بابته ی
پێشکیش بکه م، هه یین ژێ هه می خوانده قان و په وشه نبین، ب تشته کی
کیم، گه له ک تیدگه هن، له و ما مه تنی وی دی بیژم، و شه رڤه کرنا وی دی که مه
خه ما هه وه!

٣- دى پيڤولا كه م ب ئەقى لایى و ب وى لایى دا نه چم، بهلكو لسه ر ئه و دوو بابەتین هاتینه دیاركرن: به حسی (سیکولاریزم و "سیکولاریزهیشن" دگه ل دیموکراسی) باخقم، و به رهف ئەقى لایى و ئەوى لايدا ناچم، چونكى به حس و بابەت گه له كن، و ئەگه بهیّت و هه ر ته قه ركه ل نهاله كى بدهین، زى خلاص نابین.

٤- ئه رى ئەف دیبه یته یا پیدفى بوو، یان نه ؟ وهكى كاك عادلى زى به حس كرى، هاتیه گوتن: "كو مه نوكه قهیرانا ئابوورى ههیه، و شه رى داعشى ههیه، و كومه كا ئاستهنگ و ئاریشه یان هه نه، كو به رسینگى هه رىما مه گرتینه، ئەفجا ئەفه هه مى راسته، به لى له وما ئەف دیبه یته یا پیدفىه ؟" ب بوچوونامن "كو ئەو سیکولاریزما د وه لائى مه دا، مه گوته ^(١) جیبه جى دكهین، و بانگه شه یا پیگیربونى ژبوو دكهین، و ئەو دیموکراسییه تا كو ئەم بانگه شه یى ژبوو دكهین، ب بوچوونامن: ئەم دگه ل چ ژوان هه ردوویان راست نه بووینه، له وما ئەف واقعى مه هیفی ژبوو نه خواستی زى پهیدا بووه.

ئەفجا: دجهی خودایه ئەم لدور وى چه ندی گهنگه شه یى بکهین، دا كو بزانی سیکولاریزم چییه و چه وایه ؟ و دیموکراسی چییه و چه وایه ؟ و ئەز دى ئەقى بابەتى لسه ر سى به شاندا دابه ش كه م:

د به شى ئیکى دا: د سى ته وه راندا، دى به حسی سیکولاریزمى كه م: ته وه رى ئیکى: پیناسه یا سیکولاریزم و سیکولاریزهیشن.

ته وه رى دووی: سه رهاتیا سه ره لدا نا سیکولاریزمى ل پوژئاڤا.

ته وه رى سیی: كومه لگه هه ك كو ژ ئیسلامى تیگه هشتبیت، چ به هانا یه ك ژبوو هه بوونا سیکولاریزمى نینه.

(١) ئانكو: حزبین سیکولاریست وه گوته.

د بەشی دووی دا: د سێ تەوەراند، دێ بەحسێ دیموکراسیی که م:

تەوهری ئیکێ: پیناسەیا دیموکراسیی.

تەوهری دووی: سەرھاتی و چیرۆکا دیموکراسیی.

تەوهری سێی: جیاوازی دناقبەرا سیکولاریزم و دیموکراسیی د واقعی
هەرێما کوردستانییدا.

د بەشی سێ دا دێ پام ب دیارکنا ئەنجامان، ئەر: سیکولاریزم و

دیموکراسی د ئەزموونا حوکمرانیا هەرێما کوردستانییدا چەوانە؟!

دێ پیکولی که م ئەو دەمی دەستنیشانکری کو (نیف دەمژمێر)ە، لێسەر

هەر سێ بەشان دابەش بکە م.

/AliBapir

/Ali Bapir

/MediaAmoarOffice

www.alibapir.net

ameer.maktabi@yahoo.com

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

www.alibapir.net

ameer.maktab@yahoo.com

/Alibapir

/Alibapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

بہشی نیکی

سیکولاریزم

(Secularism)

www.alibapir.net

www.alibapir.net

تەویری ئیککی:

پێناسە

دی هیّمە لسه‌ر پێناسه‌یا سیکولاریزمی، تیگه‌هی سیکولاریزمی، لدویف وان ژێده‌رین کو من دیتین، پتر ژ سه‌د پێناسه‌یان من د وی بواریدا دیتینه، به‌لی باشتترین پێناسه‌یا کو ب دلی من، ئەوه‌ یا ئینسکلۆپیدیا بریتانی (دائرة المعارف البريطانية) ئینای، کو دبێژیت:

{(Secularism) سیکولاریزم: قه‌لقینه‌کا جفاکیه، دقیت خه‌لکی ژ کرنکی دانا ب پوژا دوماهی لابه‌د، و پووی وان بزقینیت به‌ره‌ف گرنگیدانا بتنی ژبو ژيانا دونیایی، ئەقە ژێ ژبه‌ر وی چه‌ندی، کو خه‌لک د سه‌ده‌یی نافه‌راستدا "ئانکو: خه‌لکی ئەوروپا" قیانه‌کا دژوار هه‌بوو ژبو پشت دانا دونیایی، و هزرکنا خودی و پوژا دوماهی، ئەقجا ژبو به‌رسینگرتنا وی چه‌ز و قیانی، سیکولاریزمی د خیلالی گه‌شه‌پیدانا مروقیدا، خو دا دیارکرن، و خه‌لک د چه‌رخێ پینیسانسیدا، گریدانا خو یا به‌یژب به‌ره‌م و ده‌ستکه‌فتین مروقیقه، نیشاندا، و قه‌ناعه‌ت په‌یدا کر، کو دگونجیت هیقیین خو د ئەقی ژيانا دونیایی دا بجه‌ بینن، ئیدی پووی خو دا سیکولاریزمی ب ئەقی جوهری، د سه‌رجه‌می دیروکا نوی دا، د گه‌شه‌کرنی دا بوو، وه‌کی بزاقه‌کا لدژی ئایینی و لدژی مه‌سیحیه‌تی^(١).

(١) دائرة المعارف البريطانية، ج ١٠، ص ٥٩٤.

ب دیتنا من کورتترین پیناسه ژبو سیکولاریزمی ئه قهیه: کو (کلود جفری) ئینایه، دیژیت: (سیکولاریزم: بریتیه ژلادانا هر مه رجه عه کی ئایینی) ههروه سا (جول فیری) (۱۸۳۲-۱۸۹۳) کو وی ژی پیناسه یه کا کورت ئینایه، دیژیت: (سیکولاریزم: بریتیه ژ پیکستنا کومه لگه هی بیی خودی). و دگونجیت بیژین: (سیکولاریزم: بریتیه ژ ب سه نته رگرتنا مروقی، و پشت گو هافیتنا خودی).

ئه ز ژی دیژیم: (سیکولاریزم: ئایینه کی ئه ردیی دهستی مروقیه، ژبو گرتنا جهی ئایینی ئه سماني بیی خودی).^(۱)

ئه قجا پیدایه لدر سیکولاریزمی، ئه فان چوار مه سه لان ژی بزاین:

۱- ئیکه م کهس، کو ژبو ئیکه م جار په یقا سیکولاریزمی بکارئینای (جورج جهیکوب هولایوک) بوو، کول سال (۱۸۵۴) ئی نامیلکه یه ک نفیسی بناقی (سیکولاریزما ئینگلیزی).

^(۱) دگونجیت ژبو پتر به رچاڤ پوونیی لدر تیگه ه و پامانا په یقا (Secularism) ئی، به رتخودان ژبو ئه فان ژیده ران بهیته کرن:

- ۱- معجم اللغة البريطانية (۱۱۳۸/۳۱).
- ۲- معجم أكسفور، ۸۴۹ - ۸۵۰.
- ۳- معجم ویبستر، ۲۰۵۳.
- ۴- دائرة المعارف البريطانية (۵۹۴ / ۱۰).
- ۵- دائرة معارف الدين والأخلاق (۵۱۱ / ۹).
- ۶- الموسوعة الميسرة في الفكر الفلسفي والاجتماعي، ۲۷۳، د کمیل الحاج.
- ۷- الموسوعة العربية (۴۲۳ / ۱۳ - ۴۲۵).
- ۸- قاموس المصطلحات السياسية والدستورية، ۲۴۴، د. أحمد سعيان.
- ۹- موسوعة السياسة (۱۷۹ / ۴ - ۱۸۰)، د. عبدالوهاب الكيالي.

۲- سیکولاریستان هەم کەسێن خودی نیاس دناڤدا هەنە، و هەم کەسێن خودی نەنیاس ژێ، ب دیتنا من ئەم کەلەک ل سەر ئەڤی بابەتی نەچین باشترە، بەلێ سیکولاریستان هەردوو لایەن تیدا هەنە، بو نموونە: (جورج هولایوک) (۱۸۱۷-۱۹۰۶) خودی نیاس بوویه، بەلێ (چارلس برالوۆ) (۱۸۳۳-۱۸۹۴) کەسەکی مۆلحد بوویه، د پەرتوو کە کیدا کول سالا (۱۸۹۶) نفیسیه، دبیژیت: دەرئەنجامی لۆژیکی ژبو وەرگرتنا سیکولاریزمی، بریتیە ژ ئیلحادی، و ئەڤ (چارلس برالوۆ) ه، د دەمی خو دا پشتی (جورج هولایوک)ی بەرپرسی (کومەلا سیکولاریستین بریتانیا) بوویه^(۱).

۳- دیاره سیکولاریزم (Secularism) یا هەی، وەک بیروکە، و سیکولاریزەیشن (Secularization) یا هەی، وەکی پراکتیزە کرن و جیبه جیکرن، ئانکو: (علمانییت) و (عەلمەنە).

۴- سیکولاریزما گشتگیر یا هەی، ئانکو سیکولاریزما سەخت و دژوار، کو دڤیت هەمی تشتەکی بیخته دبن هەیمەنەت و هەژمونا خوڤە، و سیکولاریزما بەشی (جزئی) یا هەی، یان سیکولاریزما نەرم، کو ب هندی ئیکتیفایی دکەت، کو دەولەت و ئایین ژ ئیک جودا ببن، بەلێ نەڤیت بچیتە دناڤ هەمی جومگەیاندا، و نەڤیت بیته بەدیل ژبو هەمی تشتەکی.

(۱) هەلبەت (خودی نیاس) و (باوەردار "مؤمن") ژ ئیک جودانە، هەر باوەردارە ک خودی نیاسە، بەلێ مەرج نینە هەر خودی نیاسە ک باوەردار بیت، بو نموونە: ئبلیس خودی دنیا سیت، بەلێ باوەری پێ نینە، چونکی بناغەیی سەرەکی ئیمان و کاکلکا وی، بریتیە ژ حەژیکرن و قەبولیکرن و تەسلیم بوونا دل و دەروونی، هەروەکی د بەرگی ئیککی یی پەرتووکا (ئیمان و عەقیدە ی ئیسلامی ...) مە پوون کرێه.

ب ديتنا من سيڪولاريزم ب گشتي، يان ديڙيت: خودي (سبحانه وتعالى) هه ٻوون ڙيو نينه، و ٽاين پاست نينه، يان ڙي ديڙيت: خودي ٽه گهر هه بيت ڙي، ٽهو ماف نينه دهستي خو بڪه ته دناڻ ڪاروبار و ڙيان و ڙيارا مروقي!! به لي دياره ڪيش خودي (سبحانه وتعالى)، و ڪيش ٽاين؟ ٽهو خودايي، ڪو ٽه پستوي دگوت: خودي بونه وهر وه ڪي ده مڙمڙه ڪي بڪاري خستيه و پشتا خو دايي، نه ڪو ٽهو خودايي ٽيسلام پيڻاسه دڪهت، ڪو هه ردهم يي دگه ل بهنده ييڻ خو و پشتا خو نه دايي، و ٽاينيڻي پر ٽه فسانه ييڻ ڪه نيسي، نه ڪو ٽهو ٽاينيڻي، ڪو هه ردهم دگه ل پڇه يا ڙيان ڊا دچيت، ڪو ٽيسلامه، به ڪو ٽهو ٽاينيڻي ڪو ريگر بوو، ڙ پيشڪه فتن و ڙ ٽازاديا عه قلي.

تەوهری دووی :

سەرھاتیا سەرھادانا سیکولاریزمی د روژئاڤا (غرب)ی دا

ههلبهت ئەو سەرھاتی، سەرھاتییه کا گه له ک دویر و درێژه، ئەگەر چه ز
لسەر هه بیت کو حق ی و ی بهیته دان، و ب تیرو درێژی لسه ر باخڤین^(۱)،
به ل ی مه لڤیری ئەو دهم نینه، له و ما ب کورتی و کرمانجی دی بیژین:

خودایی بلند و مه زن (عزوجل) هه ر لدهستیكا جه نشینکرنا باب و دهیکا
مروڤایه تی (ئاده م و حه ووا) لسه ر ئه ردی، گوته وان کو ئەو دی پینمای
(هدایه) ژبو وان هنیریت، داکو ئەو بهر پین خۆ بینن، و بزائن چه و بژین و
بپڤه بچن، هه روه کی خودایی مه زن که ره م دکه ت و دیبژیت:

﴿ قَالَ أَهْطَأْ مِنْهَا جَمِيعًا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى
فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَايَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَى ﴾ (۱۲۳) طه.

ئانکو: "خودی" که ره م کر و گوت: هوین هه ردوو {ئاده م و حه ووا، ئبلیس}
هه رنه خواری {ژ ئه سمانی یان به هه شتی} هنده ک ژ هه وه دوژمنین هنده ک ژ
هه وه نه، ئەڤا هه ر ده مه کی پینمای ژ ده ف من ژبو هه وه هاتن، هه ر

(۱) د په رتووکا: (چه ند مه سه له یه کی باوی سه رده م) دا من ئەڤ سەرھاتی و چیرۆکه ڤه گێرایه،
ژ هه ژی گوتنی یه: ئەو په رتووک ژبو هه ر ئیک ژ زمانین: عه ربی و فارسی و تورکی ژ
هاتیه وه رگێران.

کەسێ دویڤچوونا پێنمایین من بکەت، چ جارێ نە سەردا دچیت و نە ژيانا وی تال دبیت.

ئیدی پێغه مبه‌رین خودی (عليهم السلام) ب خه‌تیرا پێنمایي و به‌پنامه‌یی خودی ڤه، وه‌کی خه‌له‌که‌یین زنجیره‌کی ئیک لدویڤ ئیکی هاتن، هه‌روه‌کی خودایی مه‌زن که‌ره‌م دکەت و دبێژیت:

١- ﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ..

النحل. ٣٦﴾

ئانکو: و ژ هه‌ر کومه‌لکه‌هه‌کی، مه‌ هه‌نارتیه‌ک ڤرێکریه‌ کو: خودی بپه‌رێسن و خو ژ طاغوتان دویر بکه‌ن...

٢- هه‌روه‌سا خودایی کار بنه‌جه‌ که‌ره‌م دکەت و دبێژیت:

﴿وَإِنْ مِنْ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ﴾ (٢٤) فاطر.

ئانکو: و چ مله‌ت و کومه‌ک نه‌بوویه، کو هه‌شیارکه‌ره‌ک «پێغه‌مبه‌ره‌ک» ژبو وان نه‌هاتیه‌ته‌ ڤرێکرن.

هه‌تا‌کو د ئەنجامدا عیسا‌یی کو‌ڤی مه‌ریه‌می ئه‌وی به‌رنیاس ب مه‌سیح "عليه السلام" بوو دوماهیک خه‌له‌که‌ ژ وی زنجیره‌یا پێغه‌مبه‌ر و هه‌نارتییان (عليهم السلام)، کو خودایی زانا و کارزان بتنی ژبو مله‌ت و کومه‌لکه‌هه‌، و قوینا‌غه‌کا دیارکری، د ژيانا به‌شه‌ری دا هه‌نارتین، ژبه‌ری پێغه‌مبه‌ری دوماهی (النبي الخاتم) موحه‌مه‌دی کو‌ڤی عه‌بدوللا‌هی کو‌ڤی عه‌بدولموطه‌لێب "عليه الصلاة والسلام" وه‌کی دوماهیک پێغه‌مبه‌ر ژ سه‌رجه‌می هه‌نارتیی خو، ب دوماهیک په‌رتووک (قرآن)، و دوماهیک په‌یام و به‌پنامه‌یی خو، ژبو هه‌می مروڤایه‌تی ڤرێکەت، ب به‌رفه‌هیا ئه‌ردی و درێژایا زه‌مانی.

به‌لێ، عیسا یی کورێ مەریه‌مێ ژێ وه‌کی هه‌می پێغه‌مبه‌رێن دی "ژبلی موحه‌مه‌د علیه‌ الصلاة والسلام" بتنی ژبو ملله‌ت و کومه‌لگه‌ه‌کی دیارکری هاتبوو ه‌نارتن، کو ملله‌تی به‌نی ئیسرا ئیلی بوو، وه‌کی خودی که‌ره‌م دکه‌ت و دبێژیت:

﴿وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ بَنِي إِسْرَءِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ

يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَةِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي أَسْمُهُ أَحْمَدُ...﴾ (٦) الصف.

ئانکو: و بینه ه‌زرا خو، ده‌می عیسا یی کورێ مەریه‌مێ گوتیه‌ ملله‌تی خو: ئە ی دۆینه‌ها ئیسرا ئیل! ئەز ه‌نارتیی خودی مه‌ ژبو هه‌وه‌، ته‌وپاتا ژبه‌ری خو ب پاست دزانم، و مزگینی ژێ ده‌مه‌ هه‌وه‌ ب پێغه‌مبه‌ره‌کی، کو ناخی وی ئەحمه‌ده‌، پشته‌ی من دی هی‌ت ..

ئانکو: تشته‌کی سروشته‌ی و چاقه‌پیکری بوو، ئەگه‌ر خو په‌یام و به‌رنامه‌یی عیسا ی (عليه‌ السلام) وه‌کی خوژی مابایه‌، و ده‌ستکاری ژێ تیدا نه‌هاتبا کرن، ژيانا مروقاه‌یه‌تی ب گشته‌ی پشته‌ی سه‌دان سالان ژ هاتنا عیسا ی پی پرێقه‌ نه‌دچوو!

ئەف‌جا عیسا و دویکه‌فتیی وی ژێ به‌رده‌وام ژ لایی پومانیان، ب ه‌اندان و پیلانی جوهییان، ده‌اتنه‌ ته‌په‌سه‌رکرن و کوشتن و ده‌ربه‌ده‌رکرن، هه‌تا وی ده‌می، کو (قسطنطین) پاشایی رومی (٢٨٠ - ٣٣٧ ز) مه‌سیحیه‌تا خو پراگه‌هاند، و د کومبوونا نیقیه‌ (مجمع نیقیه‌) ل سالآ (٣٣٥ ز) دا ب فه‌رمی پشته‌قانیای سی‌گوشه‌یا (ثالوث) ئانکو (الله، الابن، الروح القدس)، (خودی)، کور، پوحا پیروز) کر، دناڤ وان بیروکه‌ و ه‌زر و بیرین جودا و ناکوکیین دناڤه‌را نه‌صرانیاندا، کو ئیک ژ دیروکناسان لدور وی چه‌ندی جوان گوتیه‌:

(تَرَوَمَتِ النِّصْرَانِيَّة، وَلَمْ تَقْتَصِرِ الرُّوم)، ئانكو: نه صرانییهت بوو پومانی، و پووم نه بوونه نه صرانی!

ئەجە پشیتی وی دەمی نه صرانییهتی دەست ژ ئیکتاپه رستی بهردای (النصرانیة المتنازلة عن التوحید) و دەستی خو ب کورسیا دەسته لاتیقه گرت، و دەست ب دامه زاندا که نیسی (کنیسه) کرو چینا زه لāmین ئایینی (ئه کلیرۆس) سهرلدا، دەسته لاتا پایا و قه شه یان زیده بوو د بیافین سیاسی و ئابوری و جفاکیفه، که نیسه ژ که قلی خو ده رکه فت، و د ئەنجامدا ل هه می وه لاتین ئه وروپا، سیسته می (ٹیوکراسی - theocracy) ئانکو حوکمی خودایی، یان حوکمه تا ئایینی^(١) هاته ته به نیکرن و به پنامه یی پاست و ساخی مه سیحی (علیه السلام) ب ته مامی په نگی خو یی دروست ژ دەست دا، هه تا ژ بنه رت ژێ هاته گوهورین، و ئایینه کی دی کو (بولس الرسول) دانا بوو، پاشی پایایان و "چینا ئه کلیرۆس" پتر هافیته لسه ر و دهستکاری تیدا کر، و جهی ئایینی دروست گرت.

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmesrOffice

www.alibapir.net

(١) ب مخابنیه گه له ك ژ علمانیان، نه شیین حوکمه تا ئیسلامی، و حوکمه تا ئایینی ژ ئیک جودا بکن، د ده می دا دناقه را وان هندی دویراتیا ئه رد و ئاسمانی یه، چونکی حوکمه تا ئیوکراسی، که سی حوکمران ب په رستی (إله)، یان ب نوینه ر و سییه را خودی دزانیت به لی د ئیسلامیدا حوکمران وه کیلین خه لکی نه، هه روه سا د ئیسلامی دا به پرس پا به نندن ب شه ریعه تی، به لی د سیسته می ئیوکراسیدا ئیراده یا حوکمرانان ژیده ری یاسایی و .. هتد.

سەرنجدانە ک ژبو ئایینی کە نیسی:

نوکه ژى دا سەرنجدانە کا بلە ز ژبو وی ئایینی کە نیسی بکەن، کا چ بوویه و چەوا بوویه؟! دا کو بزانی بوجی خەلکی پوژئاڤا ژ دەستی وی ئایینی پەڤین و هەوارا خو ژبو سیکولاریزمی بر؟! ئەم د شەش خالاندا ب کورتی دی پیکولا دانە نیاسینا وی ئایینی کە نیسی کەن، کو ب نە حەقی ناڤی وی کریوو (ئایینی مەسیحی):

۱- گوهورپین و دەستکاری کرنا پەرتووکا پیروز (الکتاب المقدس):

دیاره مەرەما مە ژ پەرتووکا پیروز (Holy Book) هەر ئیک ژ پەیمانانا کەڤن (العهد القديم) و پەیمانانا نوی (العهد الجديد)، هەر ئیک ژ ئەڤان هەردوو پەرتووکان، گەلەک و گەلەک یێن هاتینە دەستکاری کرن و گوهورپین، و هەر کەسی بخوینیت، چ مەندەهوشی ژبو نامینیت، کا بوجی خەلکی پوژئاڤا، هندی شیاین یێن ژ دەستەهلاتا وی ئایینی پەڤین! ئەڤجا هەلبەت مە لقیڤری ئەو دەلیڤە نینە گەلەک ل سەر ئەڤی چەندی باخڤین^(۱)، و بتنی دی سى نموونەیان ژ وان گوتنن بى سەروەر ئەوین د وی پەرتووکیدا هاتین، ئینین:

ئیک: ئووط و هەردوو کچین وی:

د پەیمانانا کەڤن^(۱)، سیڤرا تەکوینی، ئیصحاخا: ۱۹ ی دا، هاتیە، کو پشستی پیڤەمبەر ئووط (علیه السلام) و هەردوو کچین وی پزگار بوین ژ وی بەلایا

(۱) د مەسوعەیا: (الإسلام كما يتجلي في كتاب الله) د بەرگی سیی دا، کو د چاپا دوویی دا دبیتە (الكتاب الخامس) من هەلسەنگاندنە کا باش ژبو هەردوو پەرتووکین: پەیمانانا کەڤن، و پەیمانانا نوی کریه، و من گەلەک نموونە ل سەر خەلەتیین وان ئیناینە.

لەسەر مللەتێ وانی دا هاتی، هەردوو کچێن وی "ب هیجەتا ئینانا زاروکان"
بابێ خو ب مەشروبیی سەرخوش دگەن و پاشی ب سرا زینایی دگەل دگەن.

دوو: داوود و ئوریا:

د پەیماننا کە قن^(۱)، سیفرا صەموئیلی دوویی، ئیصحاخا: ۱۱ی دا، هاتیە،
کو دبێژن داوود پیغەمبەر (علیه السلام) د ئیک دەم دا سەد ژن هەبووینە! و
بەری چاڤی وی ل هەقژینا (ئوریا) ی بوو، تەماعیا خو دبهتی، و فریدکەتە
لدویف، و زینایی دگەل دگەت، پاشی ئوریایی هەژینی وی فریدکەتە پیئشەهیا
شەری، هەتا د ئەنجامدا دەیتە کوشتن، و داوود هەقژینا وی مارە دگەت!

سی: خو لیکدانا یەعقوبی دگەل خودی:

هەروەسا د پەیماننا کە قن^(۲)، د سیفرا تەکوینی، ئیصحاخا: ۳۲ی دا،
هاتیە، کو یەعقوبی شەفەکی ل جەهکی بناقی (فنیئیل) دگەل خودی
دکەڤیتە خو لیکدانی، هەتا بەری سییدی ئیک و دوو ئینان و برن، پاشی
خودی گەها پانی یەعقوبی ژ جە-بر، و کوتی: من بەردە، پوژ دەرهکەفت!
و یەعقوبی ژی کوتی: هەتا تو بەرهکەتی نەدیه من ئەز تە بەرنادەم، د
ئەنجامدا خودی بەرهکەت دایی.

ب دیتنا من ئەف سێ نمونە یە سەن، ژبو سەلماندا وی گوتنا، کو
دبێژیت: (پەرتووکا پیروز) ئەوا ل دەف جووی و نەصرانیان چ گومان د

(۱) التفسیر التطبیقي للکتاب المقدس، العهد القديم، سفر التکوین، الإصحاح: ۱۹، ص ۵۲ و ۵۳.

(۲) التفسیر التطبیقي للکتاب المقدس، العهد القديم، سفر صموئیل الثاني، الإصحاح: ۱۱،
ص ۶۵۹ و ۶۶۰.

(۳) التفسیر التطبیقي للکتاب المقدس، العهد القديم، سفر التکوین، الإصحاح: ۱۱، ص ۸۷، ۸۸.

گوهرپین و دهستکاریکرنا وی دا نینه، و سه دان تشتی هوسا تیدا هه نه، کو ب چ پهنگه کی، چ مروغه کی خودان عه قل و سروشتی وی یی ساخ بیت، وی چه ندی قه بویل ناکه ت و نه شیت بیژیت نه قه گوتنا خودی و وه حی و په یاما خودی یه !

۲- ژ لای عه قیده و هزریقه:

- ژ لای عه قیده و هزریقه، ئایینی که نیسی کومه کا لادان (إنحراف) ین مه زن مه زن تیدا هاتنه په یدا کرن، کو نه قه حه فته، ژ خالین سه ره کی بوون:
- ۱- ته به نیکرنا فه لسه فه یا نه پرستوی لدور خودی، کو دگوت: خودی بونه وهر وه کی ده مزیمیر (سه عه ت) ه کی دروست کریه و دایه شولی، و وه سا هیلایه !
  - ۲- ته به نیکرنا بیروکه یا: سی په رستی (تثلیث) کو دبیزیت: (باب و کوپ و پوحا پیروز) (الأب والابن والروح القدس) خودی پیک دئین!
  - ۳- به شه ک و هه تا بناغی ئایینی وان، ژ قه له مدانا بخاچقه کرنا عیسای، ژبو ژبیرنا گونه هیئ دویکه فتیین وی.
  - ۴- پسوله یا لیخوشبوونی (صکوک الغفران) دابه شکرن لسه ره خه لکی، کو دگوت پایا و قه شه نوینه ریڼ خودی نه، ژبو لیبوورینا گونه هیئ خه لکی.
  - ۵- دروستکرنا چینا نه کلیرؤس (طبقة الكهنوت) کو بتنی ژبو وان دروسته به حسی ئایینی بکه ن، و په رتووکا پیروز شروقه بکه ن.
  - ۶- پایا ب سیبه ر و نوینه راتیا خودی دهیته دانان، پاشان هوکمپان.
  - ۷- ژ قه له مدانا هزریڼ: ئیقلیدس و به تلیموس و جالینوس، وه ک به شه ک ژ ئایینی، کو هه لبه ت پشته ئیسباتبوونا خه له تی و نه دروستیا وان، ئایینی وان که نیسان ژی ب گشتی که فته دین نیشانا پرسیار!

بو نموونه: دەمی کو پەرنیکوسی (١٤٧٣-١٥٤٣) سەلماند، کو ئەردیی بازنەیی یە و دزقریت، پرسی کەنیسی و پاپا و کەهەنووتان دوبارە بوو خوری!

٣- دانانا دادگەهین پشکنینا عەقیدی (محاکم التفتیش عن العقيدة):

هەر ژ سالاً (١١٨٣ ز) کەنیسە و زەلامین خو، پاپوون ب دانانا دادگەهین پشکنین و سانسورکرنا هزری و عەقیدی، و دی ماوهی دا کو کەنیسی دەستەلات هەبوو، دەوروپەرین سی سەد هزار (٣٠٠,٠٠٠) کەس هاتنە دادگەهکر و سزادان، و دەوروپەرین سیه و دوو هزار (٣٢,٠٠٠) کەس بتنی ب سوتاندنی هاتنە سزادان، کو دناڤ وان دا هەر ئیک ژ:

١- جیوردانو برنو: ١٥٤٨ - ١٦٠٠ .

٢- جیو فری فالیه: ١٥٧٤ .

٣- بومبونیو راستنیکو: ١٥٨٧ .

٤- ئیدوارد وایتمان: ١٦١٢ هەبوون.

(گالیلو) ژێ ل سالاً (١٦٤٢) توبە پی دا کرن، ئەگەر نه دا ئەو ژێ ب دەردی ئەوین دیتەر چیت!

و (دی روزا) د پەرتووکا (دیروکا پەشا کەنیسی) دا، کوتیه: بتنی ل ئیسپانیا، سیه هزار (٣٠,٠٠٠) کەس هاتنە سوتن!

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeeerOffice

www.alibapir.net

٤- تەبەنیکرنا سیستمی ئیوکراسی (theocracy):

ژلایی کەنێسی و چینا ئەکلیرۆس قە، ل هەمی ئەوروپا سیستمی
 حوکمەتا خودایی یان حوکمەتا ئایینی (ئیوکراسی) هاتە تەبەنیکرن و د
 ئەجامدا:

سیگۆشەیا شووم (ثالوث مشنوم) ژ:
 پاپا، پاشا، دەرەبەگ (البابا، الملك، الإقطاعي) چیبوو، کو دەستەکا
 خوین میژ و کابوسەکا بیزاربوون، ژبو گیانی خەلکی و جەماوەری.

٥- قورخکاریه‌کا دژوار ژبو مولک و سامانی:

کەنێسی و زەلامین خو، بەروفاژی ئەوا بانگەشە ژبو دکر، کو بریتی بوو ژ
 ژیا نا پەبەنایەتی (الرهبانية) و پشتدانا دونیایی، هەمبیزا دونیایی و پاره و
 سامانی کربوو، و باجەکا زور بناقی خودی و مەسیح و کەنێسی، ژ خەلکی
 وەردگرت.

٦- تیکچوونا ئاشتیا جفاکی:

پشتی کو هەر ئیک ژ قەلقینا: ١- مارتن لوثر ١٥٤٦ - ١٤٨٣ز - ١٥٤٦ ل
 ئەلمانیا، ٢- قەلقینا کالفن: ١٥٠٩ - ١٥٤٤ ل فڕەنس، سەرهلداين، وەک
 کارقەدانەک ژبو کەنێسی و دار و دەستین وی، شەر و کوشتنەکا بی سنوور،
 چەنگی خویی پەش دانا ل سەر ئەوروپا، دناقبەرا هەرسێ پەوتین:
 ١- کاتولیک .

ب- پروتستانت .

ج- ئەرتذوکس .

و د وان شەڕ و کوشتنان دا، کو هەبوون سەد (١٠٠) سالان، و هەبوون سیه (٣٠) سالان د بەردهوام بوون، ملیونان خەلک هاتینه کوشتن!
ئیدی د ئەجامدا:

١- که نیسی عەقل و هشین هزرغانان زنجیر کر، داکو د ئەجامی هزرکرنا ئازاد، بیروکه یین فەلسەفی یین که نیسی ئاشکەرا نەین!

٢- هەروەسا که نیسی دل و دەروونی خەلکی و جەماوەری ب ناخی چینا که هەنووتان، گرتبوون و بن ئاخ کریوون!

٣- پاپا و قەشە و چینا ئەکلیروس خو ژ خەلکی کریوو سیبەر و وەکیلین دروستین خودی!

٤- ژیان توشی راوەستیانی ببوو، و دژایەتیا هەر جورە داهینان و نوێکاریەکی دەاته کرن.

٥- که نیسی هاندانا خەلکی دکر ژبو گوشەگیری و پشت دانا دونیایی، و ژيانا پەبەنایەتی، هەروەکی خودایی مەزن که رەم دکەت و دیژیت:

﴿... وَرَهْبَانِيَّةً ابْتَدَعُوهَا مَا كَتَبْنَاهَا عَلَيْهِمْ...﴾ (٢٧) الحديد...
 ئانکو: وان لدهف خو پەبەنایەتیەك دروست کر بوو، کو مە لسه وان پیدقی نەکریوو ..

٦- و که نیسه ببوو بەشەك ژ سیگوشەیا سیستەمی ستەمکاری و شیوکراسیی (پاپا، پاشا، دەرەبەگ).

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeeOffice

www.alibapir.net

رپه‌پرینا هزرمه‌ند و پاشی خه‌لکی و جه‌ماوه‌ری ژ که‌نیسی و ئاینی وئ

ئەفجا د ئەنجامدا ل به‌رامبه‌ری وان هه‌می خه‌له‌تی و لادان و تاوانین
که‌نیسی، هزرمه‌ند و خه‌لک و جه‌ماوه‌ری ب گشتی، ب ته‌مامی بیزار و
خه‌مگین بوون، ده‌ست هاشیته‌ قه‌لقین و کارقه‌دانین جوراوجور:

ئیک: مارتن لوته‌ر ١٤٨٣ – ١٥٤٦:

ده‌ستیکی ل ئەلمانیا (مارتن لوته‌ر) قه‌لقینا (پروتستانت)ی راگه‌هاند، کو
پتر وه‌کی ره‌خنه‌گرتنی ژ که‌نیسی و پشته‌قانیگرتنی ژ ئاینی پاسته‌قینه‌یی
مه‌سیحی، خو دا دیارکرن.
دشیین ناغه‌پوکا قه‌لقینا (پروتستانت)ی د ئەفان پینچ بنه‌مایان دا کورت
و پوخت بکه‌ین:

- ١- تاک یی ئازاده، په‌رتووکا پیروز بخوینیت.
- ٢- کاهن نینه، و نه‌ینیا پیروز، کو بتنی چینا ئەکلیروس بزانن، هه‌بوون
ژبو نینه.
- ٣- ژبو تاکی هه‌یه‌ پاسته‌وخو خودی بیه‌رستیت.
- ٤- ژده‌رقه‌ی بازنه‌یی که‌نیسی ژێ ریکا ده‌ریازبوونی ژ دوزه‌خی و پازی
کرنا خودی هه‌یه‌.
- ٥- تیگه‌هشتنا عه‌قلانه ژ په‌رتووکا پیروز، دروسته و گونه‌ه نینه.

/AliBapir

/Ali Bapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

www.alibapir.net

دوو: کالفن ١٥٠٩ - ١٥٤٤:

ئەفی ژێ ل فرەنسا ل دژی کەنیسی و ئەفسانەیین وی و تاوان و لادانیین وی پاپەپین کر، کو دیتنا ئەفی ژێ گەلەک ژ یا (مارتن لوثر) ی یا نێزیک بوو.

سی: شوپەشا فرەنسا (١٧٨٩ ز):

و د ئەنجامدا شوپەشا فرەنسا، ل سالاً (١٧٨٩) هاتە پوویدان، کو ئێک ژ دروشمیین وی ئەقە بوو:

"دوماهیک پاشا ب پریقیکین دوماهیک قەشە ئیعدام بکەن"

ئەقجا ژ قییری پیتقە، کو ژبەری هینگی سیکولاریزم (Sesularism) وەکی تیور و بیروکە هەبوو، قیجاری حالەتی جیبە جیکرن و پراکتیزە کرنی (تطبیق) بخوقە دیت، و هاتە گوهورین ژبو سیکولاریزەیشن (Secularization) ئانکو: ب علمانیکن (العلمنة) .

و بیروکە یا سیکولاریزم و حالەتی سیکولاریزەیشن ژێ، هەروەکی چەوا ئاگر بەردیته پویشی، هوسا بلەز هەمی وەلاتین ئەوروپی قەگرت.

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmearOffice

www.alibapir.net

تەوهری سییی:

کۆمه‌نگه‌هه‌ك گۆژ ئیسلامی تیگه‌هشتبیت،
چ به‌هانه‌یه‌ك ژبو هه‌بوونا سیکولاریزمی نینه

به‌پێزان!

ئەم د دوو خالان دا ب کورتی، دی پاستیا وی گوتنا لسه‌ری سه‌لمین،
کو مه‌ کریه‌ ناڤ و نیشانی ئەفی تەوهری:

خالا ئێکی: دیروکا ئیسلامی و موسلمانان، به‌روفاژی دیروکا که‌نیسی و
نه‌صرانیانه:

١- عیسا (علیه السلام) ژبو ملله‌ته‌کی تایبته‌ (بنو اسرائیل) و قویناغه‌کا
دیارکری، هاتبوو، "هه‌روه‌کی ژبه‌ری نوکه‌ مه‌ گوتی" به‌لی ئیسلام ژبو هه‌می
مروفايه‌تی یا هاتی، هه‌روه‌کی خودایی مه‌زن که‌ره‌م دکه‌ت و دبێژیت:
﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَٰكِنَّ أَكْثَرِ النَّاسِ لَا
يَعْلَمُونَ﴾ ٢٨ سبأ.

ئانکو: مه‌ تو نه‌فرێکری، ئەگه‌ر ژبو هه‌می خه‌لکی، نه‌بیه‌ ئەو که‌س یی
مزگینی دده‌یه‌ وان، و وان دترسینی ژ عه‌زابه‌ خودی.

ئەفجا: ئەگەر ئایین و بەرنامەیی عیساى (عليه السلام) کو ژبو کومه لگه هه کا تاييه ت، ده ورويه ريڻ دوو هزار سالان ژبه رى نوکه هاتبيته فریڤکرن، نه شیت "ب ساخى و سه لامه تی ژى، پا چه وا پشتی گوهورپین و ده ستکاریکرنی" ئاریشه و ئاستهنگین کومه لگه هین لدویف خو چاره سه ر بکه ت، نه یا مه عقوله ئیسلامه کا نه ده ستکاریکری و ئەوا ژبو هه می مروفایه تی هاتیه فریڤکرن، لسه ر وی ئایینی بهیته قیاس کرن.

٢- په رتووکا عیساى (عليه السلام) گه له ک هاتیه ده ستکاریکرن و گوهورپین، چونکی خودی ئیک ئینجیل ژبو مه سیحی (عليه السلام) یا فریڤکری، به لى نوکه چوار ئینجیل یین لبه ر ده ستی نه صرانیان (متی، یوحنا، لوقا، مرقس)، کو ئەفه ژى دناڤ ده هان ئینجیلاندا یین هه لبژارتین.

به لى قورئان نه کو په یفه ک، به لکو پیته ک ژى نه هاتیه گوهورپین، و ب فه رمانا خودی یا پاراستیه، هه روه کی خودایی مه زن که ره م دکه ت و دبیزیت:

﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ﴾ (١) الحجر.

ئانکو: مه بخو زکری فریڤکریه خواری، و ئەم بخو ژى پارێزه ریڻ وینیه.

لدور گوهورپین و ده ستکاریکرن ئایینی عیساى، لسه ر ده ستی که نیسی، (جرین برنتن) د په رتووکا (افکار ورجال) ^(١) د لاپه ری (٢٠٧) ی دا، دبیزیت: (بیگومان ئەو مه سیحیه تا زال د کومبوونا (نیقیه) دا "٣٣٥" کو کره ئایینی مه زنترین ئیمپراتوریه تا دنیایی، ب ته مامی جودا بوو ژ مه سیحیه ته کی، کو مه سیحیڤ جلیل "بپیغه دبر".

٣- نه صرانی هه تا ده ستگرتی بوون ب ئایینی خو ئەوی هاتیه تیڤدان و ده ستکاریکرن، پاشکه فتی بوون، ده می ده ست ژى به رداين، پیشکه فتن،

(١) هه لبه ت ئەو په رتووک یا هاتیه وه رگێران ژبو زمانى عه ره بی.

بەلێ موسڵمان، بەروفاژی ئەقی چەندی: هەتا دەستگرتی بوون ب ئایینی خو
قه، ل پێشەهیی بوون، بەلێ ل وی دەمی دەستی خو ژ ئیسلامی سست
کری، کەفتنه دوماهییی.

٤- د دیروکا موسڵماناندا خەلەتی و لادان هەبووینە، بەلێ ژ ئەگەری لادانا
حوکمپرانان بووێ ژ ئیسلام و قورئانی، بەلێ لادانا نەصرانیان، ژ ئاین و
پەرتووکا وان بخوو بوو، ئەوین هاتینە تیکدان و گوهرپین.

خالا دووی: چ ژ وان ئەگەرین کو خەلکی روژئاڤا ژ کەنیسی
قەرەقاند، د ئیسلامیدا هەبوون ژ بو نینه:

١- ژلایی عەقیدی و هزری و زانستییه:

١- ژ ئەگەری وی چەندی کو قورئان یا هاتیە پاراستن ژ هەر گوهرپینەکی ژ
لایی خودایی مەزن و خودان شیانفە، ریک یا ل لادانا عەقیدی و هزری هاتیە
گرتن:

﴿ إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ ﴿١﴾ ﴾ الحجر.

٢- ئیکە مین ئایەتا قورئانی هاتیە خواری ب: بخوینە (اقرا) دەستییکر:

﴿ أَقْرَأْ بِأَسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ﴿١﴾ ﴾ العلق.

و موعجیزەیا پیغەمبەری خاتەم سەلات و سلاقیین خودی ل سەربن،
موعجیزەیا هەزری و زانستی یە، کو قورئانە.

٣- د ئیسلامی دا: دین و ژین، حوکم و حکمەت، سیاسەت و عیبادەت،
دونیایا و پوژا دوماهی، یین دناڤ ئیک دا تیکەل کرین و ئیک ئیکی تەمام
دکەت.

٤- ئیسلامی ژ لایى هه بونناسیى (ontology) و عه قیدیقه، موسلمان یین بى منته و دهوله مهند کرین، و ژلایى دونیادارییقه ژى: دهستى وان شه کریه، به لکولسهر وان پیدفى کریه، عه قل و هشین خوب ئازایانه و ئازادانه بکاریین، ههر حکمهت و پیزانینه کا ب مفا ژ لایى هه رکه سه کی شه هه بیت، وه ربگرن:

﴿فَبَشِّرْ عِبَادَ (١٧) الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ هَدَاهُمُ اللَّهُ وَأُولَٰئِكَ هُمْ أُولُوا الْأَلْبَابِ (١٨)﴾ الزمر.

ئانکو: قیجا تو ئەى پیغه مبهه مرگینیى بده بهنده یین من، ئەوین گوهمى خو ددهنه هه مى گوتنان، پاشان دویکه فتنه گوتنا ژ هه میا باشتر و دروسته دکهن، و ئەو ئەون یین خودی رینمایى کرین، و هه ر ئەون یین خودان عه قل. ٥- قورئانى فه رمان ل مروفی کریه، سه رنجدان و به ریخودانى ژبو دیارده و دیمه نین سروشتی بکهت، و هه ر خو د نه ییناندا بکهت:

- ﴿فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ مِمَّ خُلِقَ (٥)﴾ الطارق.

ئانکو: قیجا بلا مروف سه رنج و به ریخودانى بکهت، کا ژ چ هاتیه دروستکر!

- ﴿فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ إِلَى طَعَامِهِ (٢٤)﴾ عبس.

ئانکو: قیجا بلا مروف سه رنج و به ریخودانى ژبو خوارنا خو بکهت!

- ﴿أَوَلَمْ يَنْظُرُوا فِي مَلَكُوتِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ (١٨٥)﴾ الأعراف.

ئانکو: ئەرى ما وان به ریخودان ژبو ملکى به رفه ره ی ئەسمان و ئەردى، و هه ر چیکه ره کى دیتى بى خودى نه کریه؟!

- ﴿قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ بَدَأَ الْخَلْقَ ..﴾ ﴿٢٠﴾ العنكبوت.
ئانكو: بیژە: هوین د ئەردی دا هەرن، و بەری خو بدەنی کا (خودی) چەوا
چیکرنا چیکرینن خو دەست پی کره!
٦- زانا و شارەزایان ب گشتی، پله و پێژەکا تایبەت هەیه، بەلی چ ماف
وئیمتیازەک لسهەر خەلکی و جەماوەری نینه، ژ لایی برێقه‌برن و سه‌ره‌رشتیا
کومه‌لگه‌هی:

- ﴿.. قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ..﴾ ﴿١﴾ الزمر.
ئانكو: بیژە: ئەری ئه‌وین دزانن و ئه‌وین نه‌زانن، یه‌کسانن؟!
- ﴿.. يَرْفَعُ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ ..﴾ ﴿١١﴾ المجادلة.
ئانكو: خودی مه‌پته‌با وان ئه‌وین باوه‌ردار ژ هه‌وه دی بلند که‌ت، و ئه‌وین
خودی زانین دایی ژ هه‌وه، ب چه‌ندین مه‌پته‌با دی وان بلندکه‌ت.

- ﴿.. إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ ..﴾ ﴿٢٨﴾ فاطر.
ئانكو: بیکومان هه‌ما به‌نده‌یین زانا "وه‌ک پیدقی" ب چافه‌کی مه‌زن ژ
خودی دترسن.

٢ ژلای ژین و ژیارپه‌ه:

١- خودایی بلند و مه‌زن، د چه‌ندین ئایه‌تین قورئانیدا، پاگه‌هاندیه، کو هه‌ر
تشته‌کی د هه‌بوونیدا هه‌ی، ژبو مروفی بن دەست کرینه:

أ- ﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَّا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ..﴾ ﴿٢٩﴾ البقرة.
ب- ﴿وَالْأَرْضَ وَضَعَهَا لِلْأَنَامِ﴾ ﴿١٠﴾ الرحمن.

ج- ﴿وَسَخَّرَ لَكُم مَّا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مِّنْهُ﴾ (١٣) الجاثية.

۲- ههروهسا خودایی مه زن راگه هاندیه، کو مروڤ ب مه ره ما ئافه دانکرنا دونیایی لسه ر ئه ردی هاتیه دانان:

﴿هُوَ أَنشَأَكُم مِّنَ الْأَرْضِ وَاسْتَعْمَرَكُمْ فِيهَا فَاسْتَغْفِرُوا لَهُمْ تَتَوَبُّوا إِلَيْهِ إِنَّ رَبِّي قَرِيبٌ مُّجِيبٌ﴾ (٦١) هود.

۳- و خودی په سنا وان کریه، کو ژبه ری چاکیین پوژا دوماهی، چاکیین دونیایی، ژ خودی دخوازن:

﴿وَمِنْهُمْ مَّنْ يَقُولُ رَبَّنَا إِنَّا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةٌ وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ﴾ (٢٠١) أُولَئِكَ لَهُمْ نَصِيبٌ مِّمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ (٢٠٢) البقرة.

هه ژی گوئنێ یه ژی: هه می ئه و ئایه تین کو زه مکرنا ژيانا دونیایی تیندایه، ئه گهر سه رنجدان ژبو سیاقا وان بهیته کرن، دی هیته زانین کو مه ره م ژوی ژيانا دونیایی یه، ئه و خودانی وی ب ئه گهری وی، پوژا دوماهی ژیر دکهت، بو نمونه:

﴿وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَعِبٌ وَلَهُمْ وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِّلَّذِينَ يَتَّقُونَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ﴾ (٣٢) الأنعام.

ئانکو: و ژيانا دونیایی بتنی یاری و مژویلاهی نه، جه- و واری پوژا دوماهی باشتره، ژبو وان بین خو دیارین، ئه ری ما تیناگه من؟!

ئه گهر نه، بیگومان خودی ئه و هه می پیغه مبه رین خو فیکرین، و ئه و هه می په رتووکیین خو بین ئیناينه خواری، ژبو باشکرن و پڤک و پیکرنا ژيانا

دونیایی یه، ههروهکی دیاره د نێرینا ئیسلامیدا، گه له ک گرنگی و پوخته دان پێ هاتیه دان.

٣- ژلایی سیاسیه:

١- خهك و كومه لگه ه ب گشتی، خودانی ئه صلی حوكمی و دهسته لاتا سیاسی و حوكمپانیی نه، به لگه ه ژێ لسه ر ئه قی چه ندی ئه وه، كو هه می په یقین (خطابات) ین قورئانی، به ری وان یی ل خه لکی و كومه لگه می ب گشتی، نه كو ته خ و چینه كا تایبه ت:

أ- ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ﴾ ١ ﴿النساء .

ب- ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا﴾ ١ ﴿الحجرات.

و هه تا ژبو ئێك جار ژێ خودایی بلند و مه زن، به ری ئاخفتن و په یقینن خو نه داینه، زانا یان (علماء) یان به رپرسان (مسؤولین) یان بناق سالفه چوو یان (شیوخ) .. هتد!

٢- مشیوره ت (شوری) بناغی حوكمپانیی و برێقه برنا کاروبارایه، ههروهکی خودایی عزوجل که ره م دکه ت و دبیزیت:

﴿...وَأْمُرْهُمْ شُورَىٰ يَنْهَم...﴾ ٣٨ ﴿الشوري.

ئانکو: و برێقه برنا کاروبارین وان (بین موسلمانان) ب مشیوره تی یه.

٣- حوكمپان و به رپرس وه کیلین خه لکی و كومه لگه می نه، نه كو وه کیلین خودی، و په وایه تی و شه رعییه تی ژ خه لکی وه ردگرن، نه كو ژ خودی، پاشی ل ده می به راورد کرنا سیسته می حوكمپانیی د ئیسلامی، و دیموکراسیی دا، دی به حس که ین.

۴- زانا و شههه زایان پله و پێژین تاییهت هه نه، به لای نه چینهکا تاییهت و خودان ماف و ئیمتیازاتین سیاسی نه، وهك چينا ئهكلیروس!
و بیگومان د ئیسلامیدا، سه په رشتاریه تا مشیوره تی (ولایه الشوری) هه یه، نه کو سه په رشتاریه تا شههه زانان (ولایه الفقیه)، و ئه ه جوره ژ حوکمرانی، د سروشتی ئیسلامیدا یا غه ربیه، و دووباره کرنا ئەزموونا ئایینی که نیسی، و حوکمی پاپایین پوژ ئافایه ل سه ده یین نافه راستدا، و نابیت ئه ه جوره حوکمرانیه، کو گه له ک یا نێزیکه ژ حوکمه تا ئایینی و خودایی (ثیوکراسی) لسه ر ئیسلامی بهیته هه ژمارتن، ئه و ئیسلاما پیکهاتی ژ قورئان و سوننه تی، چونکی هه روه کی ژ به ری نوکه مه گو تی:

د ئیسلامیدا خودانین ئه صلی ده سته لاتی (صاحب السلطة الأصلي) خه لك و جه ماوه ره ب گشتی، هه ر له وانێ ژێ خودی فه رمانی ل کومه لگه هی دکهت کو کاروبارین حوکمرانی و به رپرسایه تی ب که سین ژهه ژێ بسپیرن، هه روه کی که ره م دکهت و دبێژیت:

﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا...﴾ (٥٨) النساء.

هه روه سا بناغی حوکمرانی و کاروبارین خه لکی و پێقه برنا وه لاتی مشیوره ته:

أ- ﴿...وَأْمُرْهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ...﴾ (٣٨) الشوري.

ب- ﴿وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ﴾ (١٥٩) آل عمران.

/AliBapir

/AliBapir

/MadaAmeerOffice

www.alibapir.net

۴- ژلایی نابوریه:

دوماهیک پەرتووکا خودی یا بهیز کو قورئانا پیروزه، گەلەك ب ئاشکەرایى
راگەهاندیه، کو خودایی کار بنه جه. ئەو ناز و نیعمەت و خیر و بێرین ل سەر
ئەردی، بى جوداهى ژبو هەمی مروشان بەرھەژ و دروست کرینه:

أ- ﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَّا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ۖ ۝﴾ البقرة.

ئانکو: هەر چ تەشتەکی د ئەردی دا، خودی ژبو هەو هەمیان دروست کرینه.

ب- ﴿وَالْأَرْضَ وَضَعَهَا لِلْأَنَامِ ۝﴾ الرحمن.

ئانکو: و "خودی" ئەرد ژبو مروشان دانایه.

ئەفجا: ژبو چ کەسەکی نینه، قورخکاری د خیر و بێرین ل سەر ئەردی دا
بکەت، و چ کەس و بنەمالە و ئیجاخ و عەشیرەت و مللەتەك، ژ چ کەس و
بنەمالە و ئیجاخ و عەشیرەت و مللەتەکی دیتەر، پتر پشك و بەر د خیر و
بێرین ل سەر ئەردی دا نینه.

و ب پاستی ئیسلامی: لایەنێن ئەرینی یێن هەر ئیک ژ (سوسیالیزم) و
(کاپیتالیزم) تیدا هەنە و ژ لایەنێن نەرینی (سلبی) یێن وان یا بەریئە.

۵- ژلایی جفاکیه:

۱- ئیسلام ئایین و بەرنامەیه که دگەل سروشتی و فیتەرەتیدا دگونجیت، هەر
چ سروشتی ساخ بى مروژ داخواز دکەت، بخوڤه گرتیه، هەروەکی خودایی
زانا کەرەم دکەت و دبیژیت:

﴿فَأَقْمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا بُدَّ لَهُ لِيَخْلُقَ

اللَّهُ ذَلِكَ الْبَدِئُ الْقَيُّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ۝﴾ الروم.

۲- د ئیسلامیدا مروق: ب نیر و می و ب هه می پەنگ و دەنگ و عەشیرەت و نەتە وەیانقە، یە کسانن، و باشترینی وان ئەوە یی ژ هە میان بته قووتر، هەروەکی خودایی مەزن کەرەم دکەت و دبیزیت:

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ﴾ (١٣) الحجرات.

۶- ژلایی ئیمناهی و پیکفه ژیانیقە:

هەردەمی موسلمان ب شیوەیەکی پاست و دروست، ژ بە پنامەیی خو تیکە هشتین، و ب باشی پیقە پیگیر بووین، یین جوان بوین ب سالوخەتی بلندی تەبایی و پیکفه ژیان (التسامح والتعايش) دبیاقی سەر دەریکرنی دگەل ئەوین دی "نە موسلمان" دا، و هەردەم ل دەمارگیریی و کرتیاتی (التعصب والإغلاق) یین دویر بووین، چونکی ئایینی وان باوهری یا ب گوپییکا ئازادی هەی، د بیاقی پیر و باوهر و دەریپیندا^(۱).

www.alibapir.net

/AliBapir

/AliBapir

/MedaAmeerOffice

www.alibapir.net

(۱) د پەرتووکا (چەند مەسەلە یەکی باوی سەردەم) دا، د چاپا شەشی، و بەرگی دوویی یی مەسەووعیا: (ئیسلاام و دەولەتداریی)، مە ب درێژاهی بەحسی وی مەسەلی کریه.

www.alibapir.net

به‌شیّ دووییّ

دیموکراسی

(Democracy)

www.alibapir.net

www.alibapir.net

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

www.alibapir.net

تەویری ئیککی:

پێناسە

دیموکراسی (Democracy) ئانکو: دەستەهلاتا مللەتی، ژهەردوو پەیفین یونانی: دەستەهلات (Kratos) و مللەت (Demos) پیکهاتیە، هەروەکی د (موسوعة السياسة) دا هاتیە: (الحكم الذي تكون فيه السلطة للشعب) ج ٢، ص ٧٥١ .

ئانکو: ئەو سیستەمەیه، کو تیدا دەستەهلات یا خەلکی یە .

هەلبەت (دیموکراسی) ب گەلەك شیوەیان یا هاتیە پێناسە کرن، بەلێ ئەم دی حەفت ژوان ب نموونە ژێ وەرگرین:

١- (جون ستراوت میل) دیبژیت: (باشترین جوړی دەستەهلاتی ئەو، کو زورترین دەلیقه یا پشکداریا سیاسی بینته د هەبوونیدا، و هەژیتین پەیکەرێ دەستەهلاتی ژبو کومه لگه ها سەردەم، ئەو کو نوینه راتیا وی بکەت). بەرێ خو بدە: (حکومەتی نوینه رایەتی / ١٨٦١ لاپەرێ ٣١٤) .

٢- (جوزیف شەمپیتهر) دیبژیت: (سیستەمەکی سیاسی یە، کو تیدا کاریدەست بەریکانی دکن ژبو گەهشتنا دەستەهلاتی، بریککا بدەستقەئینانا دەنگین خەلکی، و کاریدەستین سیاسی، بریککا هەلبژاردنان دەینه دیارکرن). بەرێ خو بدە: (سەرمايه داری، سۆشیالیزم، دیموکراسی / ١٩٤٣ لاپەرێ ٢٦٩).

۳- (پوبیتر دال) دبیزیت: (سیسته می دیموکراتیک، سیسته مه که په وایه تی ژ خه لکی وهر دگريت، و مانا وی ژي گریدایه ب به رده وامیا رازیوونا خه لکی). به ری خو بده: (له باره ی دیموکراسی یه وه / ۱۹۹۶ لاپه ری ۸۲).

۴- (کارل پوپه ر) دبیزیت: (دیموکراسی سیسته مه که، کو هاوولاتی تیدا دشین بی خوين پیتن کاریده ستین خو بگوهورن) (۱۹۶۲ / لاپه ری ۱۲۴).
۵- (ئیان شاپیرو) دبیزیت: (دیموکراسی دهیته خواستن ژبو کومه کا داموده زگه هان، کو ده لیقه یی دروست دکه ت، خه لک کاریده ستین خو دابنن و لایده ن ژي). (پینگه ی دیموکراسی ۱۹۹۸، لاپه ری ۳۵).

۶- (فرانسیس فوکویاما) دبیزیت: (دیموکراسی سی تشتین پیدهی نه: داموده زگه ه، سه روه ریا یاسایی، لیپرسین). (سیسته می سیاسی و ئاژاوه ی سیاسی ۲۰۰۵).

۷- (ئیریک فروم) دبیزیت: (ل دویف سیسته می دیموکراسی: هه می هاوولاتی ژ به رپرسایه تیا دروستکرنا پرپارا سیاسی، یه کسانن). (۲۰۰۲، لاپه ری ۱۷۹).

ئه ز ژي دبیزم:

دشین بیژن: دیموکراسی ئه و سیسته مه یه، کو خه لکی ماف هه بیت د دانانا هوکمپانان، و په خه گرتن ژوان، و لادانا وان.

/Alibapir

/Alibapir

/MediaAmorOffice

www.alibapir.net

تەوهری دووی:

سەرھاتیا دیموکراسیی

ئەری پاستە "هەروەکی ب لیۆرینقە ل دەف پتریا خەلکی دۆنیایی بوویە قەناعەت" کو دیموکراسی "ئانکو: خەلکی شیان یێن هەین د دانان، و چاقدیری کرن، و لیپرسین و لادانا حوکمراناندا "سیستەمە که ژ یونانی هاتیە، و ژبو جارا ئیکێ ل ویری هاتیە جییه جیکرن، و کالایەکی پوژئاڤا یی پویتیە؟!

د بەرسفی دا دیژین:

بیگومان ئەو بیروکه نه یا پاستە، بەلێ چونکی پوژئاڤا خوب سەنتەر دزانیت، و سەلماندا ئەفی دەعوایی ژێ، ژلایی گەلەك مللەتانقە، ئەو وەهمە یا کریه: پاستییە کا حاشا هەلنەگر ل دەف گەلەك خەلکی!

من سەحکریه گەلەك پەرتووکیڤ دیروکی، دیار دکەن کو دیموکراسی، (نەکو وەك نافیی وی، بەلکو وەکی نافەپوکا وی، ئەو کو خەلک بەپرسیڤ خو دابنڤن، و مافی چاقدیریکنا وان هەبیت، و لیپرسیڤ دگەلدا بکەن، کو ئەڤە نافەپوکا دیموکراسیی یە)، ئەڤ نافەپوکە تشتەکی گەلەك کەڤنە، ب ئەڤان بەلگەهڤن ل خواری:

۱- ئەگەر بەری خو بدەینە قورئانا پیروز، ل وی دەمی خودایی مەزن بەحسی شاه ژنا (سبأ) دکەت، کەرەم دکەت و دیژیت:

﴿قَالَ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُوْا إِنِّي أُلْقِيَ إِلَيْكُمُ كِتَابٌ كَرِيمٌ ﴿٢٩﴾ إِنَّهُ مِنْ سُلَيْمَانَ وَإِنَّهُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿٣٠﴾ أَلَا تَعْلَمُونَ عَلَىٰ وَأْتُونِي مُسْلِمِينَ ﴿٣١﴾ قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُوْا أَفْتُونِي فِي أَمْرٍ مَا كُنْتُ قَاطِعَةً أَمْرًا حَتَّىٰ تَشْهَدُونِ ﴿٣٢﴾﴾ النمل.

شاه ژنی گوت: ئەی پرسیی و ماقویل و کەسێن کاربەست! نامەیه کە ب قەدر ژ مروفەکی مەزن ژبو من هاتیە، نافەپوکا وی هوسایە: ئەقە ژ سولهیمانی یە، و بناقی خودایی پر دلوقانی دلوقانکار، هوین ژ ئاستی من خو مەزن نەکەن، و ب ملکه چی و بیی هیقە و ویقە ب موسلمانێ وەر نە دەف من! وی شاه ژنی گوت: ئەی کاربەست و پرسیی و مروقین ماقویل! بوجوونا هەوێ چیه؟ هەتا هوین بپاری نە دەن، ئەز چ بپاران نادەم...

هەروەکی ئەم دبیین، زقڕین ژبو بوجوونا خەلکی، زقڕین ژبو نوینەڕین خەلکی، د قورئانی دا هاتیە، ئەقجا نە ژلایی بەرپرسەکی زەلامقە، بەلکو ژلایی بەرپرسەکا ئافرهتقە، کو شاه ژنەکە.

٢- (پاوول مانغلابوس) د پەرتووکه کێدا، کو ژبو عەرەبیی هاتیە وەرگیران ب ناف و نیشانی (إرادة الشعوب)، دبێژیت: {دیموکراسیی ژبەری دەستەه لاتا پومانیان، ل باکورێ ئەوروپا حوکم دکر، ل نەرویج و دانیمارک و ئایسلەندا} (١).

٣- هەروەسا هەر (مانغلابوس) د هەمان پەرتووکه دا، د لاپه پێ (١٣٣) دا، دبێژیت: {دناف هندیین سوڕ یێن ئەمریکا دا ژێ، دیموکراسی وەک نافەپوک هەبوویه، و ب هەلبژاردن خەلکی بەرپرسێن خو داناینە، و ب زمانی خو گوتیی (ساخیم)}.

(١) إرادة الشعوب، قبرص / ١٩٩١م، ص ١٨.

٤- ھەرۆەسا ھەر (مانغلابوس) د ھەمان پەرتووکدا، د لاپەڕی (٤٠ - ٢) دا دبیژیت: ل وەلاتی میزوپوتامیا (ما بین النهرین)، ژبەری (٤٥٠٠) سالان ژبەری نوکە، ئەو سیستەمە یی بەربە لاف بوویە، ب تایبەتی ل باژیری (ئیبلا) کو ئاکنجیین وی سیھ ھزار (٣٠٠٠) کەس بوون، و دوازدە ھزار (١٢٠٠٠) کارمەند ھەبوون، و وەلاتەکی دوو سەد و پینجی ھزار (٢٥٠٠٠) کەسی بوویە.

٥- ھەرۆەسا (ئیف شمیل) د پەرتووکا: (السیاسه فی الشرق القديم) د لاپەڕی (٤٢ و ٤٣) دا، و (صاموئیل نوح کریم) د پەرتووکا: (تاریخ سومر) د لاپەڕی (٦١) دا دبیژن: {سێ ھزار (٣٠٠٠) سالان ژبەری زایینی، ل وان دەقەرین (دناقبەرا دوو پووێباران) دا، کومە لگەھین وان ژلایی دوو مەجسائفە دەاتنە پێقە برن، مەجسەک ژبو خەلکی ب تەمەن بوو، و مەجسەک ژبو کەسین شەرقان بوو}.

٦- ھەرۆەسا ھەر (مانغلابوس) د ھەمان پەرتووکدا، د لاپەڕی (٤٣-٤٧) دا دبیژیت: (ل ھیندی ژێ شەش سەد سالان ژبەری زایینی، (١٢) کومار (جمهورية) ھەبوون، کو سەروکی ئیک ژ وان بابی (بوزا) ی بوویە، کو دگوتنە ھەر ئیک ژ وان سەروکان (راجا) و ب ھەلیژاردن ھاتبوونە دانان}.

٧- ھەرۆەسا ل مەککەھی ژێ ژبەری ئیسلامی، قورەیشیان (دار الندوة) ھەبوو، ھەرۆەکی (ابن هشام) د (السيرة النبوية) دا ئینایە.

ئەفجا ئەرێ خویشک و براپین بەرێز!

ئەگەرێ ئەفێ چەندی چیه؟

ھەر ب کورتی دی بیژم: سروشت و فیتەرەتا ساخ یا مروقی، ھەردەم عەقدالی تشتین باش و ب مفایە، ئەفجا حالەتی ئاسایی و سروشتیی مروقی ھوسایە، کو چ کەسەکی پیخوش نینە بەیتە تەبەسەرکرن، و چ کەسەکی

پێخوش نینه حسیب ژبو نه هیته کرن، ئە فجا ئە ف نافه پروکه (ئە ز نابێژم: په یفا دیموکراسی، به لکو دیبێژم: ئە ف نافه پروکه)، کو خه لك هه می پیشکدارین د دهسته لات و حوکمرانییدا، تشته کی که فنه د ژيانا به شه ری دا، دنا ف پتریا کومه لگه هاندا هه بوویه، و تشته ک نینه ل ئە وروپا ده رکه فتبیت، و ژبه ری کو ل یونانی هه بیت، ل هه ردوو با ژبێڤن ئە سپارته و ئە سینا، ژبه ری هینگی د دیروکا به شه ری دا هه بوویه، چ ل ئە وروپا، و چ ل ئاسیا، و چ ل ئە فریقیا، و چ ل وان هه می جهین، کو به شه رتیدا ژیاينه.

ئە ف کورته سه رهاتیا دیموکراسیی ژی، دی ب سی سه رنجان بدوماهی ئینم:

ئیکه م: دیموکراسی ل یونانی:

- ١- ل یونانی دیموکراسییا راسته وخو هه بوویه و نوینه رایه تی نه بوویه، خه لك راسته وخو ل مه دانه کی کوم بوویه، و بوچوونا خو دایه.
- ٢- ئە ف چه نده بتنی ژبو زه لامان بوویه.
- ٣- و بتنی ژبو زه لامین ئازاد بوویه.
- ٤- و بتنی ژبو یونانیان بوویه.

دووه م: دیموکراسییا پوژئافا:

پشتی کو خه لك ل پوژئافا ژ که نیسی په فین، لدویف سیسته مه کی حوکمرانیا وه سا گه ریان، کو خه لك بشین ب ته بابی بژین، ئە فجا ده می وان دیروکا خو فه کولی، دیموکراسی دوباره ژی ده رئیخست، ب په نگی وی یی یونانی، به لی هه ر ل ده ستییکی ب شیوه یه کی نوینه راتیه تی (نیابی) بوو، نه کو راسته وخو (مباشر)، و خو ئە و ژی هه ردیسان ل ده ستییکی ب ئە فی

پهنگی نوکه هە، نەبوو، بەلکو بتنی کەسین دەوله مەند ماف هەبوو دەنگی
خو بدەن، پاشی ئەو مەرجه پاکر، بتنی زەلامان مافی دەنگدانێ هەبوو، پاشی
هیدی هیدی پشکداری ب ئافرهتان ژێ هاتە کرن، ئەڤا گەلەك قویناغ
دەرباز کرن، هەتا گەهشتیه پهنگ و شیوهیی نوکه.

سییه م:

نوکه ژێ بەردهوام پهخنە ل دیموکراسیی دهیته گرتن، دهیته چاککرن، و
دەستکاری تیدا دهیته کرن، هەروەسا دیموکراسییا هەروەلاته کی ژیا
وەلاته کی دیتەر جودایه، و هەر ئێك ژوان نیشانین خویین تایبەت هەنە.

www.alibapir.net

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

تەوهری سیی:

بەروردیهك دناقبهرا دیموکراسیی و سیسته می حوکمرانیی د ئیسلامیدا

دشین ژبو بەروردکرنا دیموکراسیی و سیسته می حوکمرانیی د ئیسلامی دا بیژن: سیسته می حوکمرانیی د ئیسلامیدا، هفت بنه ما و نیشانه یین هین^(١):

- ١- خهك و جه ماوهر ب گشتی ژیده ری دهسته لاتئ نه.
- ٢- مشورهت (شوری) بناغی حوکمرانیی یه.
- ٣- حوکمهت د ئیسلامی دا مه دهنی یه، نه کو ئایینی، و حوکمران وه کیلین خه لکی نه، نه کو یین خودی.
- ٤- کار و چالاکیین سیاسی، نه کو بتنئ مافه، به لکو ئه رکئ هه رهاولاتییه کی یه، ب موسلمان و نه موسلمانقه، بی جیاوازی.
- ٥- دهوله تا ئیسلامی دهستی وی بی فه کریه، ژبو وه رگرتنا هه ر بیروکه و ئامراز و ئه گه ره کی، کو به رژه وهندی (تحقیق مصلحه) یهك ژئ بدهسته دهیت.

(١) د بهرگی دووی یی مه وسووعه یا: (ئیسلام و دهوله تداریی) دا، ب ناڤ و نیشانی (بنه ماکانی سیسته می حوکمرانیی ئیسلامی) مه دهه (١٠) بنه مایین مه زن و گرنگ یین ئینان، و ئه م ب درێژاهی یین لسه ر ناخفتین.

- ٦- ھوکمران د ئیسلامیدا، د بنیاتدا پیروز (مقدس) نین، ھەتا کو بهینە پیروزکرن.
- ٧- پەخنە لی گرتن و بەرسینگگرتنا ھوکمرانی سەمکار، مەزنترین جوړی جیھادی یە.

نوکه ژى ب کوډتى، دى تیرۆزکه کى دینه لسه ر ھر ئیک ژوان:

- ١- خەلک و جەماوەر ب گشتی ژێدەری دەستەلاتی نه:
- ئەقە ئیکە ژ بنەمایین مەزن و گرنگین ھوکمرانیی د ئیسلامیدا، ئەقجا ھەروەکی ژبەری نوکه مە کوډتى، دشیین گەلە ک بەلگەھان لسه ر ئەقى چەندى بینین:
- ئیک: ھەمى پەیقین (خطابات) ین قورئانی ژبو کومەلگەھا ئیسلامی، ھەمى ب: (يَا أَيُّهَا النَّاسُ) و (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) دەست پیدکەن.
- دوو: خودایی زانا و شارەزا فەرمان یا ل ھەمى خەلکی و کومەلگەھا موسلمانان کری، کو کاروبارین بەرپرسیارەتی و ھوکمرانی، رادەستی کەسین ژھەژى بکەن:

﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا...﴾ النساء.

- ئەقجا: د بنیاتدا بەرپرسیارەتی و ھوکمرانی، یا خەلکی و کومەلگەھی یە.
- سی: ئیکەمین قەوارەیا سیاسی د ئیسلامیدا، کو لسه ر دەستی پیغەمبەری خاتم (صلی اللہ علیہ وسلم) ھاتە دەمەزاندن، پشتی پەیمانانا ئیکى و دووی یا عەقەبى (بیعتی العقبة الأولى والثانية) بوو: ھەروەکی د (السيرة النبوية لابن هشام) دا ھاتیە.

٢- مشیورهت (شوری) بناغی حوکمرانیی یه:

ههروهکی خودایی دادگر که ره م دکهت و دبیزیت:

﴿...وَأَمْرُهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ...﴾ (٣٨) الشوری.

ئانکو: و کاروبارین باوهرداران د ناڅبه را وان دا ب مشیورهتی یه.

په یفا (أمر) ژی هه چهند تیگه می وی یی گشتی و به رفره هه، و هه می جورین کاروباران بخوځه دگريت، به لی پتر کاروبارین: شه پی، ئاشتی، سیاسی و جفاکی بخوځه دگريت.

٣- حوکمهت د ئیسلامی دا مه ده نی یه، نه کو ئایینی، و حوکمران

وه کیلین خه لکی نه، نه کو یین خودی:

جیاوازا ب نه پرتی د ناڅبه را حوکمهتا مه ده نی و حوکمهتا ئایینی، ئه وه کو حوکمهتا مه ده نی لسه ر بناغی په وایه تی (شرعیة) وه رگرتنی ژ خه لکی ده یتته دامه زراندن، به لی حوکمهتا ئایینی خه یالا وی ئه وه، کو شه رعیهت یا ژ خودی وه رگرتی! هه ژی گوتنی یه ژبه ری نوکه ب ئه فی جورئ حوکمرانیی هاتیه گوتن (شیوکراسی Theocracy) ئانکو: حوکمی خودایی، یان حوکمی ئایینی، و ئه و جورئ حوکمرانیی، چه ندین سه ده یان ل وه لاتیڼ پروژئاڅا یا به ربه لاق بوو، هه تا سه ره لدانا شو په شا فره نسا، ل سالا: ١٧٨٩ز.

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeeOffice

www.alibapir.net

دشپین گه له ک به لکه هان لسه ر نه فی چه ندی بینین، کو حوکمرانی د
ئیسلامیدا، مه دهنی یه، نه کو ئایینی:

نیک: خه لک و جه ماوهر ب گشتی خودان و ژیده ری ده سته لات ی نه:

أ- هه روه کی د بنه مایی ئیکیدا مه کوتی، خه لک و جه ماوهر ب گشتی ژیده رو
خودانین ده سته لاتا سیاسی نه، هه ر ژیه ر نه فی چه ندی پیغه مبه ری خودی
(صلی الله علیه وسلم) هه تا کو ل په یمانا ئیکی یا عه قه بی و په یمانا دووی
یا عه قه بی، شه رعییه ت ژ خه لکی باژیری (یثرب) وهر نه گرت، مشه خت نه بوو و
قه واره یا خو یا سیاسی رانه گه هاند، هه ر چه نده بیگومان هه ر ژ روژا ئیکی
شه رعیه تا ئاسمانی و خودایی هه بوو، به لی هه تا کو شه رعیه تا نه ردی و
خه لکی بده سته نه ئینای، قه واره یا خو یا سیاسی ئاشکهره نه کر!

ب- نه بویه کری راستگو (خودی ژی پازی بیست)، ئیکه مین خه لیفه یی
پیغه مبه ری خودی (صلی الله علیه وسلم)، ده می موسلمانان هه لبرارد و
به یعت دایی، د ئیکه مین کوتارا خو دا کوت: (يَا أَيُّهَا النَّاسُ! إِنِّي قَدْ وُلِّيتُ
عَلَيْكُمْ وَلَسْتُ بِخَيْرِكُمْ، فَإِنْ أَحْسَنْتُمْ، فَأَعْيُونِي، وَإِنْ أَسَأْتُ فَقَوْمُونِي)^١.
ئانکو: ئه ی گه لی خه لکی! نه ز لسه ره وه کرمه سه ره رشتیار، به لی نه ز نه
باشترینی هه وه مه، نه قجا نه گهر من باشی کر، هاریکاریا من بکه ن، و نه گهر
من خرابی کر، من راست شه کهن.

(١) الكامل في التاريخ، لأبن الأثير ج ص ٢٢٥.

دوو : حوکمران پیگیرن ب دهستور و یاسایی:

ههروهکی خودایی بلند و مهزن که رهم دکهت و دبیزیت:

﴿ ثُمَّ جَعَلْنَاكَ عَلَىٰ شَرِيعَةٍ مِّنَ الْأَمْرِ فَاتَّبِعْهَا وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴾ (٨)
الجاشية.

سی: حوکمران ژ تهخ و بنه ماله و نه ته وهیه کی دیارگری نینه:

هه ر ئیک ژ چوار خه لیفه یین راشد (ئه بوبه کر، عومه پ، عوسمان، عهلی

(خودی ژ وان رازی بیت) ژ ئیجاخ و عه شیره تین جودا جودا بوون:

١- ئه بوبه کر (بنو تمیم).

٢- عومه ر (بنو عدی).

٣- عوسمان (بنو أمیه).

٤- عهلی (بنو هاشم).

هه لبهت ئیجاخ و عه شیره تین وی ده می، ل جهی حزین سیاسیین ئه قرو

بوون، ئانکو، دناقبره را وان چوار لایه نین سیاسی دا، راده سترنا ئاشتیایانه یا

دهسته لاتی هه بوویه !

ئه قجا ئه وا (معاویه بن أبی سفیان) کری، ب ده قی فه رموده یا پیغه مبه ری

خودی (صلی الله علیه وسلم)، لادان بوو ژ ریبار و پیکا وی، ههروهکی که رهم

دکهت و دبیزیت: {أَوَّلُ مَنْ يَغْيَرُ سُنَّتِي رَجُلٌ مِّنْ بَنِي أُمَيَّةَ} (أَخْرَجَهُ ابْنُ أَبِي

عَاصِمٍ فِي (الأوائل) (ج ٧، ص ٢)، قَالَ الْأَلْبَانِي: وَهَذَا إِسْنَادٌ حَسَنٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ

رِجَالُ الشَّيْخَيْنِ غَيْرِ الْمُهَاجِرِ وَهُوَ ابْنُ مُخَلَّدٍ)، ئانکو: ئیکه مین که س کو ریبارا

من د گوهوریت، زه لاهه که ژ ئیجاخا به نی ئومه یه، (ألبانی) ژی دبیزیت:

(وَلَعَلَّ الْمُرَادَ بِالْحَدِيثِ تَغْيِيرَ نِظَامِ اخْتِيَارِ الْخَلِيفَةِ وَجَعْلَهُ وراثه وهو الظاهر)،

ئانکو: دبیت مەرهم ژ ئه قی فەرموودهیی، گوهورپنا سیسته می هه لبرژاردنا خه لیفه ی بیت و گوهورپنا وی بیت ژبو میراتگرییی، هه ر هوسا ژی دیاره .

٤- کار و چالاکیین سیاسی نه کو هه ر مافه، به لکو ئه رکی هه ر هاو لاتییه کی یه، ب موسلمان و نه موسلمانانغه، بی جیاوازی:

لدور ئه قی چه ندی ژی د گونجیت گه له ک به لکه هان بینین: بو نمونه:

١- ﴿وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ...﴾ (٧١) التوبة.

ئانکو: زه لامین باوهردار و ئافرهتین باوهردار، هنده ک ژوان دوست و پشته قانین هنده کانه، فەرمانی ب چاکی، و پیکری ل خرابیی دکهن. دیاره فەرمان کرن ب هه ر کاره کی باش، و پیکری ل هه ر کاره کی خراپ، تیگه می وی گه له کی به رفرهه و گشتی یه، و هه می بوار و لایه نین ژیان و ژیار و دینداری و دونیادارییی بخوفه دگریت: هزری، عه قیدهیی، سیاسی، ئابوری، جفاکی.

ئه قه ب نسه تهی موسلمانان ب گشتی.

٢- ب نسه تهی نه موسلمانان ژی، دا به ریخودانی ژبو دوو دهقان (نص) بکهین، د دوو په یمان و پیککه فتننامه یین دناقبه را پیغه مبه ری خودی (صلی الله علیه وسلم) و موسلمانان ژ لایه کی، و جوهری و نه صرانی ژ لایه کی دیتر:

أ- د وی (وثيقة) یا کو پیغه مبه ری خودی، دناقبه را پیکهاته یین باژیری مه دینی دا نفیسی، وه کی ده ستوری نوکه بوو، دبرگه یا (٢٥) ی دا هاتیه:

(وَأَنَّ يَهُودَ بَنِي عَوْفٍ أُمَّةٌ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ، لِلْيَهُودِ دِينُهُمُ وَلِلْمُؤْمِنِينَ دِينُهُمْ...) (١).
ئانكو: و جوهییڤ به نی عه وف کومه کن، قه وارهیه کن دگه ل باوه پداران،
جوهییان ئایینی خو هیه، باوه پداران ژێ ئایینی خو هیه.

ب- د وی (وثیقة) یا کو پیغه مبه ری خودی (صلی الله علیه وسلم) ژبو
نه صرانیڤ نه چرانی نفیسی، هاتیه:

(.. لِأَنِّي أُعْطِيتُهُمْ عَهْدَ اللَّهِ أَنْ لَهُمْ مَا لِلْمُسْلِمِينَ وَعَلَيْهِمْ مَا عَلَى الْمُسْلِمِينَ، وَعَلَى الْمُسْلِمِينَ مَا عَلَيْهِمْ.. بِالْعَهْدِ الَّذِي اسْتَوْجِبُوا حَقَّ الذِّمَّامِ وَالذَّبَّ عَنِ الْحُرْمَةِ، وَاسْتَوْجِبُوا أَنْ يُذَبَّ عَنْهُمْ كُلُّ مَكْرُوهٍ، حَتَّى يَكُونُوا لِلْمُسْلِمِينَ شُرَكَاءَ، فِيمَا لَهُمْ وَفِيمَا عَلَيْهِمْ...) (٢).

ئانكو: .. و چونکی من په یمانا خودی دایه هه وه، کو هه مان ئه و مافیڤ
موسلمانان هه ین، ئه وان ژێ هه ین، و هه مان ئه و ئه رکێڤ لسه ر موسلمانان
هه ین، لسه ر وان ژێ هه ین، و هه مان ئه و ئه رکێڤ لسه ر وان لسه ر موسلمانان
ژێ هه ین، ل دویف وی په یمانی کو ب ئه گه ری وی، لسه ر موسلمانان پیدقی
بوویه، که رامه ت و حورمه تا وان بیاریژن، و لسه ر موسلمانان پیدقی بوویه،
کو هه ر خرابیه کی ژ وان دویر بکه ن، هه تا کو د ئه نجامدا: د هه مان ماف و
ئهرکاندا، بیڤه هه قبه ش و هه قیشکێڤ موسلمانان.

بیگومان ئه و پرسته یا: (حَتَّى يَكُونُوا لِلْمُسْلِمِينَ شُرَكَاءَ، فِيمَا لَهُمْ وَفِيمَا عَلَيْهِمْ)، هه می وان ئه رک و مافان بخوڤه دگرت، کو بیڤ دهسته به رکنا وان،
هاوولاتی بوون (مواطنة)، یان ب ته عیڤا پیغه مبه ری خاته م (صلی الله علیه

(١) به ری خو بده: مجموعة الوثائق السياسية للعهد النبوي والخلافة الراشدة، محمد حميد الله،
ص ٥٧ - ٦٢، (کتابه صلی الله علیه وسلم بین المهاجرين والأنصار، واليهود، وهو دستور
الدولة البلدية بالمدنية).

(٢) ژێده ری بوری، ص ١٨٨، ١٨٩ (نسختان: المکتوب النبوي صلی الله علیه وسلم إلى نجران).

وسلم): هه‌فیشکی (شراکە) هه‌فیشک (شرکاء)، ناهیتە هه‌بوونی، ب تایبەت مافین سیاسی.

ئەجە پیددشی یە د فیڕی دا ئەو پاستی یە ژێ بهیتە زانین، کو د سەردەمی پیڤەمبەری خودی (صلی الله علیه وسلم) دا، ئەو جوہی و نەصرانیین ل بن سبەرا دەولەتا ئیسلامی، و دەستەلەتا وی دا دژیان، لەوانی نەهاتیونە دناڤ پیکهاتەیا قەوارەیا سیاسیا پیڤەمبەری (صلی الله علیه وسلم)، چونکی ئەوان بخو قەوارەیین سیاسی یین خو هه‌بووینە، و ب زارافی نوکە: د حالەتی فیدرالی و کونفیدرالیی دا بوون، دگەل دەولەتا ئیسلامی.

۵- دەولەتا ئیسلامی دەستی وی یی فەکرێ، ژبو وەرگرتنا هەر بیروکە و ئامراز و ئەگەرەکی، کو بەرژەوهندی (تحقیق مصلحة) یە ک ژێ بدەستفە دەیت:

د گونجیت لدور ئەقی چەندی گەلە ک بەلگەهان بینن، کو ئیسلامی نەکو هەر دەستی موسلمانان ب گشتی، و قەوارەیین سیاسی ب تایبەتی، فەکرێ ژبو وەرگرتنا بیروکە و ئەزموون و ئامراز و ئەگەرین مفایی دگەهینن، بەلکو ل سەر وان پیددشی ژێ کرێ، بو نموونە:

أ- ﴿فَبَشِّرْ عِبَادَ ۝١٧ الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ ۚ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ هَدَاهُمُ اللَّهُ وَأُولَٰئِكَ هُمْ أُولُوا الْأَلْبَابِ ۝١٨﴾ الزمر.

هەرەکی ژبەری نوکە ژێ، مە ئەق ئایەتە ئینا، و پامانا وی ژێ مە گوت.

ب- ﴿أَنْتُمْ أَعْلَمُ بِأَمْرِ دُنْيَاكُمْ﴾ (أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ بِرَقْم: ٢٣٦٣، وَغَيْرُهُ).

ئانکو: هون دکاروبارین خو یین دونیایی دا شارەزا و زاناترن.

بێگومان مەرەم ژێ ئەو کاروبارن، کو ئەزموون و شارەزایی و بسپوری ژبو دقێت، هەرەکی د ئەگەری هاتنا وی (سبب الورد) دا دیارە، کو بریتیە ژ سەرھاتیا متوربە کرنا (تلقیح) دارێن خورمی، کو پیڤە مەبری خودی (صلی اللہ علیہ وسلم)، ب دیتنا وی وەسا بوو کو پیدفی ناکەت، و ئەوان ژێ "ئەوین متوربە کرنی دکەن" وەسا زانی وەك ئایین و وەحی خودی ئەڤ چەندە ژبو وان یا پوون کری، و کاری خوئی متوربە کرنی نەکر و دارێن خورمی بەرەم نەدا، یان بەرەمەکی خراب دا، ئەڤجا پشتی کو پیڤە مەبری خودی ئەڤ مەسەلە یە زانی، ژبو وان پوون کر، کو بتنی وەك بوچوونا خو یا تاییەت، ئەو چەندە کوتیە، و گوته وان بلا ژبو کاروبارێن خو یێن دونیایی، کو پیدفی ب شارەزایی و ئەزموون و بسپوری هەیه، پشت بەستنی ل سەر خو بکەن.

٦- حوکمران د ئیسلامیدا، د بنیاتدا پیروز (مقدس) نین، هەتا کو بهینە پیروزکرن:

د نێرینا ئیسلامیدا هەمی مروف "بی جیاوازی" بەرپێن: ﴿وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ﴾ (٧٠) الإسراء، بەلی چ کەس: حوکمران و غەیری حوکمران، ب پاقر و بی خەلەتی و پیروز (مقدس) ناهینە دانان.

و خودایی کاربنە جە د قورئانییدا، ئاماژە ب گەلەك خالین لاواز (نقاط ضعف) و سالوخەتین خراب یێن مروفان کریە، کو ئەگەر ئیمان ب خودی، و دەستگرتن ب ئایینی و پەياما خودی نەبیت، کەسەك ژ وان خالان دەر باز نابییت:

١- ﴿وَمَلَأَ الْإِنسَانَ نِفًا، كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا﴾ (٧٢) الأحزاب.

٢- ﴿خُلِقَ الْإِنسَانُ مِنْ عَجَلٍ سَأُورِيكُمْ آيَاتِي فَلَا تَسْتَعْجِلُونِ﴾ (٣٧) الانبياء.

٤- ﴿وَكَانَ الْإِنْسَانُ أَكْثَرَ شَيْءٍ جَدَلًا﴾ ﴿٥٤﴾ الكهف.

٥- ﴿إِنَّ الْإِنْسَانَ لَكَفُورٌ﴾ (٦٦) الحج.

٦ و ٧- ﴿إِنَّا إِنْسَانٌ لَّرَبِّهِ لَكَنُودٌ﴾ ٦ ﴿وَإِنَّهُ عَلَىٰ ذَٰلِكَ لَشَهِيدٌ﴾ ٧ ﴿وَإِنَّهُ

لِحُبِّ الْخَيْرِ لَشَدِيدٌ ﴿٨﴾ العاديات.

پیغہ مبرئی خودی ژي (صلی اللہ علیہ وسلم) لدور کرنا گوئنه ه و
خه له تیئن هه می مروغان گوئی: { "كُلُّ بَنِي آدَمَ خَطَاءٌ، خَيْرُ الْخَطَائِينَ
التَّوَّابُونَ" }^(۱). ئانکو: هه می دوینده ها ئاده می خه له تیان دکن، و باشترینی
ئوین خه له تیان ژي دکن، ئهون یین گه له ک ژبو لایی خودی دزقرن.

۷- په څه لى گرتن و به رسيڼگرتنا حوکمپانيڼ سته مکار، مه زنترين

جيهاده .

ل دہستی کی دبیڑیں:

خودایی دادگر نقرین ل سته مکاران کریه:

أ- ﴿أَنْ لَّعَنَهُ اللَّهُ عَلَى الظَّالِمِينَ﴾ ﴿٤٤﴾ الأعراف.

ب- ﴿أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ﴾ ﴿١٨﴾ هود.

تہ فجا بیگومان حوکمپانی ستمکار، ژہری ہر ستمہ کی، دی کہ فیتہ
لبن نفرینا (لعنة) خودایی دادگر، و ہر کہ سہ کی خودایی مہ زن نفرینا لی

(١) رَوَاهُ أَحْمَدُ بِرَقْمٍ: (١٣٠٧٢)، وَالتِّرْمِذِيُّ بِرَقْمٍ: (٢٤٩٩)، وَابْنُ مَاجَةَ بِرَقْمٍ: (٤٢٥١)، وَالدَّارِمِيُّ بِرَقْمٍ: (٢٧٢٧)، وَالْحَاكِمُ بِرَقْمٍ: (٧٦١٧) وَقَالَ: صَحِيحُ الْإِسْنَادِ، وَحَسَنُهُ الْأَلْبَانِيُّ فِي "الْمَشْكَاة" بِرَقْمٍ: (٢٣٤١) عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ.

بکەت، پیددشی یە پەخنە لێ بهیته گرتن، و هەتا بەرسینگین وی ژێ بهیته گرتن، و دەستی وی ژێ بهیته گرتن!

له و ما ژێ پیغه مبه ری خودی (صلی الله علیه وسلم) که ره م کریه و گوته:
 ١- {إِنَّ مِنْ أَعْظَمِ الْجِهَادِ كَلِمَةً عَدْلٍ عِنْدَ سُلْطَانٍ جَائِرٍ} (أَخْرَجَهُ التِّرْمِذِيُّ بِرَقْم: ٢١٧٤)، وَصَحَّحَهُ كُلٌّ مِنَ الْأَلْبَانِيِّ وَشُعَيْبِ الْأَرْنَؤُوطِ).

ئانکو: بیکومان گوته کا دادگه رانه لده ف حوکمرانه کی سته مکار، مه زنترين جیهاده.

ب- {إِذَا رَأَيْتَ أُمَّتِي تَهَابُ الظَّالِمَ، أَنْ تَقُولَ لَهُ: أَنْتَ ظَالِمٌ، فَقَدْ تُودِعَ مِنْهُمْ} (أَخْرَجَهُ أَحْمَدُ بِرَقْم: ٦٧٨٤)، وَصَحَّحَهُ أَحْمَدُ شَاكِرٌ، وَأَخْرَجَهُ الْبَزَّازُ بِرَقْم: ٢٣٧٥)، وَالْحَاكِمُ بِرَقْم: (٧٠٣٦)، وَقَالَ: صَحِيحُ الْإِسْنَادِ وَوَافِقُهُ الذَّهَبِيُّ، وَالْبَيْهَقِيُّ فِي "شُعَبِ الْإِيمَانِ" بِرَقْم: (٧٥٤٦)).

ئانکو: هه ر ده می ته ئوممه تا من دیت ژ سته مکاری دتپسیا، کو بیژیتی: تو سته مکاری! بزانه خاترا خو یا ژێ هاتیه خواستن و حسیبا وان یا بدوماهی هاتی.

کورتیا بوچوونا به نده ی لدور دیموکراسیی:

دپینچ خالان دا کورتیا بیر و بوچوونا خو لدور دیموکراسیی، دی ده مه دیارکن:

ئیک: هه ر چه نده دیموکراسی وه ک هه ر بیروکه یه کا دیتر یا به ره می بیر و هزرین مروفی، بی کیم و کاسی نینه، به لی "هه روه کی ژیه ری چه ند سالان من گوته و نوکه ژێ دیبژم: "دیموکراسی دنا ف سیسته م و شیواژین دی یین به ره لا فین حوکمرانی، یاشترین شیوازه، کو مروفی ژبو بریقه برنا کاروبارین کومه لگه می و ده وله تی، به ره م ئینایه، و دیموکراسی (چاکێ دنا ف خرابان

دایه)، و (ل هه مبهه تشتین شل، تشته کی په یته)! و ب بوچوونا من: دگهل هه بوونا هندهک تیبینیښ هویر لسه هندهک لایه نین دیموکراسیی، به لی ب گشتی وهک میکانزمی حوکمرانیی، هه تا نوکه سه رکه فتیرین شیوازی حوکمرانیی یه، و خرابیی وی ژ هه میښ دیتر کی مته.

دوو: چ ژ بنه ماییښ:

١- خهک ژیده ری دهسته لاتی.

٢- هه لیژاردن.

٣- ژیک جودا کرنا هه رسی دهسته لاتان.

٤- سه روه ریا یاسایی.

٥- دایین کرنا ماف و ئازادیان بو هاوولاتیان، بی جیاوازی.

٦- پاده سترکنا دهسته لاتی، ب په نگه کی ناشتیانه.

٧- حوکوم کرنا زورینه یان، و پاراستنا مافیښ که مینه یان.

نه کو هه ر ناکوکی دگهل ئیسلامی نینه، به لکو پیدفینه ژی، چ ب حوکمی وان دهقیښ پاسته وخو یښ شه ریعه تی، و چ ب حوکمی چه ندین بنه ماییښ شه رمی، بو نمونه:

١- (أَيْنَمَا وَجَدَ الْعَدْلُ قَتْمٌ شَرُّهُ اللَّهَ، وَأَيْنَمَا وَجَدَتِ الْمَصْلَحَةُ قَتْمٌ شَرُّهُ اللَّهَ).

ئانکو: دادگه ری لکیفه بیت، شه ریعه تی خودی ژی ل ویږی یه، و به رژه وهندی ل کیفه بیت شه ریعه تی خودی ژی ل ویږی یه.

٢- (لِلْوَسَائِلِ حُكْمُ الْمَقَاصِدِ).

ئانکو: ئامراز و ئه گهران، هه مان حوکمی ئارمانجان هه یه.

٣- (مَا لَا يَتِمُّ الْوَاجِبُ إِلَّا بِهِ فَهُوَ وَاجِبٌ).

ئانکو: هه ر فه پزهک بیی هه بوونا تشته کی نه هیته کرن، ئه و تشت ژی فه پزه.

٤- (الْأَمْرُ بِالْشَيْءِ، أَمْرٌ بِهِ وَيَمَّا لَا يَتِمُّ إِلَّا بِهِ، وَالنَّهْيُ عَنِ الشَّيْءِ، نَهْيٌ عَنْهُ وَعَمَّا يُؤَدِّي إِلَيْهِ).

ئانکو: فەرمان کرن ب تشتهکی، فەرمانکرنه ب وی تشتی بخو، و ب وی تشتی ژی، کو بیی ئەو ناھیتە کرن، و پیکری ژ تشتهکی، پیکری یە ل وی تشتی بخو، و ل وی تشتی ژی، کو ژی پەیدا دبیت.

٥- (الْأَصْلُ فِي الْمَعَامَلَاتِ الْعَفْوُ، إِلَّا مَا دَلَّ الشَّرْعُ عَلَى مَنَعِهِ).

ئانکو: بناغە د کاروکاریار و پابین و پوینشتاندا، پێیدانە، ژبلی ئەو شەریعت پێک لی گرتنی ژی ددەتە دیارکرن.

سی: ئارێشە و ئیشکالا بنەرەتی، کو د دیموکراسییدا هەیه، ئەوە کو پەهاییا مافی یاسادانان (تشریع) و پیراردانی ددەتە دەستی خەلکی، بەلی د ئیسلامیدا سەرورەیا پەها و بلندایاسادانانی (حاکمیتە التشریع المطلقة والعلیة) بتنی یا خودی یە، و هەتا یا پیغەمبەری ژی نینە، هەرورەکی خودی لێر زاری (یوسف) علیە السلام کەرەم کرێه و گوێه:

أ- ﴿ مَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا أَسْمَاءُ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَءَابَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ إِنْ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ ذَلِكَ الَّذِينَ الْقِيمُ وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٠﴾ ۞ یوسف.

ب- ﴿ أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُمْ مِنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنْ بِهِ اللَّهُ ﴿٤١﴾ ۞ الشوری.

کو بیگومان مەرەم ژ پەیفە (الحکم) د ئایەتا ئیکێ دا، و پەیفە (شرعوا) د ئایەتا دووی دا، یاسادانان و دیارکرن چاکی و خرابیی، و حەلالی و حەرامیی یە، ئەو چەندە ژی تاییەتە ب خودایی دلوفانقە.

چوار: بەلێ دەمێ ئەم بەحسێ تایبەتییونا: سەرورەریا بلند و پەهایا یاسادانانی، ب خودیڤه گرێدەهین، نابیت ژ دوو راستیین دیتەر یین گرنک بێ ئاگەه یین:

١- سەرورەریا بلندا سیاسی، کو دبێژنێ: دەستەلات (سلطە) یا خەلکی و کومەلگەهێ یە، و هەر ئەو بخونە کو بەپرستین خودە هەمی بواراندا هەلدبێژن و لیپرسینی دگەلدا دکن، و ئەگەر وان ب پیدقی ژێ زانی، دی وان لادەن.

٢- هەرەسا خەلک و کومەلگەها موسلمان، سەرورەریا بەشی یاسادانانی (السيادة الجزئية التشريعية) هەیه، لێر پوناها شەرعیەتی، پیکول (اجتهاد)ی دکن و یاسایان داندین.

پینچ: جیاوازی سەرەکی دناقبەرە مشیۆرە (شوری) یا ئیسلامی و دیموکراسیی، ئەقەیه، کو دیموکراسیی چ چوارچۆفە و پەرژانەک نینە، کو وی ژ لادانی بیاریزیت، بەلێ مشیۆرە (شوری) یا ئیسلامی، ب شریعەتی هاتیە دورپیچ کرن و ژ خەلەتی و لادانی یا پاراستی یە، خودایی زانا وشارەزا ژێ کەرەم دکەت و دبێژیت:

﴿وَلَوْ اتَّبَعَ الْحَقُّ أَهْوَاءَهُمْ لَفَسَدَتِ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ﴾ (٧١)

المؤمنون.

ئانکو: و ئەگەر حەقی لدویڤ دل و ئارەزوویی وان کەفتبا، ئەسمان و ئەرد و هەر کەس، کو تیدانە، دا تیکن.

بەلێ، ئەو سنورین چاکی و خرابی و حەلالی و حەپامی، کو شریعەتی دیار کرین، چ کەس و چ پەرلەمان و ئەنجوومەنەکی ماف نینە بیهزینیت، و یاسا و بپارەکی دەریکەت، کو دگەل شریعەت و یاسایی وی یین ئاشکەرا، هەقدژ بیت.

به‌لێ، دقێت دانپێدانی ب وی پاستیا ته‌هل ژێ بکه‌ین، کو ب لیئورینقه، هه‌ر ل ده‌مه‌کی زوی ژلایێ موعاویه‌یی کورێ ئەبو سوفیانی و ئەمه‌وویانقه، د بواری حوکمرانییدا، و ب تاییه‌ت ژبو دانانا به‌پرسان "مشپوره‌ت (شوری) هاته‌ ژ کار ئێخستن"، و نه‌هیلا گه‌شه‌یی بکه‌ت، و ل چه‌ند دام و ده‌زگه‌ه و میکانزم، (مؤسسات و آلیات) ه‌کی دا، ده‌سته‌به‌ر ببیت، و پتر وه‌کی بها (قیمه‌)یه‌کی په‌وشتی و مه‌عه‌وی و تیوری ما.

له‌وما نوکه، ئەگه‌ر مه‌ بقێت مشپوره‌تی کارا و پراکتیزه‌ بکه‌ین، پیدفیه‌ مفایی ژ میکانزمین دیموکراسیی وه‌رگیرن، کو ب پشت راستی، ئەها ئەقه "مفاداریون ژ ئەزموون و ئامرازین خه‌لکی دیتر" پێباز و شیوازی حوکمرانیی و ئیداره‌یا پیغه‌مه‌ری خودی (صلی الله علیه وسلم) و خه‌لیفه‌یین پاشد بوویه و ل ده‌می خو دا ئەوان ژ ئەزموون و ئامرازین فارس و رومییان، مفایین باش وه‌رگرتینه، دگه‌ل ده‌ستگرتن و پیکیریا وان ب یاسا و به‌ایین شه‌ریعه‌تی.

/AliBapir

/AliBapir

/MedoAmeerOffice

www.alibapir.net

ameer.maktabe@yahoo.com

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

به‌شی سییی

ئه‌نجامین:

سیکولاریزم و دیموکراسیی

د ئه‌زموونا هه‌ریما کوردستانیدا

www.alibapir.net

خویشک و برائین بەڕێژ!

هەر ئایین و بەرنامەیەک، دقیقت ئارمانجا وی ئەو بیت، کو د واقعیدا دەستەبەر ببیت، و ئەگەر پێشقه‌برنا ژيانا خەلکی و بەختە‌وه‌رکرنان وان بیت، خودایی دلوفان کەرەم دکەت و دبێژیت:

﴿إِنَّا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ لِلنَّاسِ بِالْحَقِّ...﴾ (٤١) الزمر.

ئانکو: مە پەرتووک ژبو تە فرێکریه‌ خواری، ژبو خەلکی، ب حەق.

قورئان ژبو خەلکی یا هاتی، ژبو بەختە‌وه‌رکرنان خەلکی، ژبو وی چەندی کو خەلک ب شیوه‌یه‌کی بژیت، کو بەختە‌وه‌رین دونیایی و سەرفە‌رازین پوژا دوماهی بن، ئەفجا ئەم ژێ د هەرێما کوردستانیدا، دا به‌یین سیستەمی حوکمرانی، کو بەحسی سیکولاریزمی دکەت، و بەحسی دیموکراسیی دکەت، ل دادگه‌می بده‌ین و ل سەر تە‌پازی دابنێین، ئەری مانە ده‌یته‌ گوتن: تاقیکرن باشترین بە‌لگه‌هه‌؟ دا بزانی دێ چەوا دەرکە‌فن؟ ل دەستیکی دا بە‌ریخودانی ژبو سیکولاریزمی بکه‌ین:

سیکولاریزم

ل دەستیپێکی وەکی ژبه‌ری نوکه ژێ من گوتی، دبێژم: د وەلاته‌کی ئیسلامی دا، کو خه‌ك ژ ئیسلامی تیگه‌هشتبیت، سیکولاریزمی به‌هانا هه‌بوونی نینه، چونکی هه‌می ئه‌و تشتیین، کو تو د سیکولاریزمی دا لی دگه‌ری، بین دناڤ ئیسلاما ته‌ دا هه‌ین، ب شیوه‌یه‌کی باشتر، و کومه‌کا کیم و کاسیین مه‌زن و کوژه‌ك د سیکولاریزمی دا هه‌نه، وەکی حسیب نه‌کرن ژبو خودی، و پوژا دوماهی، کو هه‌لبه‌ت ئیسلامی ئه‌فه ژێ تیدا نینه، ئانکو: ئیسلامی هه‌می چاکیین سیکولاریزمی تیدا هه‌نه، و ژ خرابیین وی ژێ یا دویره، و به‌لگه‌هی من ژێ ژبو ئه‌فی چهندی "کو سیکولاریزم دناڤ موسلمانین ژ ئیسلامی تیگه‌هشتی، به‌هانا هه‌بوونا وی نینه" ئه‌فه‌یه: به‌ریخودانی ژبو به‌رفره‌هی و درێژاهیا جیهانا ئیسلامی بکه! بزانه‌ل کیه‌ کومه‌لگه‌هه‌کا موسلمان، ئه‌و سیکولاریزم قه‌بوویل کریه، ماده‌م ژ ئیسلامی تیگه‌هشتبیت؟ قه‌بوویل نه‌کریه، و دبێژم: ب لیئورینقه‌ مه‌سپه‌فه‌کا زور ب مال و سامانی موسلمانان ل سیکولاریزمی هاتیه‌ کرن، و پشته‌قانی دهره‌کی ژێ لی هاتیه‌ کرن، به‌لی هه‌ر په‌وايه‌تی (شرعی) په‌یدا نه‌کریه، دگه‌ل نوکه‌ ژێ، سیکولاریستین مه‌ ب شهرم و دین لیقانه‌، به‌حسی سیکولاریزما خو دکه‌ن! بوچی؟ چونکی جه‌ی پی وی نینه، چونکی به‌هانا هه‌بوونا وی نینه، مانی هه‌ر چ تشتی تو د سیکولاریزمی دا لی دگه‌ری، د ئیسلاما ته‌ دا هه‌یه، ب باشتر.

پاشی دبێژم: ئەو دەرئەنجامین ئەرینی یێن سیکولاریزمی د پۆژئاقا دا هەین، دناڤە ما دا نین، ئەز یی بێ ئینصاف نینم، دبێژم پۆژئاقاییان، دەمی هەوارا خو برە بەر سیکولاریزمی، د واقەکی گەلەك دژوار دا خو دەریازکرن، و ژبو ژيانا دونیا یا خو، کومەکا مفايان ژ سیکولاریزمی وەرگرت:

۱- مروف بوون و هاوولاتی بوون، کرینه پیڤەر، ئەوان ئەڤ چەندە کر، بەلی ئەرێ لدهف مە وەسایە؟ نەخیر، بەلکو لدهف مە عەشیرەت و بنەمالە و حزب، پیڤەرە، نەکو مروف بوون و هاوولاتی بوون.

۲- چەسیاندنا یەکسانیی و دادگەریی، ل پۆژئاقا، هەتا پاددەیهکی زور ئەڤ چەندە یا هاتیه کړن، بەلی لڤیڤری سیکولاریزمی، قورخکاری و گەندەلی و برسیکړنا خەلکی و تیریوونا هندەکین کیم، ژبو مە بەرهم ئینایە.

۳- ل پۆژئاقا سیکولاریستان وەلاتی خو ئاقەدان کر، ژیرخانا ئابووری یا خو بەرەڤ پیڤشڤە بر، بەلی لڤیڤری، ئەم دەیندار و نەدار و هەژارین.

۴- ل پۆژئاقا ب ئەگەرێ سیکولاریزمی، "کو هەلبەت سیکولاریزمی پەیوەندی ب ڤەکولینین زانستی و ئازادیا عەقلى ژى هەبوو" زانست بەرەڤ پیڤشڤە چوو، و هونەرێ ئاقاکەر ژى بەرەڤ پیڤشڤە بر، بەلی لدهف مە ئاستی زانستی بەرەڤ پاشڤە چوو، و هونەر و ئەدەب ژى، پتر د بواری خرابکرن و ئازرانندیدا، بکاردينن!

۵- ل پۆژئاقا ب کریار، دین ژ ژيانی جوداکر، و دین ژ دەولهتی جوداکر، دەست وەردان د کاروبارین ئایینی دا نەکر، بەلی بو من یا سەیرە، حزبەکا سیکولاریست، و حوکمەتەکا سیکولاریست، ئیکەتیا زانایان ژبو چیه؟ تو کاری خو بکە، و مژویلی پیڤشڤە چوونا ژيانی به و ژیرخانا ئابووری ژبو وەلاتی خو دابمە زرینه، ئەڤ تشتین دی بوو چنە؟ بوچی لدور خو د ئالینى؟ ئەگەر خو هوین د واقعی و راست ژى بن؟! بوچی هوین وەك پۆژئاقا ناکەن؟ هەر

چەندە وان ب فەرمی ئایینی خوژ دەولهتێ جوداگریه، بەلێ پیکولا وی
چەندی ژێ کریه کوژ لایێ بهایی پوچی و پەشتێ ئایینی خو مفادارین، لێ
سیکولاریستێ مە، ژبلی وی چەندی کو بانگەشەیا سیکولاریزمی دکن لده
پوژئافایان، بانگەشەیا موسلمانەتی و دینداری ژێ دکن، بەلێ هەر ژ وی
دەمی سەرهلدان هاتیە کرن، "ل: ۱۹۹۱ ز دا"، ئانکو: چوارێکا سەد سالانە،
هەتا ئەفی دەمی ژ وی چینا سیاسیدا سیکولاریا حکومرا نیە مە، بتنی ژبو
جارەکی ژێ من ژ بەرپرسەکی گوێ لێ نەبوویه، بەحسی خودی (جَلّ و علا)،
بەحسی پیغەمبەری (عليه الصلاة والسلام)، بەحسی قورئانی، بەحسی پوژا
دوماهی بکەت؟ هەتا هندی (باراک ئوباما) ی ژێ بەحسی ئایینی خو " کو
دیژن: مە باوهری پی هەیه " ناکەن، باراک ئوبامای گوت: (ئیسلاام دینی
پەحمەتییه، ئیسلاام دینی دادگەرییه، و ئەقا داعش و گروپێ توندپەرە
دکن، ئیسلاام یا ژێ بەریه)، لێ علمانی یێن ل دەف مە، شەرمە ل دەف
وان بەحسی دینی خو بکن، هەرودەسا ئەم هەمی دزانین، دەولهتەکیا ل
پوژه لاتا نافەراست هەی، بناقی ئیسرائیل، کو بناقی ئیک ژ پیغەمبەران
هاتیە بناقکرن^(۱)، دەولهتەکا دینیە، و هەتا پادەیهکی دیموکراسی یە و
ژلەیزه ژێ و دەستەلات ژێ هەیه^(۲)، بەلێ هەرودەکی تو بیژی سیکولاریزم
برپارا دای، کو دانێ وان دگەل وی ئیسلااما مە دا نەکەلیت! بەلێ، ئەها
ئەقەیه شیوهی سیکولاریبوونا حزب و دەستەلاتا سیکولاریستێ هەریما
کوردستانی!

(۱) چونکی (إسرائيل) نازناقی یە عقوقوب پیغەمبەرە علیه السلام، (إسرائيل) ژێ واتە: (عبدالله).

(۲) لێ من ژ سیکولاریستێ مە گوێ لێ نەبوویه، پەخنەیا دەولهتا ئایینی بوونی، ل قەوارەیا
جوهیان بگرن!

دیموکراسی

ههروهکی ژبه‌ری نوکه مه گوت: دیموکراسی ب پامانا وی چه‌ندی کو خه‌لکی ماف هه‌بیت د دانان و لیپرسینا به‌پرسان، و پاده‌ستکرنا کاری ژبو وان، که‌له‌پوره‌کی که‌قنێ به‌شهریه، و به‌پنامه‌یین خودی، و پیغه‌مبه‌ران (عليهم الصلاة والسلام) ب قه‌ناعه‌تا من داپیتنا وی چه‌ندی بوون، کو خه‌لك ژێده‌ری ده‌سته‌لاتی بن، چونکی چ پیغه‌مبه‌ره‌ك نه‌هاتیه، کو فیرعه‌ونه‌کی به‌رسینگی وی نه‌گرتبیت، ژ دیتنا وی چه‌ندی، کو لده‌می پیغه‌مبه‌ر هاتین: چینا خومه‌زنکه‌ران و چینا خوشگوزه‌ران، ئەوین، کو هه‌ر مژوولی وی چه‌ندی بوون ب خوشیه‌کا نه‌دروست و های لایف بژین لسه‌ر حسیا خه‌لکی هه‌ژار و نه‌دار، ئەوان به‌رسینگی پیغه‌مبه‌ران گرتیه، بوچی؟ وان زانی یه‌ ب ئەگه‌ری به‌پنامه‌یی پیغه‌مبه‌ران، ئەو خوشی و بازاری وان دی خراب بیت و نامینیت، ئانکو: پیغه‌مبه‌ر یین هاتین، دادگه‌ریی بچه‌سپینن، و گوتیه: دقیت خه‌لك بتنی به‌نده‌یی خودی بیت، هه‌تا‌کو هنده‌ك ژوان لسه‌ر هنده‌کین دی نه‌بته‌ په‌رستی و خودی، خو لسه‌ر وان نه‌که‌نه‌ فیرعه‌ون و قاپوون.

و ب دیتنا من ل ئایه‌تا (٢٥)ی ژ سوپه‌تا (الأنبياء)، و ل ئایه‌تا (٢٥)ی ژ سوپه‌تا (الحديد) دا، کو به‌حسی ئیکتاپه‌رستی (توحید) و به‌حسی دادگه‌ری (قسط) ده‌یته‌ کرن، بناغه‌یی حوکمی ره‌شید، و خه‌لك کره‌ ژێده‌ری ده‌سته‌لاتی (سلطة) هاتیه‌ داپیتن، چونکی بیگومان لسه‌ر بناغه‌یی ئیکتاپه‌رستی (توحید) و دادگه‌ری (عدل) ئەو چه‌نده‌ ده‌یته‌ چه‌سپاندن، کو خه‌لك خودانی ده‌سته‌لاتی بیت، و به‌پرسین خو دابنن، و چاقدیریا وان

بگەن، و لیپرسینی دگەل بگەن، و وان لابدەن ل دەمی پاست نەبن، ئەقە ژێ دەقی وان دوو ئایەتین پیروژە:

١- ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِيَ إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ﴾ (٢٥) الانبیاء.

ئانکو: و لپەری تە "ئەوی موخەممەد" مە چ پیغەمبەرەك نەفرێكریه، ئیلا مە پی پاكەهاندیه كو: ژیلی من چ پەرستیهك نینه، بتنی من بپەرستن.

٢- ﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنْفَعٌ لِلنَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ وَرُسُلَهُ بِالْغَيْبِ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ﴾ (٢٥) الحديد.

ئانكو: ب پشت راستی: مە پیغەمبەر ب بەلگەهین پوون فرێكرینه. و پەرتووك و تەپازی ژێ دگەل فرێكرینه خواری، دا خەلك ب دادگەریی برێقه بچیت، و مە ئاسن ژێ فرێكریه خواری، هیزەكا بهیز و گەلەك مفا ژبو خەلكی تیدا هەیه، و هەتاكو "د ئەنجامی جیهادی" خودی بزانییت كی ب بەرزەیفە "چونکی ئەو خودی نابینییت" خو و پیغەمبەرین وی بسەردئیخیت، بیگومان خودی یی بهیز و زالە.

ئەقجا هەروەکی مە ژپەری نوکە کوتی: ئەگەر مە ئاریشەیهك، دگەل دیموکراسیی دا هەبیت، ئەو هەكو هەلال و حەپامی دئیخیتە د دەستی خەلكیدا، مە ب شیوەیهکی بنەپەتی، بتنی ئەق تیبینیە ل سەر دیموکراسیی هەیه، چونکی دیارکرنە هەلال و حەپامی، عایدی خودی یە، و پەرژانی شورپایی د ئیسلامی دا شەریعەتە، بەلی دیموکراسی یا بی پەرژانە، لەوما دگەل پێزگرتنی ژبو ئەقی کومیوون و مەجلیسی، نەچارم بیژم: دەمی دیبنین

ل پەرلەمانین پوژتافا خیزانی هەفرەگەزی^(١) ب یاسا دەیتە تەشریع کەن، و
ل دەمی دزانی ل پەرلەمانین وەلاتین پوژتافا بپار دەیتە دان، کو وەلاتی مە
کوردستان، بەیتە پارچە پارچە کەن، و دەمی مە گوە لی دبیت ل ویری
بپار دەیتە دان کو لەشکەرکیشی بەیتە کەن و وەلات بەیتە داگیرکەن، بلا
ل دەف مە یا سەیر نەبیت، چونکی دیموکراسیا وان، پەرزانەکی وەکی
شەریعەتی ئیسلامی نینە، کو دەستی وان بگری و ژلادان و ستەمی بدەتە
پاش!

ئەفجا دا سەرنجی بدەین!

کا ئەری دیموکراسی د هەرێما کوردستانیدا، چەوایه؟

١- ئەری وەکی دیموکراسی دبێژیت: "بەلکو ئەفە گرنگترین پیکهینهری
ئەرینی یی دیموکراسیی یە" خەلک ژێدەری دەستەلاتی یە؟ یان حزب و هەتا
حزب ژ یە مەزۆمە، ئەز حزبی سیکولاریست ب مەزۆم دزانم، چونکی ئەز
هەندە ئەندامین حزبی حوکمراڤان دنیاسم، یی کەفتیە د لاهەولەولایی دا د
دەستی تەشتەکی کو ژ حزبی ژ بچوێکترە، وەکی تاک و بنەمالە و گرووپ،
کو هەر حسیبی ژ ژبو مەکتەبا سیاسی و حزبی ناکەن، بلا ب دیتنا واقعی
باخقین.

٢- ئەفجا ئەری وەکی دیموکراسی دبێژیت: د هەرێما مە دا یاسا سەرورە
یان حزب و ئاسایش سەرورە؟ خەلکی مە یی هاتیە گرتن، پستی هینکی ب
قانونا وان، و حاکی وان دی ئیفراج کەت، ئاسایش بەرنادەت! من جیارەکی
گوته کاک مەسعوودی، کاک مەسعوود! دی ژبو تە سەلمینم، کو ئاسایش

(١) ئانکو: دوو نێر، دوو می، پیکهە خیزانی پیک دینن!

ل دوماهی دبیژم:

۱- ب حوکمی وی چهندی کو ئەز موسلمانم، ئیمان و عهقیده یا مه یا لسه ر من پیدفی کری، کو دلسوز و دل ساخ بم، و ب خه م بم ژبو هه می لایه کی ب گشتی، ب تاییه ت ژبو خه لك و وه لاتی خو، و د پابردووی دا د هه می ئاستان دا، من چ ب باش زانیییت و دیتیییت، ب دلسوزی و ب پوون و ئاشکه رایى من یا گوئی و پاگه هاندی، له و ما گه له ك ب پوونی و گه له ك ب ئاشکه رایى به ریزان! چینا سیکولاریستا کار بده ست ل هه ریما کوردستانی! نه سیکولاریزما هه وه سیکولاریزما، نه دیموکراسیا هه وه دیموکراسی یه، و ئەو بنه مایین، ئەف دوویه ژى پیکهاتین، ئەز چ ژوان وه ك پیدفی نابینم، نه یی بی ئینصافم، به لی ژ خه م خوارن ژبو ئەفی خه لکی و ئەفی ملله تی مه، کو هه وه هه تا نوکه ب وی شیوه ی ئیداره یا ئەفی وه لاته ی کری، پشتی (۲۵) سالان پشتی چاریکا سه د سالان، له و ما لیژفرینی ل خو بکه ن.

۲- علمانییه تا هه ریمی، وه کی خوارنی، هه می تشته کی تیدا: حوکمی بنه ماله یی و میراتگری، خو سه پاندن، پیروزکرنا دهسته لاتی، له و ما دبیژم: گونه هه ژبو هه وه چ دی ئەفی خوارنا خراب، ب ئەفی ملله تی خونه دهنه خوارن، ئەگه ره وه دقیت هه ر حوکمران بن، زاده کی باش ژبو ئەفی خه لکی دروست بکه ن.

۳- خزمه تکرنا خه لك و جه ماوه ری، ئەرکی حکومه ت و دهسته لاتی یه، چ دی ب وان نه فروشن، ب بهایی کرینا دهنگ و ئیراده یا وان.

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

www.alibapir.net

ئەڤجا دا دوو سی ئاخفتنا زی ژبەر وی میقانی ژ فرەنسا هاتی^(١)، ژبو پوژئافاییان بکەین:

١- سیکولاریزم و لائیکیزما هەو، هەر چەند هەوین یێن ژ کەنیسی و شیوکراسیی دەریاز کرین، بەلی هەوین یێن توشی گەلە ک دەرد و دەردەسەریێن دیتەر کرین، ژ تاییبەت پوچگەراییی^(٢)، پاشی ئەو هەندە بەسە، کو نوکە زانست یا د خزمەتا چەکی کومکوژی و خوکوژی دا.

٢- دیموکراسیا هەوە ژ ب ئەگەری خوپەرسیتی: لیبرالیزم (Liberalism) و کاپیتالیزم (Capitalism) چ نەمایە بەروفاژی خو ببیت، چ نەمایە ل جەیی وی چەندی کو حوکمی خەلکی ژبو خەلکی بیت، یا دبیتە حوکمی کەمینەیه کە پارەدار، ل سەر خەلکەکی نەدار و هەژار و بی چارە دا، لەوما ئەگەر بهێتە گوتن: ل پوژئافا کی پارە پتر هەیه، دەنگی وی بهێزترە، گەلە ک پاستە.

٣- واقعی دژوار و تەپەسەرکنا گەلی کورد، بەرەمی هزرکنا سیکولاریستانە، و بریارین دیموکراسیا هەوە یە، هەوە ئیئصافە کە هەبیت، نە د جەیی خودا بوو ئەو مللەتی مە هوسا وەکی گوشتی خیری بهێتە دابەشکرن، ب داخ قە د پەرلەمانین هەوە دا ب ئەقی شیوەی بریار هاتە دان!^(٣)

٤- ئەگەر هەوین دیموکراسییەتی ژبو خو باش دبینن، ژبو مە ژی باش ببینن، ئەم ژی مروشین، ئەڤجا د هەلیژاردناندا، خەلکەکی ئیسلامی بەسەردکەفیت،

(١) مەرەما من (پروفیسور میثیل فیفیورکا) بوو.

(٢) پوچگەراییی، ئانکو: بی ئارمانجی، فەلسەفەیه کە پوژئافایی یە، کو ئاین و بنەمایین وی رەد دکەت و ب تشتەکی پوچ دزانیت، ب عەرەبی دبێژنی (العبثیة)، ب ئینگلیزی دبێژنی (Ninilism).

(٣) مەرەما من پەیماننا شووم یا (سایکس - بیکو) یە، کول سال (١٩١٦ ز) دناڤهرا فرەنسا و بریتانیا و یووسیا دا هاتە ئیمزا کرن، و ئیک ژ دەرئەنجامین وی دابەشکنا کوردستانی بوو.

بوچی هوین پێکێ ددهن، کو کوده تا لسه رههته کرن، کول جه زائیر و فهلهستین و مسری، گه له ک ب ئاشکه را یا دیار بوو؟

٥- هیفی خوازم کو خه لکی پوژئاڤا ب تایبهت سیاسیی وان، خه له تی و عهیب و کیم و کاسیی گروپین توندپه و ب تایبهت (داعش)، لسه ئیسلامی حسیب نه کهن، چونکی ئیسلام دینی سه ماحهت و په حمه تی یه، ئەفه یین بوینه ئەگه ری سهر ئیشتان و زه حمه تی، ژ سه دی نووت و پینچ (٩٥٪) ی ته وژمین ئیسلامی، هه قسه نگن، به لی مه هنده ک گروپین توندپه و هه نه، کو ئەو ژ ی ژیه ره ئەقی واقعی نه خوش یین پهیدا بووین.

٦- بلا چ دی پزیم و حزین سیکولاریست، مه ژ هه وه نه که نه هه لامهت (ژیو ترساندن)، و هه وه ب مه نه ترسینن، کو دبیزنه هه وه: هوین ل پشتا مه بن، هه که ئیسلامی جهی مه ترسیی نه!! نه خیر، لایه نین ئیسلامی پتر دگه ل دیموکراسیی راست دکه ن، ئەو لایه نین ئیجابی، کو دگه ل شه ریه تی هه قذر نین، و دگه ل هه می وان بنه ما و به هایین بلند و مروئیدا، پتر راست دکه ن، و واقعی ژیا نا مه و کریارین مه ژ ی د دیارن، مه چ جارا نه گوته ئەم مارکسی چه پین، به لکو ژیا نه کا ساده و ب نه داری مه یا هه یی، دگه ل ملله تی خو دژین، و خه لکی دی ژ ی ئیدیه اییا چه پیی دکه ن، لی ب ژیا نه کا گه له ک خوشگوزه ران دژین و ملیاردی و ملیونین! گرنگ ئەو ئینسان دگه ل مه بده ئین خو راست بکهت، ئەگه رنه بی کریار، درویشان چ ژ ی هه لنا وه رییت.

٧- ئیسلام و موسلمانان ئاستهنگ و ئاریشه دگه ل حزب و پزیمین خوسه پین و دیکتاتور هه یه، نه کو دیموکراسیی، ژیلی مه سه له یا دیار کرنا حه لالی و حه پامی.

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

به‌شیّ چواریّ

به‌سُغدانا پرسِیاران

www.alibapir.net

ameer.maktabi@yahoo.com

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

www.alibapir.net

دوستپیک

گە لە ک سوپاسیا کاک مە لا بەختیاری دکەم، هەر چەند من هەست ب وی چەندی کر، کو پتر ئەم زفراندین ژبو دیروکی، من حەز دکر پتر لسهەر واقعی باخفیت، هەر وهکی من بەحس ژۆ کری، چونکی هندیکه سیکولاریزمه، هندیکه دیموکراسی یه، هندیکه سیسته می حوکمرانیا ئیسلامی یه، ژبو وی چەندی یه کو د واقعی دا بهیته دهسته بهرکرن، ب دیتنا مە ئیسلام به دیله ژبو سیکولاریزمی، و لایه نین ئیجابی یین دیموکراسیی تیدا هەنه، و ناکوکی ژۆ نینه دگەل پتریا بنه مایین وی، وهکو میکانیزمی حوکمرانیی، لی ئیسلام به دیله ژبو سیکولاریزمی، خەلکی پوژنافا نه چار بوون هەوارا خو بیه ن ژبو سیکولاریزمی، به لی خەلکی مە ب هیچ رهنگه کی نه یی نه چاره، چونکی هەر چاکیه ک د وی دا هەبیت، یا د ئیسلاما وان دا هە ی، ب شیوه یه کی باشتەر، و ژ خرابی و خالین وی یین نه ریتی ژۆ یا دویره، له و ما من پی خوش بوو، پتر لسهەر واقعی باخفیت، ب هەر حال ئەفه ژبو وی دزقیت.

به لی ئەز پیکیر بووم ب ناف و نیشانی دیه ییتی: (سیکولاریزم و دیموکراسی د ئەزموونا هەر یما کوردستانیدا)، د ئەقی چوارچووه یدا من پیکول کرن باخقم.

هەلبەت کاک مە لا بەختیاری چەند تشته ک ئازراندن، ئەز دی بلەز لسهەر

بۆرم:

ئیکەم: دیبژیت: خوزی بە حسی خەلەتیئ ئیسلامییان کربا؟

بەرسف: ب تەئکید بەحس نە بەحسی ئیسلامییان بوو، بەلکو بەحسی سیکولاریزم و بەحسی دیموکراسیی بوو، لەوما دثیابا هەر بەحسی ئەقان بکەم، بەلی ئەگەر ئەم پوینشتباین لسه روی چەندی کو بەحسی دەوله تا ئیسلامی و تەوژمی ئیسلامی و ئیسلامییان، کو ئه ری چ قی هه یه، ل وی دەمی دا بەحسی کیم و کاسیئ ئیسلامییان ژێ کەین، ب تەئکید ئیسلامی فریشتەیی بی خەلەتی و بی کیماسی و عەیب نینه، بەلی بەحس ئەق بەحسە نەبوو، و ئەز سوپاسیا ئینصافیا کاک مەلا بەختیاری دکەم، کو گوتی: من چ خواریه ک دگەل ئاخفتنن ماموستایی نینه، و گەلەک کیم و کاسیئ دیتەر ژێ یئ هەین، ئاخفتنن پتر هەلدگرن و ژبو دثین، لەوما ئەم ژێ دی وان ئاخفتنن زور ژبو وه خته کی دی هەلگرن^(١)، راسته ئەوا مە لدور واقعی هەریمی گوتی، پتر ئاخفتن ژبو دثیت، و ب حەقیقەت دەمی ئەز بەحسی کیم و کاسیئ مە دکەم، د ئەقی هەریما کوردستانی دا، وەکی کەسیئ پیشین دیبژن: (دوست ئەوه یی تە بگرینیت، دوزمن ئەو کەسە یی تە دینتە پیکەنینی)، ب دیتنا من دثیت دلسوزیا مە ژبو هەریما مە، و ئەزموونا مە، ژبو خەلک و جەماوەری مە، جورئەتا وی چەندی بدەتە مە، کو خالا بدانیئە سەر پەیقان، تبلا دەستی خو بدانیئە لسه رنە خوشیان، ئەگەر نە ژبەر خاترگرتنا هەقدوو و موحامەلی، مە چ پی چینابیت و چ ناھیتە کرن.

هەروەسا ئەو چینا سیاسی یا حوکمران ل هەریما کوردستانی ژێ، پتریا وان دوست و نیاسن، و ئەز ب باش نزانم خو ژ کەسی بقیقەتینم، ئیلا ئەگەر کەسەک دەرگەهی لسه مە بگریت و خو ژ مە بقیقەتینیت، ئەگەر نە من

(١) د پەرتووکا: (روانیکی ئیسلامییانە بو واقعی ئیستانمان) مە ب دریژی لدور وی بابەتی ئاخفتیه.

باوهری ب فهقه تیانی نینه، و من باوهری ب نه ئاخفتنا دگهل ئیک نینه، له و ما گه له ک جاران من رول هه بویه، کو دوو لایه نین ناکوکین علمانی دگهل ئیک ئاشت بکه م، چونکی ئەگەر ب مه هه میا تشته ک بهیته کرن، دی هیته کرن، ئەگەر نه ب ژیک جودابونی و پشت دانا هه ق دوو، چ ب مه ناهیهته کرن.

دوو هه م: کاک مه لا بهختیار دبیزیت: ئەمین علمانی نه بووین مه مه ککه هه مه رفاند؟

به رسف: من به حسی ئەقی چه ندی نه کریه، ئەگەر وی دقیت به رسفا من بدهت، من به حسی ئەقی چه ندی نه کریه، ئەز هوسا دببنم ئەو یی به رسفا ئاخفتنه کی ددهت، کو من نه کریه؟

سییه م: دبیزیت: سی خه لیفه یین راشدی یین هاتینه کوشتن، و بنه مالا پیغه مبه ری (عليه الصلاة والسلام)، و (حسین) یی هاتیه کوشتن و سته م یا لی هاتیه کرن؟

به رسف: راسته، ئەو هه می د خراب بوون، به لی خو من خه لکی علمانی ب وی چه ندی تومه تبار نه کریه !! ئەقجا سی خه لیفه یین راشدی کو دهینه کوشتن، ب راستی ئەفه خالا بهیزه ژبو ئیسلامی، چونکی که لتوری وی ده می یی حوکمرانی، د هه می وه لاتین دونیا ییدا، و پاشکه فتنا کومه لکه هی، ته هه مولا هزرا حوکمی راشدی نه کر، چونکی د سه رده می حوکمی خه لیفه یین راشدا، خه لک هه می یه کسان بوون، و خه لکی دناقه به را خودا کی باشتر دزانی، و کی پتر خودان که فائتهت بوو، ئەو دکره به پرسی خو، بی گوهدانه بنه مالی و ئیجاخ و په گه ز و پاره و سامان و وه جاههت و ئەقانه، به لی د ئەنجام دا هنده ک که سان کو چاشی وان ل قورخکاری و سته می بوو، نه شیان ته هه مولا ئەقا هه نی بکه ن: ئومه ویی هاتن کوده تا لسه ر خه لیفه یین راشدا کر، ئەفه

ژی فەرموده یا پیغه مبه‌ری یه (صلی الله علیه وسلم) ده‌می که‌ره‌م دکه‌ت و دبیرتیت: {أَوَّلُ مَنْ يَغَيِّرُ سُنَّتِي رَجُلٌ مِنْ بَنِي أُمَيَّةَ} (أَخْرَجَهُ ابْنُ أَبِي عَاصِمٍ فِي (الأوائل) (ج ۷، ص ۲)، قَالَ الْأَلْبَانِي: وَهَذَا إِسْنَادٌ حَسَنٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ رِجَالُ الشَّيْخَيْنِ غَيْرِ الْمُهَاجِرِ وَهُوَ ابْنُ مُخَلَّدٍ، وَلَعَلَّ الْمُرَادَ بِالْحَدِيثِ تَغْيِيرَ نِظَامِ اخْتِيَارِ الْخَلِيفَةِ وَجَعْلَهُ وَرَاثَةً)، واته: ئیکه‌مین که‌س کو پیک و شوینا من دگوه‌وپیت (واته: پیک و شوینا هوکمرانی) زه‌لامه‌که ژ به‌نی ئومه‌ییه، کوئه‌لبانی دبیرتیت: په‌نگه‌ مه‌ره‌م پی دانانا شیوازی دانانا خلیفه و هوکمرانی بیت، کو ژ مشهوره‌تی، هاته‌ گوه‌وپین ژبو میراتی و بنه‌ماله‌یی.

د شیری پرا ئینحیراف یا په‌یدابووی، به‌لی، ئەم دزانین، کو خلیفه‌یین پاشد یین هاتینه‌ کوشتن، و زانایین ئیسلامی یین هاتینه‌ زیندان کرن، به‌لی ئەفه‌ خالا هیزی یه‌ ژبو ئیسلامی، و خالا هیزی یه‌ ژبو زانایین ئیسلامی، کو نه‌ د به‌ره‌فه‌ بون ته‌نازلی بکه‌ن لسه‌ر مه‌بده‌ئین خو، دگه‌ل ده‌سته‌ه‌لاتداران، نوکه‌ ژ یه‌ره‌ئه‌فه‌ یا ژ مه‌هاتیه‌ داخوازکرن، هه‌ره‌ئه‌فه‌ ژ ماموستا و په‌وشه‌نبیر و نفیسه‌ران هاتیه‌ داخوازکرن، کو ب ده‌فه‌ چه‌ورکرنه‌کی و چیکرنا ته‌ماعیه‌کی، و ب دوو فشار و هه‌ره‌شه‌یان، ته‌نازلی ژ مه‌بده‌ئین خو نه‌که‌ین، و ئەوا کو ب پاست و چاک دزانین ژبو ملله‌تی خو بیژین، و پیدداگیری بکه‌ین لسه‌ر وی چه‌ندی کو دقیت ئەفه‌ وه‌زعه‌ پاستبیته‌فه‌، و چاکسازی و پاکسازی تیدا به‌یته‌ کرن.

ئه‌فجا زانایین ئیسلامی ژ یه‌ره‌هوسا بوینه: ئەحمه‌دی کوپی حه‌نبه‌لی کو (ژ بوچوونا خو لدور قورئانی) ته‌نازلی ناکه‌ت، شافیعی، کو (ژ عیراقی) ده‌یته‌ ده‌رئیکستن، مالک کو (له‌سه‌ر پشته‌فانیا راپه‌پینی ل دژی هوکمرانیین سته‌مکار د سه‌رده‌می خو دا) ده‌یته‌ قوتان، دقیت لسه‌ر ئەفی، مه‌دالیایین

شەڕەق ب ئەقان قە بەیتە هەلواسین، و ئەقە نیشانی ساخیا ئیسلامی، و نیشانی ڕەسەنایەتیا وان زانایان بویه (پازییونا خودی لسه‌ر وان بیت) .

چوارەم: ب نەبەتی هەردوو جەنگین جیهانی کو بەحس ژێ کرن.

بەرسف: ئەژی پشته‌قانیای وی دکەم، د جەنگی جیهانیی ئیککی، و جەنگی جیهانیی دووی دا، ل دویف هەندە سەرژمێریان، نزیک (٧٠) ملیون کەس پتر، کیمتر، هاتینه کوشتن، بەلی کوشتیین هەمی جەنگین عالەما ئیسلامی کوم بکە، ل وی دەمی، کو پیغه‌مبەر (صلی الله علیه وسلم) هەبوویه، هەتا دوماهی، نیقا نیقا ئەقان نابن، و هەمی کوشتیین جەنگین سەردەمی پیغه‌مبەری (صلی الله علیه وسلم) ناگەنە هزار (١٠٠٠) کەسان.

پینجەم: ئەوا کو گەلە ک سەرنجا من پاکیشا، ئەو بوو کو گازندە ژ سەلاحەددینی ئەیوبی کر، کو حوکمی فاتیمیان ل مسرێ نەهێلایە؟!

بەرسف: دوماهیە خەلیفی فاتیمی (العاقد) کو هەزانقەنە دبیزیتی: (فَأُحْكَمْ فَأَنْتَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ)، واتە: حوکمی بکە تو تاکە کەسی کو خەلک ملی خو ژبو تە بدانن و بکەقنە دبن دەستەلەتاتە، کو ئەقە ئیوکراسییە کا گەلە ک خراب بوویه^(١)، و بەرێ خو دایە خەلکی وەکی کویلا، و حوکمی فاتیمیان حوکمەکی شیعی یی توندڕەو (مطرف) و تائیفی بوویه، هەروەسا مە سەلاحەددینی هەمی، کو شانازیی پی دکەین، ئەقجا ژبەر هندی ڕەخنە لی بەیتە کرتن، کو حوکمەکی تائیفی و دەمارگیر و خراب نەهێلایە، ب دیتنا من ئەقە بی ئینصافی یە ل بەرامبەری سەلاحەددینی.

(١) هەتا ئەو ئاخفتن ب کوفر و شرک دەیتە دانان.

شەشەم: ب نەبەتی کوشتنای خەلیفەیی عەباسی، گەلەك ئاخفتن کرن.
 بەرسف: بەلی، ئەم ژێ دزانین کو د دیروکا موسلمانان دا، گەلەك کیم و
 کاسی هەبوینه، بەلی ئەو کیم و کاسی دزقین ژبو لادانا وی خەلکی ژ
 ئیسلامی، بەلی یا نەصرانییان دزقیت ژبو دینی وان بخو ئەوی هاتیە
 تیکدان، ژبو پەرتووکا پیروز بخو، کو هاتیە تیکدان، ئەگەر نە ئەو پەرتووکا
 خودایی مەزن فریکری، ب وی شیوەیی نەبوویە.

هەفتەم: ب نەبەتی علمانییەتی، کو بهێتە گریدان، ب کوشتنی.
 بەرسف: بەروفاژی، من کوتی: کەنیسا نەصرانییەتی، کوشتن کر، کەنیسی
 دادگەها تەفتیشی دا، پاشی علمانی هاتن و لێ سینگێ وی پراوستیان و
 پەدکر، و علمانییان و بزاقین علمانی باجین مەزن دان و هاتنە سوتن، من
 موسا کوت، بەلکی ب شیوەیەکی باش د ئاخفتنا من نەگەهشتیت.

هەشتەم: کوتی: علمانییەت دگەل ئیلحادیدا نینە.
 بەرسف: من ل دەسپیککی کوتی: دناڤ علمانییان دا بگەپی، دی بینی:
 خەلکی خودی نەنیاسن و مولحد تیدا هەبوینه، و خەلکی خودی نیاس ژێ
 تیدا هەبوینه^(١)، هەلبەت مە تیبینی ژ ئەقی جورێ خودی نیاسی ژێ هەیه،
 کەسەك دیژیت: ئەز خودی دنیاسم، خودی حەقە، بەلی دینی وی
 بکیرناهیت!! ئەقە دبیت چ جورەکی خودی نیاسی بیت، ئەقی دبیزنی: (نە
 یی لەنگە، بەلی پێ وی یی شکەستی)! دەمی تە باوەری ب خودی هەبیت،
 کو خودی قورئان یا فریکری، و پیغەمبەری فریکری، و هەردوو ژبو هەمی
 بەشەرا هاتیە فریکرن، چەوا دی بیژی: ئەی خودی! دینی تە بکیرناهیت؟ و

(١) خودی نیاسن (معتقد بالله) ژ: باوەردار ب خودی (مؤمن بالله) جودایە، بو نمونە: ئیلسی
 گەلەك باش خودی یی نیاسی، بەلی باوەردار (مؤمن) نەبوویە.

چەوا ئەوا خودیّ حەلال کری، تو ب حەلال نادانی، و ئەوا ب حەرام دانای، تو ب حەرام نادانی، بیکومان ئەقە دگەل ناڤی موسڵمانیدا ناگونجیت، کو تو موسڵمانی، موسڵمان (مسلم) ئانکو ملکه چ ژبو خودی، لەوما ئەوا کو خودی فریگری، دقیت لدهف تە یا قەبیل کری بیت، دی شیی بیژی: من قەبیل نینە، ل وی دەمی نە موسڵمانی و خلاس، بەلی تو کو موسڵمانی، دقیت بیژی: مادەم خودی کەرەم کریه و کوتیه، و گەهشتیه مە، من قەبیلە، ب جوانی دقیت بسەلمینی و ملکه چ بی.

نەهەم: ب نەبەتی ئەوا کو دقیت عەقلی ئینسانی چەق (سەنتەر) بیت، و عەقلی ئینسانی دقیت بی ئازاد بیت!

بەرسف: ئەم ژێ هەر وه دیبژین، ئەسلەن زانایین ئیسلامی دیبژن: (العقلُ مَنَاطُ التَّكْلِيفِ)، تەکلێف یا هاتیە گریدان ب عەقلیقه، کەسی دین تەکلێف ل سەر نینە، زاروکی تەکلێف ل سەر نینە، بوچی؟ چونکی عەقلی وی کامل نەبوویه، یان عەقل نینە، و د ئیسلامی دا گەلەك گرنگی ب عەقلی هاتیە دان، و هەر موعتەزیلە نەبوون، کو گرنگی دایە عەقلی، بەلکو هەمی دانوستاندن و داخوینانی و پەیقین (خطاب) ین قورئانی، بەری وان بی ل عەقلەندان، بو نمونە: خودی کەرەم دکەت و دیبژیت:

﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ﴾ ٢ یوسف.

هەر وه سا دیبژیت:

﴿كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ﴾ ٢٤٢ البقرة.

ئانکو: هەر کەسی عەقل نەبیت، قورئان هەر پوویتی خو نادەتی، قورئان دانوستاندنی دگەل ناکەت و چ داخوینانیان ژبو نادەت، قورئان دانوستاندنی

دگه ل عاقلان دکهت، قورئان دانوستاندن دگه ل وان که سان دکهت، کو ژئ
تیدگه هن و که سین فاما و شاره زانه .

**دههم: ب نسبه تی نه وا کوتی: نه م همی ژ تازه گه ریئی و مودیرنیئی
(حداثة) مفادارین.**

به رسف: راسته، به لی نه ری مودیرنیته (Modernita) ب شه ف و پوزه کی
په یدابوویه؟ نه ری نه و مودیرنیته وه کی کفار که کی بوویه، هر ژ خو په قی
یه، پشتی تافه کا بارانی؟ نه خیر، مودیرنیته، که لتور و که له پوری همی
به شه رایه، د ده می خودا ل ده ف هندیان بوویه، پاشی یونانیان یا لسه ر
زیده کری، پاشی مسری، پاشی میزوپوتامیا یا لسه ر زیده کری، پشتی
پومیان، پاشی ده وله تا ئیسلامی، ژ نه نجامی لسه ریئ خر بوون (تراکم) و
کومبونا هم میان، نه و ته کنولوژیا و مودیرنیته په یدابوویه، پا کاک مه لا
به ختیار! نابیت دانپیدائی ب وی چه ندی بکهت، کو پوزه ه لاتناسان زی
دانپیدان پی کریه، کو پشتی شه ری خاچ په ریسان، و پشتی وه رگیپران
په رتوکیئ ئبن پوشد و په رتوکیئ زانایین دی، ریئیسانس ل نه وروپا
سه رهلدا؟ له وانی: نه فه میرات و که له پوری همی به شه رایه، نه فه بتنی
نه وروپا خودانی وی نینه، نه یونان و نه گریک و نه موسلمان و نه هند و نه
چین، به لکویا همی به شه رایه، چونکی ته کنولوجیا و شارستانیته دهیته
پاده ست کرن، جاره کی ل ویری بوویه، و جاره کی ل ویری، به لی نوکه
حاله ته کی عه وله مه یی یی گرتی، ناهیته ئینکار کرن، کو نه وروپیان که له ک
لسه ر زیده کر، به لی وان ژئ ژ سفری ده ست پی نه کریه، به لکو په رتوکیئ
زانایین موسلمان وه رگیپران، و موسلمانان ژئ د ده می خودا په رتوکیئ
یونانیان وه رگیپران، نه فه زی وی چه ندی دگه هینیت کو ئیسلامی چ خواریه ک
نینه کو مفایی ژ نه زمون و هزا هر که سه کی وه ریگریت، به ره م و

پەرتووکێن نەموسڵمانان ژێ، مادەم موسڵمان ژێ د مفادارن، ئیسلام دەستی وان ناگیریت کو مفای ژ حیکمەت و زانستی هەر کەسەکی وەرگیرن^(١).

ب دیتنا من کاک مەلا بەختیار گەلەك چوو دناڤ دیروکی دا، ئەگەرێ وی ژێ ئەو بوو، وەك پیددشی بەپەڤانی ژ ئەڤی واقعە پێ ناهیتە کرن، ئەڤ واقعە، کو هەلبەت خەلكی ئیسلامی د هەرێما کوردستانی دا پەیدانە کربە، بەلكو ئەڤ واقعە حوکمپرانێن سیکولاریست یا پەیدا کری، ئەڤجا ژبەرکو د وی جەبھی دا هەست ب زوعفی دکر، یازدا ژبو کویراتیای دیروکی، کو بابەتی مە بابەتی دیروکی نەبوو.

یازدەهەم: کو دبێژیت: دیموکراسی ژ کەنگی وەرە سەرەلدایە؟

بەرسف: من کوتی: پەڤا دیموکراسی بەلی یا ژلایی یونانیانڤه هاتی، بەلی نافه پروکا دیموکراسیی نە، ئەڤجا وەکی زانا دبێژن: (العبرة بالمحتویات والمضامین، ولیست بالأسماء والعناوین) واتە: جهی سەرنج و پەند وەرگرتنی نافه پروک و مەرەم، نەکو ناڤ و نیشان، ئەڤه نافه پروکا دیموکراسیی یە، کو خەلك ب گشتی خودانی دەستەهلاتی بن، ئەڤجا ئەز دبێژم: ئا ئەڤه کەڤنترە ژ یونان، پاش خو مەعقول نینە، بیژی: هەتاكو یونانی ژدایك نەبوون، خەلكی عەقل نەبوویە، خەلكی عەقل و فیتەرەتا ساخ هەر هەبوویە، بەشەر هەر بەشەر بوویە، هەر وەکی چەوا ئەزموونین شکەستی د حوکمپرانیی دا هەبووینە، ئەزموونین سەرکەڤتی ژێ هەبووینە، و من ئیشارەت ب چەند پەرتووکێن دیروکی کر، کو هەر ئەوڕوپیان بخو نڤیسینە.

(١) د شینوارەکی (أثر) دا هاتیە: (الحكمة ضالة المؤمن فحيث وجدها فهو أحق بها) أخرجَهُ التِّرْمِذِيُّ بِرَقْم: (٢٦٨٧)، وَقَالَ: غَرِيبٌ، وَأَبْنُ مَاجَهَ بِرَقْم: (٤١٦٩)، واتە: حیکمەت ئەو تشتە یا ژ باوەرداری بەرزەبوی، ل هەر جەهەکی ببینیت بو وی ژ هەر کەسەکی دێر هەژێرە.

دوازدهههه: و دبیریت دیموکراسی نه ئەوه کو خودی بهیته لادان!

بەرسف: ئەژی نابیزم دیموکراسی ئەوه، کو خودی بهیته لادان! بەلی دبیزم: دیموکراسیی چوارچۆفەیهك نینه، وی پیاڕیزیت، ژگوتنا تشتهکی کو دگەل شەریعتی ئیسلامی هەقدژ و بەروفاژی بیت، ژبو مه موسلمانان، ئەگەر نه ژبو کهسهکی نه موسلمان، ژبو کهسهکی پوژناقا حەقی وی یه، بەلی ل دەف مه موسلمانان: پیا حەپامه، زینا حەپامه، کوشتن حەپامه، دزی حەپامه، نفیژ واجب، پوژی واجب، عەدل واجب، زولم حەپامه، و ئەو تشتیخ خودی واجب کرین، واجب، هەتا پوژا قیامەتی، و ئەوین کو خودی قەدەغە ژی کرین، قەدەغە نه، هەتا پوژا قیامەتی، ئەم وهکو ملله تهکی موسلمان، دقیت ب چوارچۆفەیی شەریعتی قەدەغە د پیکیر بین، چونکی شەریعتی خودی، چ تشتهك قەدەغە نه کریه، ئیلا ژبو تاک و کومی و دونیا و قیامەتی، یی خرابه، و چ تشتهك واجب نه کریه، ئیلا ژبو تاک و کومی و دونیا و قیامەتی، یی باشه.

سیزدهههه: دبیریت: دەولهتین ئیسلامی ئاخفتنا خیری نه کریه، ژبو مه

مللهتی کورد دەمی پژیما به عس ئەم قەتل و عام دکرین!

بەرسف: ئەو دەولهت^(۱) هەر ئەو پژیمین سته مکار و خوسه پین بوون، کو ئیدیعیایا سیکولاریستی دکن، و ئیدیعیایا دیموکراسیی دکن، بەلی کابوسن لسه سهری خەلکیفە، ئەری ل سەردەمی پژیمی، بوچی مه وهلاتی خو هیلا و چوینه چیا، چونکی پژیمی پیک نه ددا کهس نه فەسی بدەت، پیک نه ددا کهس چوار ئاخفتنا بیژیت.

(۱) کو ئەو ب دەولهتین ئیسلامی ناخی وان دئینیت.

چواردەهەم: ھەروەسا بەحسێ بێ ھەلویستیا لایەنێ ئیسلامی کر لادور وی بابەتی.

بەرسف: ب دیتنا من ناچیییت گازندە ژ ئیسلامیی بێ چارە و بێ دەستەلەلات بەیتە کرن، کو د کونجا زیندانانقە بوون، ل مسپێ، و ل کیفە و کیفە، و نوکە ژێ ھەریی دناف کونجا زیندانێ دا، پشتی کو متمانە ژ خەلکی و جادی وەرگرت، (عبدالفتاح سیسی) دەمی کودەتایی دکەت ل سەر شەریعیەتی و ئێرادیە جەماوەرەکی پتیریا وان موسلمان، تو گازندەیی ژێ ناکە، ھەر چەند دیموکراسی یا بن پی ژێ کری! بەلی گازندەیی ژ (محمد مرسى) دکە، گازندەیا چ ژێ دکە، کو ژبەری نوکە ژێ د زیندانێ قە بوویە، نەشیایە بەرەقانیی ژ تە بکەت؟! و ئەگەر د پابردوویدا کیم خەمی و خەمساری ژێ ھەبیت ژلایی وان قە، خەمساری ھەر خەمساری یە، بەرەقانیی ژ خەلەتیین چ کەسەکی ناکەم، چونکی بیگومان سەمکارێەکا مەزن یا کەفتیە ل سەر مللەتی مە، دقیا یا بەرەقانی ژ مە کریا، بەلی کەسەکا د زیندانێ قە بیت و دەر قەتا ئاخفتنی نەبیت، گازندەیا چ ژێ بکەم، ئەقجا ئیخوان بیت، یان سەلەفی بیت، یان ھەر کەسەکی دی بیت!

پازدەھەم: و بەحسێ مقاوومێ کر، کوتی: ئەم بووین کو مە مقاوومە کری.

بەرسف: ئەق ئاخفتنە راستە و نکولی لی ناھیتە کرن (ب تایبەتی ئیکەتیا نیشتمانی) ھەر چەند ئەم وەکو ئیسلامی درەنگ فیپرا گەشتین، بەلی پاشی مە ژێ مقاوومە کر، تشتەکی باش مە کر، بەلی من نەزانی ئەقی چ پەیوەندیەکا ب بابەتی مە قە ھەبوو، ئەگەر نە ھەر لایەکا ژ مە کول دژی پزێما بەعس شەپ کری و مە بەرگری ژ خەلک و ئاخوا خو کری، تشتەکی باش مە یی کری، نوکە ژێ ئەز ل فیپری پزێ و تەقدیر و سوپاسیی ژبو وان برایی مە یین پیشمەرگە فریدکەم، کول سنورین کوردستانی مە دپارین، و ئەم

ژی هوسا ب ئارامی دشیین ئاخفتن و به حسین خو بکهین، ب حه قیقهت جهی هه می پیز و تهقدیرهکی نه، بهلی ئه ری ئه و پیشمه رگه یین کینه؟ ئه گه ر ئیکه تی و پارتی دبیزن: بتنی یین مه نه، واته: میلیشیانه^(١)، دقیت بیژن: یین هه می لایه کی نه و یین هه می خه لکی نه، بهلی، ژبه ره ههستیاریی هنده ک لایه نین علمانی، پیک نه هاته دان، کو خه لکه کی ئیسلامی ژی ب پیزه یه کا باش پشکدار بیت، نوکه ژی (الحمد لله) گه له ک ژ پیشمه رگه یین مه نفیژا دکه ن پوژیا دگرن، بهلی هه که پیک هاتبا دان و دهره فته په یدایدا ئه م ژی وه ک کومه لا ئیسلامی، کو ژبه ری نوکه مه هیژه کا چه کدار یا باش هه بوو، نوکه ئه گه ر ئه و ژی دناقه هیژا پیشمه رگه یدا بان، ب پشت راستیقه دا جه بهی مه بهیژتر بیت، ب تایبه ت ل به رامبه ر داعشه کی، کو ب ناخی ئیسلامی شه پی ب مه دفروشیته، و به لا خول ئه فی هه ری می دده ت، و ب په سمی چه ند جاره کا مه داخواز ژ جه نابی مه سهوود بارزانی کر، و وه کو مه کته با سیاسی مه داخواز ژ لایه نین سیاسی کر، کو بلا ئه م ژی دناقه دا بین، بهلی ب هه ر حال دهره فته نه هاته دان، دگه ل ئه فی چه ندی ژی مه چ ئاریشه ک نینه، و ئه وین ل ویری ژی براین مه نه خودی وان بیاریزیت، ئه م ب هه می لایه کی دشین ئه فی وه لاتهی به ره ف پیش بهین، و بیاریزین، چ ل به ره یین شه پی، چ ل فیژی کو دهستی خو بدانینه لسه ر کیم و کاسیان، و چاره سه ر بکهین، و پاکسازی و چاکسازیین وه سا بکهین، کو جه ماوه ری مه، و خه لکی مه پتر باوه ردار بیت ب واقعی مه یی سیاسی.

(١) واته: ئه گه ر پارتی و ئیکه تی بیژن: ئه و هیژا پیشمه رگه یی بتنی یا مه یه، مه عنا وی ئه و ب میلیشیا یین حسیب کرین، چونکی هه ره یژه کا چه کدار یا سه ر ب حزیقه، میلیشیایه!

شازدهههه^(۱) : ئهري ماموستا عه لي باپير! هوين چ جوړه علمانيه ته كي پړه دكهن؟

به رسف: ئه و پرسياړا جه ناي ته كو: چ جوړه علمانيه ته كي پړه دكهن؟
پړه دكرن دوو جوړه:

۱- پړه دكرنا نه هيلاني و پيك پي نه داني: ئه فه ئاخفتنا من نه بوو، بهلكو ئاخفتنا كاك مه لا به ختياړي بوو، كو عه له ساس من يي گوتي: جهي سيكولاريزمي دناف موسلماناندا نينه!! من وهسا نه گوت، من گوت: دناف كومه لگه هه كيډا كو ژ ئيسلامي تيگه هشتين، چ به هانه و هيجه تهك ژيو هه يوونا سيكولاريزمي نينه، چونكي جهي وي نينه، پاش مه گوهل خهلكي سيكولاريست بوويه، كو گوتيه: دقيت سهري ئيسلامييان بهيته هه پرشاندن و کوتان، بهلي ئيسلامييان نه دهسته لات هه بوويه، نه تشته كي هوسا گوتيه، مەرهما من ل هه ريما كوردستاني يه، ژيو وي چه ندی كو نه زقپين ژيو ديروكا ئه مه وي و عه بياسيان.

۲- پړه دكرنا هزي و دهريخستنا بي به هانه يي: كو ئه فه مەرهما مه يه ژوي ئاخفتني كو: دناف ملله ته كي موسلمان كو ژ ئيسلامي تيگه هشتييت، چ به هانه يهك ژيو وان نينه كو بهري خو بده نه سيكولاريزمي، چونكي: ئيگه م: هر چ ته دقيت ژوان تشتين، كو خهلكي ئه وروپا ژيو بده سته ئينانا وان، بهري خو دا سيكولاريزمي، د ئيسلاما ته دا يين هه ين ب شيوه يه كي باشتر.

دوو هه م: و هه مي ئه و ئه گهرين، كو خهلكي ئه وروپا نه چاركری، بهري خو بده نه سيكولاريزمي، و ل بن چه نكي كه نيسي پره فن، د ئيسلامي دا هه بوون ژيو نينه، ديني ته (ئيسلام):

(۱) ئه و پرسياړيا دكتور عادل باخه واني بوو.

- ۱- که نیسه تیدا نینه.
- ۲- چینا ئەکلیروس^(۱) تیدا نینه.
- ۳- ئیوکرایی تیدا نینه.
- ۴- پێک ژ زانیی نه گرتی یه.
- ۵- پێک ژ هزرکونا عه قلی نه گرتی یه.
- ۶- پێک ژ ئازادیی نه گرتی یه.
- ۷- هه می تشته کی باشی دونیا و قیامه تی تیدا یه، له و ما تو نه یی نه چاری به ری خو بده یه سیکولاریزمی.
- ئانکو: مه ره م ژ قه بویل نه کرنی، ئەقەیه، کو ئە م دبێژین: ژبو خه لکه کی موسلمان، ئەگەر ژ ئیسلامی تیگه هشتبیت، و باوهری ب ئیسلامی هه بیت، به ری خو ناده ته غه یری ئیسلامی، نه کو ئە م پێکی ناده ین، خودایی دلوقان که ره م دکه ت و دبێژیت:

﴿وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَسِرِينَ﴾^(۸۵)
آل عمران.

ئەقە ژبو پوژا دوماهی یه، هه ر که سه ک خو ب موسلمان بزانی، لدویف به پنامه یه کی دی ژبلی ئیسلامی بکه فیت، ل پوژا دوماهی ژێ ناهیت قه بیل کرن، پا د دونیایی دا؟ ژبو دونیایی ژێ خودایی دادگه ر که ره م دکه ت و دبێژیت:

﴿لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ﴾^(۶) الکافرون.

(۱) چینا ئەکلیروس، یه عنی، چینا زه لāmīن ئایینی (رجال الدین)، چونکی ل دویف پێنمانیین که نیسی، ژبلی زه لāmīن ئایینی: پاپا و قه شه یان، چ که سه کی ئە و مافه نه بوو کو ته فسیرا په رتووکا پیروز (الکتاب المقدس) بکه ت، کو د ئیسلامی دا تشتی هوسا نینه.

چونکی علمانییه تی ئەز ب دین درانم، چ بهر هی، ئیلحادییا وی، چ بهر هی دی یی وی، ئەقی خودی نیاس بیت، و تەنانهت باوهری ب به شه کی ئیسلامی ژی هه بیت، ب ههردوو جورین وی قه، ئەز ب دین درانم، علمانیهت ژی دینه کی مروقیه، مروقی یی دروست کری، به لی خودایی زانا و خودان شیان دبیزیته من: ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَبِهِ دِينُ﴾ (۱) الکافرون.

ئانکو: ئاینی هه وه ژبو هه وه، و ئاینی من ژبو من.

و دبیزیت: ﴿وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفُرْ﴾ (۲) الکهف.

ئانکو: و بیژه: حه ق یی ژ لایی خودایی هه وه قه، ئەقجا کی دقیت بلا باوهریی بینیت، و کی ژی دقیت بلا یی باوهر بیت.

ئەقجا ئەقا من دقیت بزانی، ئەقەیه کو علمانییهت ژی جوره که ژ دینی، تو خو ب موسلمان بزانی، ئەشیی علمانی بی^(۱)، بیژه: موسلمان نینم و خلاس، ئیدی ئاشکه رایه، کو د ئەقی وه لاتیی مه دا، نوکه ژی چه نده هان که مینه بیین نه موسلمان هه نه، و د دیروکا سیژده سه ده بیین ده وله تا ئیسلامی ژی، بووزایی هه بوینه، جو هی هه بوینه، مه سیحی هه بوینه، هندوس هه بوینه، مه جووسی هه بوینه، هه تا زانایی ئیسلامی و سه رکرده بیین ئیسلامی گوته: ناییت ئاگری مه جوسیان بهیته قه مراندن! پرسیار ژ عومهری کورپی خهتابی (خودی ژی پازی بیت) هاته کرن، گوته: ئەو نیکاحا مه حارما دکهن، واته: دهیک و کچ و خویشکیین خو ماره دکهن، گوته: (دعهم وما یبدینون) ژ وان

(۱) ئانکو: ب پامان و تیگه هی پاسته قینه یی علمانیی (سیکولاریست)، نه کو جوره پامان و تیگه هه که کو ئهم ژبو دروست دکهن، یان ب لاسایکرنا پوزئاقا و هه درگین، کو بیگومان ئهم و ئەو وه که دیروک، وه که ئاین، وه که پهرتووک .. گه له که ژ ئیک جوداینه، وه کی ژ بهری نوکه مه به حس ژی کری.

قەبن و بهێلن، مادەم دینی وان وەسایە، موعتەقەداتێن وان وەسانە، هەوێ چ حەق لاسەر نەبیت.

ئانکو: وەك هەبوونا بەهانە و هیجەتا هەوار ژبو برنی و دویكەفتنی، ئەم چ جورەكی علمانییەتی قەبویل ناكەین، بەلێ وەك پێك پێدان و سەرەدەریا پوژانە، ما ئەقە نینە مە هەقدوو قەبیل كری! ب پاستی مە گازندە یا ژ سیکولاریستان هەی، كو غەیری خو ئەگەر ب تیوری (نظری) ژێ قەبویل بکەن، ب کریار وان قەبویل ناکەن، ب چ بەلگەهەك؟ ب بەلگەهێ وێ چەندی، كو خو ب خودانی هەمی تشتەکی دزانن، و خەلکی دی یی خو ژێ مەحروم دکن، و ئەم وەك ئیسلامی، خو ب بەهر خواری دزانین، نەکو هەر د ئەقی هەریمی دا، ل گەلەك جەیین دی ژێ، ئەقە ئەمین دیبێژین: وەرن دا هەقدوو قەبویل بکەن، دیبێژین: هەروەکی چەوا مە هوبن قەبویلن، خو مال ژ مال خویی نە یی حەرپامە، وەلاتەکی موسلمان تیدا ئاکنجی، تو یی هاتی و تە دینەکی دی یی ئینایە د هەبوونی دا و ژبو وان ئینایی، ئەقجا ئەز تە قەبویل دکم، ب دینی هەوێ ژێ قە، چونکی دینی من وەسا فەرمانی ل من دکەت، هوبن ژێ مە قەبویل بکەن، بەلێ مە قەبویل بکەن، وەك مروق، وەك هاوڵاتی ییە کسان، نەکو وەك هاوڵاتی یی پلە سی و چوار، و نەکو ژ مافین پەروایین من ب خیر تشتەکی بدەیه من، د بەرامبەر وێ چەندی دا، کو تە چ قیا ئەز وێ بکەم!!

هەقەدەم: ب نەسبەتی ئەوا پروفیسور میشلل، کوتی: ئەز دی بیژمی: تشەکی سەیرە، دیموکراسی کو د دیروکا هەقچەرخا مە دا ژبو ئیکەمین جار ل ئەوروپا، ل فەرەنسا هاتە خواری و پراکتیزە بوو، پشستی شورەشا فەرەنسی (١٧٨٩)، بو من یا سەیرە پشستی دوو سی سەدەیان، نوکە ژێ ل فەرەنسا، دناڤ دیموکراسیا وێ دا و دناڤ علمانییەتا وێ دا، جەیی دوو سی ئافەرەتین ب

دهرسوک لی نه بیت، ئەقە کیماسییەکا مەزنە ژبو فرەنسا، حەیفە جەیی دوو سەئ ئافەرەتین ب دەرسوک نه بیت، کو دەرسوکا وان دەپرپینی ژ هزر و موعتەقە داتین وان دکەت، پا هوی ناییزن ئازادیا پادەپرپینی، ناییزن: ئازادیا تاکە کەسی، بوچی دبیت جەیی وی ئافەرەتی نه بیت؟ ب دیتنا من دقئە گەلەک ب جددی پیداجوونی د ئەقئە چەندیدا بکەنەقە.

پینچ خولەکین دوماهی

هەژدەهەم: د ئەفان پینچ خولەکاندا ب پیدقی دزانم بەحس ژ وی چەندی بکەم، کا بوچی ل دور دیروکا سیکولاریزم و دیموکراسیی ئەز زفیریم ژبو دیروکا ئەوروپا؟! کو کاک مەلا بەختیاری چەند جارەکا ئاماژە پی کر، کا من بوچی ئەقە چەندە بەحس کر؟

بەرسف: ئەم یی بەحسی سیکولاریزم و دیموکراسیی دکەین، دیموکراسی و سیکولاریزم ژ یی ژ ئەوروپا هاتین، لەوما: نه چارم بەحسی دیروکا ویی بکەم، کو ئەو سیکولاریزم چەوا پەیدا بوویه؟ و ئەو دیموکراسی چەوا هاتە جیبه جیکرن، و هەریم کوردستانی بەراورد بکەین، کو مە د قئیری دا چ کریه و چەوا کریه؟

و من دقئە وی چەندی پون بکەم، کا بوچی ئایینی مەسیحی کو هاتیە تیکدان و شیلیکرن ل سەر دەستی کەنیسی "نەکو ئەوا خودی ژبو عیسا فریکری (علیه السلام)" نه شیت ژيانا بەشەری د ئەقئە پورەقئە دا پیک بیخت، جاری مەسیح، عیسا (علیه السلام) ژبو قویناغەکا دیروکی و بتنی ژبو ئیجاخەکی هاتبوو، کو بەنی ئیسراییلی بوون، هەروەکی خودی کەرەم دکەت و دبیزیت:

﴿وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ بَنِي إِسْرَءِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَةِ...﴾ (٦) الصف.

ئانکو: عیسا بتنی یی ژبو به نی ئیسپرائیلیان هاتی، ئانکو: تشته کی ئاسایی و چاقه پیکری به کو: ئایینی عیسا یی نه شیت د سه دهیی بیستی و بیست و ئیکی دا، و ژبه ری هینگی ژبی ژبن و ژیارا کومه لگه هی پیک بیخیت، مه سیحیه ته کی شه ریعه ته ک نه بیت، بریقه بهت، خه لکی نه چاره هه وارا خو ژبو تشته کی دی بهت، ب تایبهت پشتی وی چه ندی، کو ئیسلام هاتی، ده می خودایی بلند و مه زن، ئیسلام فریکری، ژبو وی چه ندی فریکر، کو هه می به شه ریعه ت ب وی بریقه بجیت، هه روه کی د ماوه یی سیزده سه ده یین دهوله تا ئیسلامی، به شه ریعه ت یا پی بریقه چویی، دگل وی چه ندی کو کیم و کاسی و لادان ژبی هه بووینه، ئه فجا ئه فا کو ئاریشه د قییری دا ئه فه یه: ده می د ئیسلامی دا دین و دهوله ت ژیک دهینه جودا کرن، ب ئه فی چه ندی تو سته می ل ئیسلامی دکه ی، چونکی ئیسلامی شه ریعه تی هه ی، به لی د ئایینی مه سیحی دا هه ر چوار ئنجیلین وی بخوینه، هه می شیره تین پوحی و به حسی په یوه ندیی به دناقبه را خودی و مروقی دا، به لی به حسی حه لالی و حه پامی و شه پی و ئاشتی و حوکمی و سیاسه تی، و ئابوویری، و به حسی په یوه ندیین دناقبه را دهوله تان دا و ... هتد، تیدا نینه.

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

www.alibapir.net

نۆزدههههه: كاك مهلا بهختیاری ب تهعلیقته، ئاماژه ب ئایهتا:
﴿وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ...﴾ (الأنفال، کر، کو ئیسلامی بهحسی
ئامادهکرنا هیژی کره و فرمان یا ب شهپی و جیهادی کری!!
بهرسف: ههرقهوارهیهکا سیاسی، وهکی: فرهنسا و ئهمریکا و ئهویڤن دی کو
ماقی قیتوبی هه، د جقاتا ئهولههی (مجلس الأمن) دا^(۱)، و ههمی ئهویڤن
چهکی ئهتومی هه، هیژ و لهشکهرو چهک و کوکههیڤن چهکی بیڤن ههین،
كاك مهلا بهختیار! ئهری پا نابیت دهولهتان چهک ههیت، دا بهرهقانیی پی
ژ خو بکهن؟ لهوما دهولهتا ئیسلامی، کو خودی لسهرو وی فرهپزدکهت، کو
دقیقت هیژ ههیت، ههتاکو دوژمنی خو پی بترسین، ژبو وی چهندی کهس
سته می لی نهکهت، ئهفه تشتهکی گهلهک ئاساییه، کومهلگهها بهشهری هه
هوسایه، ئهگهر ته هیژ نهبیت، سته م دی ل ته هیته کرن و دی هییه خوارن!
بو نموونه: گهلی کورد ئهگهر هیژ نهبیت، پیشمههرگهییڤن مه، ئهگهر نوکه
بهرهقانیی ژ ئهفی کیانی نهکهن، داعش و ماعش دی مه خون!

www.alibapir.net

www.alibapir.net

(۱) ئهوه دهولهتین مافی فیتو (veto) ی هه د جقاتا ئهولههی دا، ئهف پیڤهه: ئهمریکا،
چین، پوسیا، بریتانیا، فرهنسا.
دیاره ههبوونا ئهفی مافه ی ژی بو ئهقان پیڤ دهولهتان ستهمهکا مهزن یا سیاسی یه
بهرامبه دهولهتین دیتری بیڤن جیهانی.

بیستەم: کاک مەلا بەختیاری ب مەرەما ئینانا بەلگەهەکی لاسەر دروستیا ژێک جوداکرنا ئایین و دەولهتێ، ئایەتەکا ئنجیلی ئینا، بەلێ ئایەتا ئنجیلی ژێ ب خەلەتی ئینا، و بەلگەهێ وی ژێ نه د جهێ خو دایه.

ئایەتا ئنجیلی ب ئەقی شیۆهیهیه: (أعطوا ما للقيصر للقيصر، وما لله لله)^(۱)، لەوما ژێ ئاخفتنا وی ب بەلگەه ناچیت، چونکی مەسیحیەت هاتبوو، کیم و کاسین جوهییان راست بکەت، و ژبو قویناغەکا دیروکی یا دیارکری، و ژبو ئیجاخەکا دیارکری هاتبوو، بەلێ ئیسلامەک ب پانیا زەمانی و درێژایا ئەردی، ژبو هەمی مروقاتیەتی هاتییت، هەروەکی خودایی تاک و پاک کەرەم دکەت و دبێژیت:

﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ﴾ (٢٨) سبأ^(۲).

ئەقی ئیسلامی هند تیدا هەیه، کو هەمی بەشەرەتێ ب هیدایەت بینیت، و ژیانێ لاسەر ئاستی تاکێ و خیزانی و جفاکی پێک ببخیت، لەوما ئەوی ئیسلامی تو ستەمی لی دکە، دەمی لایەنی حوکمرانیی ژێ جودا دکە، چونکی دی شەرەتێ وی ژ کار ئیخی، بەلێ مەسیحیەتی بخو شەرەتەک نینە، هەتا کو ژ کار بهێتە ئیخستن، لەوما ئەگەر ژ دەولهتێ ژێ جودا بکە، تشتەکی ئاساییه.

(۱) بەری خو بدە: التفسیر التطبیقی للکتاب المقدس، العهد الجدید، إنجیل لوقا، الإصحاح: ۲۰، ص ۲۱۴۳، دفع الجزية للقيصر، واتە: ئەوا قەیسەری بدەنە قەیسەری، یا خودی ژێ بدەنە خودی.

(۲) ئانکو: و مە تو ژبو هەمی خەلکی یی فرێکری، مزگینی بدەیه وان و وان بترسینی، بەلێ پتیریا خەلکی مزانن.

ameer.maktaba@yahoo.com

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

به‌شی پینجی

به‌رسقا چهند ئاخفتنه‌کان

کو د دیبه‌یتی دا

نه‌گه‌هشتم به‌رسقا وان بدهم

www.alibapir.net

www.alibapir.net

خواندهفانی هێژا!

ب پێدقی دزانم، ئەگەر گەلەك ب كێمی ژێ بیست، بەرسفا چەند ئاخفتنهكان بدهم "كو ژیهركیما دەمی" د دیهیتی دا، من دهلیقهیا بهرسفدانا وان و ئاخفتنی لسه روان نهبوو.

سه رجه می وان ئاخفتنا ژێ (١١) نه، ههفت ژ وان بێن كاك مه لا بهختیاری نه و چوارین دی ژێ بێن (میشیل فیقیوركا) نه.

ئێكهم: چەند ئاخفتنهكێن كاك مه لا بهختیاری:

١- ئەفا (صلاح الدین)ی کری بهرامبەری فاتیمیان:

كاك مه لا بهختیاری د چوارچوئی پەخنه گرتنی ژ دیروكا ئیسلامی و موسلمانان، به حسی وێ چەندی کر، كو دبێژن (صلاح الدین)ی ئەیوبی ستهم یا ل فاتیمیان کری، كو دوماهی ب حوكمپرانیا وان ئینایه!

بهرسف:

پاسته (صلاح الدین)ی خودی ژێ پازی بیست، دوماهی ب حوكمپرانیا (فاطمیه) ئینایه، به لی نهكو هەر کارهکی خراپ نهکریه و ستهم لی نهکریه، به لکو ئەو کار ئێك بویه ژ کارین هه ره باش بێن (صلاح الدین)ی، و دوماهی ئینان بویه، ب ستهمه کا (٢٠٨) سالی یا فاتیمیان، كو ب زور خو سه پاندن، ژ سالا: (٣٥٩)ی مشهختی، هه تا (٥٦٧) حوكمی (مصر)ی و به شهك ژ ناچه بێن دهردورین وێ کریه^(١).

(١) بهری خو بده: (البداية والنهاية) لابن کثیر ج ١٤، ص ٢٠٨.

هه‌ژێ گوتنی یه ئیكه‌مین حوكمپرانێ فاتیمییان، نازناقی (مه‌دی) هه‌بوویه و ناقی وی (عبدالله بن میمون القداح) بوویه، کو جووه‌ی بوویه، خوب موسلمان نیشان دایه، و کاری وی بویاغچی بوویه، ل (سلمیه)^(۱).

و (ابن کثیر) ی یی نفیسی و (ابن الأثیر) به‌حسی وی چه‌ندی کریه، کو (مه‌دی) نامه‌یه‌ک یا فریگری ژبو (أبو ظاهر القرمطي) و لومه‌یا وی کریه لسه‌ر وی چه‌ندی، ئەوا ل مه‌که‌هێ کری "کو که‌به‌ یا هه‌رفاندی و به‌ری ره‌ش (حجر الأسود) یی بری" وی گوتی: ئەو سه‌ره‌ده‌ریا هه‌وه ئە‌گه‌ری وی چه‌ندی یه، کو خه‌ک ئاخفتنا لسه‌ر مه‌ بیژیت، و ئەو نه‌ینیین مه، کو مه‌ فه‌شارتین، ب ئە‌گه‌ری وی سه‌ره‌ده‌ریا هه‌وه یا کریت، ئاشکه‌را به‌ین^(۲).

ئانکو: (قراطة) و (فاطمية) د ره‌ه و پيشالدا ئیک بوون و دان و نوکین وان پیکفه‌ که‌لینه.

ئه‌جا پشته‌ی حوكمپرانیا (فاطيمة)، کو ب (العبيدين) ژێ به‌رنیاسن، ناقی وی (عبدالله) و نازناقی وی (عاضد) بوویه و (ابن کثیر) هوسا به‌حس دکه‌ت: (وكانت سيرته مذمومة، وكان شيعياً خبيثاً، لو أمكنه قتل كل من قدر عليه من أهل السنة)^(۳). ئانکو: و سه‌ره‌ده‌ریا وی که‌له‌گا بیزارکه‌ر بوویه، و شيعه‌کی پيس بوویه، ئە‌گه‌ر پی چيیبا، هه‌ر چ به‌رده‌سته‌ی وی که‌فتبا ژ ئە‌هلی سونه‌تی، دا کوژیت.

ameer.maktab@yahoo.com

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

(۱) به‌ری خو به‌ه: (البداية والنهاية) لابن کثیر ج ۱۲، ص ۸۳.

(۲) هه‌مان ژێده‌ر ج ۱۲، ص ۸۴، و (الكامل في التاريخ) لابن الأثیر ج ۸، ص ۲۰۸.

(۳) هه‌مان ژێده‌ر ج ۱۴، ص ۲۰۸.

٢- کوشتنا (قramطة) ژلای د هوله تا ئیسلامیقه:

هه ر د وی چوارچوڤهیدا، کو دبێژن موسلمانان خوین یا پیتتی و سته م یا کری، کاک مه لا به ختیاری به حسی وئ چه ندی کر، کو موسلمانان (قramطة) ژی یین کوشتین!

به رسف:

وه سا دیاره کاک مه لا به ختیاری پیزانین لدور گروپی قه پامیتییان (قramطة) نینه، چونکی دناڤ گروپین لادای دا، چ گروپه کی هندی (قramطة) سته م و خرابی و کارین نه مه عقوول نه کرینه، زیده باری کوفر و زهنده قا ئاشکهره، دا سه نجی بدهین:

(ابن کثیر) د پویدانیّت سالا (٣١٧)ی مشه ختی دا، ل بن نانا و نیشانی:
(ذكر أخذ القرامطة الحجر الأسود إلى بلادهم، وما كان منهم إلى الحجيج، لعن الله القرامطة)^(١) دا، گوته:

{کاروانی عیراقی، کوفه رماندهیی وان (منصور الدیلمی) بوو، بریکه فتن و ب سه لامه تی گه هشتنه مه ککه هی، و ژ هه می لایانقه کاروانی گه هشتن، پاشی ژ نیشکه کی قه (قرمطي) (ئانکو: أبو ظاهر) د پوژا (ترویه) دا (ئانکو: پوژا "٨"ی "ذي الحجة") وی و کوما خوب سه روان دادا، مال و سامانی وان ژی ستاندن و کوشتنا وان حه لال کر، وخه لکی دناڤ مه ککه هی و دول و نهالین وی دا، هه تا د مزگه فتا حه پام و دناڤ که عبی دا کوشتن ...

ئیدی خه لک ژ وان دپه شین، خوب په رده یین که عبیقه هه لدواسین، به لی مفا نه بوو، به لکوب وی حالی ژی، هه ر دکوشتن، و ل ده می ته وافی هه ر نه و دکوشتن ...

(١) ئانکو: برنا به ری په ش ژلای قه په تییا نه، ژبو وه لاتی خو و نه و وان ب سه ری حه جیان ئینایی، خودی نه فره تی ژ قه په تییا بکه ت.

پاشی قیرمیطی فهрман کر: کو ئه و که سین هاتینه کوشتن بهاقینه هاقین بو دناڤ بپرا زه مزه م دا، پاشی فهрман کر، و ده رگه هی که عبی هاته کولین، و په رده یا وی دراند، و لسه رهاولاتیاندا دابهش کر...

پاشی فهрман کر: و بهرئ پش کولا و دگل خو بر ژبو وه لاتی خو، ژبو ماوه بی بیست و دوو (۲۲) سالان ل ده ف وان ما، هه تاکول سالآ (۳۳۹)، زفراند (۳۱۷ - ۳۳۹)^(۱)

پاشی (ابن کثیر) لدور (قراطة)، دبیزیت: (وانما حمل هؤلاء علی هذا الصنيع، أنهم كانوا كفارا زنادقة، وقد كانوا ممالئين للفاطميين الذين نبغوا في هذه السنة، ببلاد إفريقية، من أرض المغرب)^(۲)، ئانکو: و ئه فان ژبو وی چه ندی ئه ڤه کر، چونکی کافر و زه ندیق بوون، و سه رب فاتیمیان بوون، کو دقان سالان دا ل وه لاتی ئه فریقیا لسه رئاخا (مغرب) په یدابوون.

هه روه سا (ابن کثیر) ل دور پویدانیت سالآ (۲۹۴) ی مشه ختی، گوتیه: (و د موچه پرده ما ئه ڤه ساله دا "زکویه" و هه ڤالین وی (خودی نه فره تا لی بکهت) ریک ژحه جیین خوراسانی گرت، ل ده می زفرینا وان ل مه ککه هی، و هه می کوشتن و ئا فره تین وان ژی وه ک کویل گرتن، و ئه و پارهی ژئ ستاندى: دوو هزار هزار (۲,۰۰۰,۰۰۰) دینار بوون، و هه ژمارا کوشتیان، بیست هزار (۲۰,۰۰۰) که س بوون)^(۳).

هه لیه ت که تن و تاوان و خرابیین قه رمه طیبیان گه له ک ژ ئه ڤی چه ندی زیده ترن، و ئه و ما به حس کری، بتنئ وه کی چه ند نمونه یه کان بوون.

(۱) بهرئ خو بده: (البدایة والنهاية) لابن کثیر ج ۱۲، ص ۸۲، ۸۳.

(۲) هه مان زیده ر ص ۸۳.

(۳) هه مان زیده ر، ج ۱۱، ص ۳۸۷، هه روه سا بهرئ خو بده: (الکامل فی التاریخ) ج ۶، ص ۴۳۲ و ۴۳۳.

ئەفجا: ئەرێ تشەکی سەیر و نه دجهی خودا نینه، کو گازنده ژ موسلمانان بهیته کرن، کو ئە و گروپی زه ندیق و بی دین ب سزایی خو گه هاندین؟!

۳- ئیسلام ب شیرێ به لاڤ بوویه، خو خەلک ب کرنا سەمایی، بەرهف وی نه چوون:

ئەفە ژێ ئیکا دی بوو ژ ئاخفتنیت کاک مه لا به ختیاری، کو چه ند جاره کا دوپاره کر، و گه له ک لسه ر چوو.

به رسف:

ئیکه م: وه کی مه بده ئو پره نسپ، نه یا گونجایه ئیسلام ب زوری لسه ر خه لکی بهیته سه پاندن، چونکی خودایی دادگه ر راگه هاندیه، کو زوری لیکن (اکراه) د ئایینی دا نینه، هه روه کی گوته:

﴿لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ﴾ البقرة.

دووهمه م: وه کی پراکتیک و کریار ژێ، هه رده م له شکەرێ موسلمانان، سی بژارده بین دایه به رامبه ریخو: ^(۱)

۱- موسلمان بوون.

۲- دانا جزییی، یان هه ر جوهره کی دی ژ پیکه فتنی، کو ده وله تا ئیسلامی قه ناعه تی بکه ت، کو ئە و خەلک دژایه تیا وان ناکه ن.

۳- به رهه ف بوون ژبو شه ری.

(۱) به ری خو بده: تأریخ الأمم والملوک، للطبري، ج ۲، ص ۱۰۷ و ۱۰۸، کو (ریعی بن عامر) وه ک نوینه ری له شکەرێ ئیسلامی گوته (رستم) فه رمانده یی له شکەرێ فارسان: (واختر واحدة من ثلاث: اختر الإسلام، وندعك وأرضك، أو الجزاء، أو المنابذة) ئانکو: ئیک ژ فان سی تشتان هه لبژین: موسلمان بوونی هه لبژیره تو و وه لاتی خو، یان جزییی بده، یان به رهه ف به ژبو شه ری.

سێیه م: ئەگەر راست بای ئیسلام ب زوری لسه ر ملله تی کورد "ههروهسا ملله تین دیتەر ژێ" هاتبا سه پاندن، دقیا با ژمیژه با ملله تی کورد دهست ژ ئیسلامی به ردا بان، چونکی هه ر تشته ک ب زوری بهیته سه پاندن، پشتی چونا وی دهسته لاتی، دی هیته هاقیتن و دهست ژێ هیته به ردان!

ئه فجا:

گوتنا: ئیسلام ب زوری هاتیه سه پاندن، لسه ر ملله تی کورد، هه قده دهگه ل ئه فنان:

أ- سروسنتی ئیسلامی.

ب- دیروکا موسلمانان.

ج- عه قل و لوژیک، دا^(١).

٤- جیهانبینیا من جودایه، یا ته ب دیتنا ئیسلامی یه، یا من ب دیتنا سیکولاریزمی یه.

به رسف:

تییینیا من لسه ر ئاخفتنا کاک مه لا به ختیاری، ئه فه یه، کو ماده م خوب موسلمان دزانیت، پیدقه جیهانبینیا و هه بوونناسی (ontology) یا خو ژێ هه ر ژ ئیسلامی وه ریکریت، نه کو ژ سیکولاریزمی، چونکی هه بوونناسی و دونیابینیا، بناغی بیر و باوه ر و هه می سه ره ده ری و هه لویستین مروقی نه، و هه ر که سی ب وی شیوه ی هه بوونی (وجود) ببینیت، کو ئیسلام دبیزیت، دیاره هه ر ب وی شیوه ی ژێ سه ره ده ری دگه ل ژین و هه بوونی دا دکه ت، کو وی دیتنی ده ته دیارکرن، ههروهسا به روفاژی ژێ! له وانی تو خوب

(١) وهسا باشه لدور ئه قی چه ندی سه رنجا ئه فنان په رتووکا بهیته دان:

١- کوردستان له به رده م فتوحاتی ئیسلامی دا، نفیسینا: حه سن ماخمود حه مه که ریم.

٢- کورد له نێوان به ئیسلام کردن و ئیسلام یون دا، نفیسینا: سه لام ناوخوش.

موسڵمان بزانی و ههوارا خو بیه لدهف جیهانبینیا سیکولاریزمی، هه قەدری (تضاد) یه کا توند دناقبه را وان دا هه یه^(١).

٥- ئەم هه می ژ مودیرنیستی مفادارین، ئەفه دهستکه فتیین عه قلینه، نه کو نفشتی و غه بییاتان:
به رسف:

مفاداریونا هه می لایه کی ژ تازه گهری (الحداثة) (Modernita) تشته که گه نگه شه و چره لسه ر ناهیتته کرن، به لی یا گرنگه بهیتته زانین، کو ئەف مودیرنیسته، به ره هه می ئەزموون و شاره زایین لسه ر ئیک کوم بویین مروفایه تی، و یا چ ملهت و کومه لگه هه کی بتنی نینه، هه روه کی ژیه ری نوکه ژی مه به حس ژی کر.

پاشی ئەو چه ندا کو تازه گهری و ته کنولوجیا به ره هه می عه قلی یه، نه کو یا نفشتی و غه بییاتان، ئەم ژی نکولی ژ ئەفی چه ندی ناکهین، کو بیی بکارئینانا عه قلی و دیتنا یاسایین خودی (سنن الله) د بونه وه ر و سروشتی دا، بیگومان ژيانا به شه ری به ره ف پیش ناچیت، به لی من نه زانی: نافبری ب وی ناخفتنی به رسفا کی ددهت؟!

چونکی ئەو ئیسلام بوو، عه قل و هزرین مروفاان ژ زنجیر و زیندانان ئەفسانهیی و که هانی دهر بازکر، و لسه ر عه قلی وی فه رز کر، کو دقیت هزر بکهت، و سه رنجی بدهته دیارده و دیمه نین ده و روبه ر و بونه وه ران و ژ ئایه تین خودی بفوکریت:

- ﴿فَأَقْصَصَ الْقَصَصَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ﴾ (١٧٦) ﴿الأعراف﴾.

(١) د په رتوکا (ته ورمیی ئیسلامیی و عه لمانی...) دا من تیروژکه ک دایه لسه ر هه بوونناسیا ئیسلامی، به لی شه کولینا تیر و دریزی یا وی بابتهی، په رتوکا ئیککی یا مه وسووعه یا: (الإسلام كما يتجلى في كتاب الله) ژبو هاتی ته رخان کرن.

ئانکو: سەرھاتیان قەگیڕە، بەلکو هزر بکەن.

- ﴿أَوَلَمْ يَنْظُرُوا فِي مَلَكُوتِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ﴾ (۱۸۵) ﴿الأعراف.

ئانکو: ئەرێ سەرناجە ملکێ بەرفرەهێ ئەسمانان و ئەرەدی و هەر تەشتەکی نەدایە، کو خودێ چیکریە.

- ﴿كَذَلِكَ يبينُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ﴾ (۲۴۲) ﴿البقرة.

ئانکو: ئەها ب ئەقێ جورەهێ خودێ ئایەتان ژێو هەوێ پوون دکەت، بەلکو قام بکەن.

مەسەلەیا نەدیار "غیب" ژێ لسه روێ چەندی، کو بناغی ئیمان و عەقیدەیا ئیسلامی باوهری ئینانە ب تەشتەکی نەدیار:

﴿الْم ۱﴾ ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ ﴿۲﴾ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ

الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ﴿۳﴾ ﴿البقرة.

نوکه ژێ پەشتی بەرهف پێش چوون و کویر چوون د زانستێ فیزیایا کیمیا و گەرێلناسی، ژێو هەمی لایەکی دەرکەفتیه، کو دوامهێ و بنهجهیا پێزانین و زانستێ هێشتا یا د جهێن نەدیار و قەشارتی دا مایی.

۶- بوجی دیموکراسی نەهاته چەسپاندن د ئیسلامی دا ۱۹!

بەرسف:

بیکومان، ئیسلام ب ئەگەرێ حوکمرانیا پەشید و سەر پاستیا پێغه مبهړێ خاتەم، و چوار جه نشینێ وی پێن سەر پاست، (خودێ ژێ رازی بیت)، کو فەرمانا خودی: ﴿وَأْمُرُهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ﴾ (۳۸) ﴿الشوري، یا کریه بناغیهی کارێ سیاسی و دهوله تداریی، بهرێ بناغیهی: (خەلک ژێدەرێ دەستەهلات بوون) ی دانا، بهلێ ب لیبۆرینه کومه لگههین وی سەر ده می، نهشیان بچنه وی ئاستی

بلند، و ئەو جوړی حوکمپرانیی، بتنی دەوری چل (٤٠) سالان دهوام کر، د بیاڅی شیوازی دانانا کهسی حوکمپراندا.

ئانکو: سیچیت ئیسلامی نه بوو، کو شیوازی حوکم و دهسته لاتی یا کو د دهستی خه لک و جه ماوه ری دا، بهردهوام نه بوو، به لکو ئەڅه پاشکهفتنا مروقی بوو، کو نه شیا بجیته وی ئاستی بلند و لسه بهردهوام بیت.

ئەڅا هه لبه ت خه لکی پوژئاڅا ژی، چه ندین سه دهیان و سه دان سالان، تالییا: (ئوکرپاسی Theocracy) و (ئریستوکراسی Aristocracy) و (ئوتوکراسی Otocracy) تام کریه، هه تاکو د ئه نجام دا که هشتنه وی قه ناعه تی، کو شیوازی حوکمپرانیا دیموکراسیی ته به نی بکه ن.

٧- تو بزځی ژبو دیروکی، ئەژی دی زځیم ژبو دیروکی!

به رسڤ:

زځینا من ژبو دیروکا پوژئاڅا و ئەوروپا ب تایبه ت، گریدای بوو ب نافه پوک و جه وه ری بابته تی مه: (سیکولاریزم و دیموکراسی)، کول پوژئاڅا سه ره لدا، له و ما پیدځی بوو، سه رنجا دیروکا سه ره لدان و ئەگه ریڼ هه وار ژبو برنی بدهین د دیروکا ئەوروپا و پوژئاڅا دا، به لی تو نابییڙیه من: زځپین ژبو دیروکا ئەمه وی و عه بیاسی و فاتیمی و .. هتد، چ په یوه ندی ب بابته تی مه څه هه بوو؟!

LET THOR (U) 22/01/2011

www.alibapir.net

دوهم: چەند ئاخفتنه کۆن میشیڵ فیقیورکا:

بەرێز پروفیسور فیقیورکا ژێ چەند ئاخفتنه کۆن، ب پیدقی دزانم تیروژکەکی بدهمه لسه رهه رێک ژ وان:

١- هوبن چهوا پروسه یا خواندنێ به رهف پيش دهن؟!

به رسف:

ب دیتنا من پروسه یا خواندنێ ل هه رێما کوردستانی، ب چەند تشته کان دی به رهف پيش چیت:

ئێک: هه ر ژ باخچێ زاروکان، هه تاکو زانکو و خواندنا بلند ژێ ده ستیوه ردانا حزبی ژێ بهیته دوبرکرن، به لا خو ژێ شه کهن، بلا پيشه بیانه کاری خو بکهن.

دوو: مفا ژ ئەزموونا وه لاتین پیشکەفتی بهیته وه رگرتن، به لی نه کو بتنی ب درویشم و خو ده رێخستن، به لکو ب کریار و جیبه جیکرن.

سی: زفرین ژبو ره سه نایه تیا خو، ده می بیافاندا: جیهانیینی، عه قیده یی، وه زری، و په وشت و ئاکار، و ده ستان ژ لاسایکرنه ئه فی و ئه وی به ر بده ین. چوار: به ره هه فکرنه سه قایه کی، کو قوتابی و خوانده فان، تیدا بتنی مژویلی بده ستفه ئیدانا زانست و شاره زاییا پتر و خو پیگه هاندنێ بن، ب تشتین لوه کی نه هیته مژویل کرن.

پینچ: د به رنامه یی خواندنێ دا، ب تایبه تی د قویناغین باخچێ زاروک و سه ره تای و نا قنجی و ئاماده یی دا، زیده باری فیژکرنی (تعلیم) گرنگیه کا هه ژی ب په روه رده کونی (تربیه) ژێ بهیته دان، به لی په روه رده یه کا گشتگیر و هه شه نگ، کو چ لایه کی که سایه تیا مروفی نه هیته پشت گو هه افیتن.

٢- سیکولاریزم و دیموکراسی، دوو تشتتین پیکه گریداینه و بیی هه قه دوو نابین.

مه ره ما وی ئە قه بوو، کو هه ر که سی بقیّت دیموکراسیی جییه جی بکه ت
پیدقیه ژبه ری هینگی بیته سیکولار!
ئە ق ئاخفتنه د وی چاقپیکه فتنی دا کر، کو که نالی پووداو پشتی دیبه ییتی،
دگه لدا ئە نجام دا.
به ر س ف:

ئە ز دشیم که له ک به لکه هان بینم لسه ر هه لوه شاندا ئە وی ئاخفتنا به ریز
شیفیورکا و ئیسباتکرنا به روشاژیا وی، ئانکو: هه بوئا سیکولاریزمی بیی
دیموکراسی، و هه بوئا دیموکراسیی بیی سیکولاریزم:

ئیک: هه ر ئیک ژهیتله ری ئە لمانی، و موسولینی ئیتالی، و ستالینی ئیکه تیا
سوفیه ت و (جمال عبدالناصر)ی مسپی و .. هتد، سیکولارین دژوار بوون، و
دیکتاتورین مه زن بوون.

ئە قجا: کانێ پیکه هه بوئا سیکولاریزم و دیموکراسیی؟!

دوو: هوکمرانیا ئیسلامی یا په سه ن، کو لسه ر بناغه یی مشیوره تی (شوری)
ده یته ئا قاکرن و هه می به مایین:

١- هه لیزاردن، و

٢- خه لک ژیده ری ده سته لات بوونی، و

٣- پاده سکرنا ده سته لاتێ ب ئاشتیانه، و

٤- ژیک جودا کرنا ده سته لاتێ، و

٥- سه روه ریا یاسایی، و

٦- دابینکرنا ماف و ئازادیان ژبو هه می لایه کی بی جیاوازی، و

٧- چەسپاندنا دادگەریی، تێدا دەستەبەر دین، و ئەوشیوانی حوکمرانیی د سەردەمی پێغەمبەری خودی (صلی اللہ علیہ وسلم) و چوار خەلیفەییی وی: (أبو بکر، عمر، عیمان، علی) دا (خودی ژوان پازی بیت) گەلەك باش هاتە جیبە جیکرن، بەلگەهەکی بهیز و نکولی لی ناھیتە کرن، ل سەر وی چەندی کو تشتەکی گونجایە هەمی میکانیزم و بنەمایین دیموکراسیی، ل بن سیبەرا حوکمرانیە کا ئیسلامی بهیتە چەسپاندن، ژبلی مەسەلە یا حەپامی و خەلالی کو بکەفیتە د دەستی خەلکید، کو د راستی دا ئەقە ژێ نەخوشی و خالا لاوازی (نقطة الضعف) یا دیموکراسیی یە، و هەروەکی ژبەری نوکە ژێ مە بەحس ژێ کر: ل بن سیبەرا پیگیریی ب شەریعەتیفە، "شەریعەتی ئیسلامی" ئەو نەخوشی و خالا لاوازی چارەسەر دبیت، چونکی شەریعەت دبیتە پەرژانەك، و دیموکراسیی ژلادان (انحراف)ی دیاریزیت!

٣- دیموکراسیی ژێ ئاریشە هەنە: ئابوری، جفاکی، ئەخلاقی .. هتد.

بەرسف:

ئەژێ پشته قانیا ئاخفتنا فیفیورکای دکەم، کو بیگومان هەر ئەزموونە کا بەشەری د هەر بیاقەکید، ژ کیم و کاسی و خەلەتی و عەبیان یا خالی نابیت، هەروەسا هەر ل فیژی دیژم:

ئیک ژ سیفەتین باش ل دەف پوژئاقاییان ب گشتی، ئەقەیه کو ب تمامی تەسلیمی چ بیروکە و ئەزموونەکی نابن، و هەردەم ب روکە پەخنە لیگرتن و دیتنا عەیب و خەلەتیان تێدا، سەرەدەریی دگەل دکەن.

ئەقجا ئەقەهلویستی فیفیورکا ل کیفە، و هەلویستی کاک مەلا بەختیاری و هەقالتین وی یین سیکولار ل کیفە، کو پیگوتن و پەسنکرنە تمامیا

دیموکراسیی و سیکولاریزمی، ویردی لسه ر ئەزمانی وایه، و ب چ شیوهیه کی وی مافی ناده نه خو، کو کیم و کاسی و خه له تی و پنییان تیدا بینن!!

۴- ئەزی پشته فانیای وی ئاخفتنا ته دکه م کو دبیزی دیموکراسی ژبه ری یونانیان "وهك نافه پوك" هه ره بوویه.

به رسف:

سالوخته ته کا دیتریا په سه ند لده ف گه له ک ژ پورژا فاییان ب گشتی، ئە شه یه کو ده می حه قی دکه قیته لبه ر سینگێ وان، ژلایی به رامبه رین وان فه، دانپیدانی پی دکن و ژبو دسه لمینن.

کو بیگومان ئە فه سیفه ته کی بلند و جوانه، ژلایی هه ر که سه کی فه بیت، هه روه کی به روشاریا وی ژی: نه سه لماندنا حه قیی و دانپینه دانان، ژلایی هه ر که سه کی فه بیت، سیفه ته کی کریت و خرابه.

هه لبه ت ئیسلام ژی یا دگه ل هه می خیر و چاکی و په سه ندیییه کی، ژ هه ر لایه کی فه بیت، و دژی هه ر خرابی و نه په سه ندیییه کی یه، ژلایی هه ر که سه کی فه بیت، له وانی ژی زانایان وه ک بنچینه یه کی گوته یه: (أَنْظُرْ إِلَى مَا قِيلَ، وَلَا تَنْظُرْ إِلَى مَنْ قَالَ)، ئانکو: به ری خو بدی و سه رنجی بده کا چ هاتیه گوتن، به ری خو نه ده یی کا کی گوته یه.

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ ، أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ.

۲۴/ شەبەان/ ۱۴۳۷ م

۳۱/ مایس/ ۲۰۱۶ ز

هه ولیر

chiragtrivedi@yahoo.com

/Alibapir

/Alibapir

/MeydanAmmerOnline

www.alibapir.net

www.alibapir.net

ئەف ئىستە، پېكەتتە ژ ھەمى بەرھەمىن ھەزرى يېن ماموستا (ەلى باپىر)
ى، ب پەرتووک و نامىلگەيان و ب زمانى كوردى و ەھەبى.

ژ	پەرتووک	بەرھەمىن چاپ	تېبىنى
	ا / پەرتووکىن كوردى (ئاق و ئىشائىن وان ھاتىنە و مرگىپان ژبو زاراقى باديى)		
	قورئان و سونەت		
۱.	پوختەيەك لىدور ئىسلامى لىن روناھيا سوپەتا ھاتىجە	چاپا ئېكى/ ۱۹۸۴ چاپا دوويى/ ۲۰۰۶	
۲.	دا د خەمەتا قورئاندا بىن، {كومكرنا ھەردوو پەرتووكىن: (چەوا باشتر ژ قورئاننى مفادار بىن؟) و (ئەركى لىسەر ملېن مە بەرامبەرى قورئاننى) يە}	چاپا ئېكى/ ۲۰۰۸ چاپا دوويى/ ۲۰۱۵	
۳.	تەفسىرا قورئانا بلىند و پىروز، بەرگى ئىكى: سووپەتتىن: (الفاتحة) و (البقرة)	چاپا ئېكى/ ۲۰۱۲	
۴.	تەفسىرا قورئانا بلىند و پىروز، بەرگى دوويى: سووپەتا: (آل عمران)	چاپا ئېكى/ ۲۰۱۲	
۵.	تەفسىرا قورئانا بلىند و پىروز، بەرگى سىيى: سووپەتا: (النساء)	چاپا ئېكى/ ۲۰۱۳	

ژ	په‌رتووک	بهروارو چاپ	تېبېنې
۶.	ته‌فسیرا قورئانا بلند و پیروز، بهرگې چوارې: سوورېتا: (المائدة)	چاپا ئېکې/۲۰۱۴	
۷.	ته‌فسیرا قورئانا بلند و پیروز، بهرگې پېنجې: سوورېتا: (الأنعام)	چاپا ئېکې/۲۰۱۵	
۸.	ته‌فسیرا قورئانا بلند و پیروز، بهرگې شمشې: سوورېتا: (الأعراف)	چاپا ئېکې/۲۰۱۶	
۹.	ته‌فسیرا قورئانا بلند و پیروز، بهرگې حەفتې: سوورېتا: (الأنفال)	چاپا ئېکې/۲۰۱۶	
۱۰.	ته‌فسیرا قورئانا بلند و پیروز، بهرگې هه‌شتې: سوورېتا: (التوبة)	چاپا ئېکې/۲۰۱۷	
۱۱.	ته‌فسیرا قورئانا بلند و پیروز، بهرگې نه‌هې: سوورېتا: (یونس)	چاپا ئېکې/۲۰۱۸	
۱۲.	ته‌فسیرا قورئانا بلند و پیروز، بهرگې ده‌هې: سوورېتا: (هود)	چاپا ئېکې/۲۰۱۸	
۱۳.	ته‌فسیرا قورئانا بلند و پیروز، بهرگې یازدې: سوورېتا: (یوسف)	چاپا ئېکې/۲۰۱۹	
۱۴.	دویکه‌فتنا سونته‌تا پیغه‌مبه‌ری ﷺ دناقبه‌را خه‌مساری و زیدده‌گافییدا	چاپا ئېکې/۲۰۱۵	
۱۵.	رېبازا پیغه‌مبه‌ری خودې: پیتاسه و گرنگی و پیندقی	چاپا ئېکې/۲۰۱۸	
باوهرې و هزرا ئیسلامی			
۱۶.	دیه‌رئیک راجوونا ئیسلامی و کورده‌رئیکان	چاپا ئېکې ۱۹۸۵ چاپا سېنې ۲۰۰۶	
۱۷.	پروژه‌یی به‌رنامه‌یی هزری یی کاری ئیسلامی	چاپا ئېکې/۱۹۹۶	

ژ	په‌رتووک	بهره‌وارو چاپ	تېبېنی
۱۸.	بڼه‌مایېن شهرعی و هیلین گشتین کومه‌لا ئیسلامی	چاپا ئېکی/ ۲۰۰۱ چاپا سیی/ ۲۰۱۴	هاتپه وه‌رگیران ژبو زمانی عه‌ره‌بی
۱۹.	چه‌ند مه‌سه‌له‌یه‌کین به‌ربه‌لاشین سه‌رده‌می، سه‌رنج‌دانه‌کا واقعیه‌ و هه‌لسه‌نگاندنه‌کا شهرعیانه	چاپا ئېکی/ ۲۰۰۲ چاپا شه‌شی/ ۲۰۱۶	هاتپه وه‌رگیران ژبو زمانی عه‌ره‌بی و تورکی و فارسی
۲۰.	نیاسینا خودی، ئایین، ئیمان (راستیین ئیسلامی گه‌ش دین و ئه‌فسانه‌یین کورمه‌ریکان پویج دین)	چاپا ئېکی/ ۲۰۰۲ چاپا دووی/ ۲۰۰۹	
۲۱.	نافین جوانین خودی "سبحانه وتعالی"	چاپا ئېکی/ ۲۰۱۳	
	مه‌وسووعیه‌ا : ئیمان و عه‌قیده‌ا ئیسلامی لبن روناها قورئان و سوننه‌تی، (۶ به‌رگ)	چاپا ئېکی/ ۲۰۰۶- ۲۰۰۸ چاپا دووی/ ۲۰۱۶	
۲۲.	به‌رگی ئېکی: ئیمان و عه‌قیده‌ا ئیسلامی چییه و چه‌وایه؟		
۲۳.	به‌رگی دووی: ئیکتا په‌رستی ژبو خودی د دروستکاری و خودایتیی دا		
۲۴.	به‌رگی سی: ئیکتا په‌رستی ژبو خودی د ناف و سالوخته و په‌رستنی‌دا		
۲۵.	به‌رگی چواری: ئیمان ب: فریشته‌یین خودی، په‌رتووکین خودی، پیغه‌مبه‌رین خودی		
۲۶.	به‌رگی پینجی: ئیمان ب: روژا دوماهی و قه‌زا و قه‌دمری		
۲۷.	به‌رگی شه‌شی: تایبه‌تمه‌ندی و بوچوونین دویکه‌فتین پېبازا راست		
۲۸.	پېبازا پیغه‌مبه‌ری {صلی الله علیه وسلم} کیشه؟!	چاپا ئېکی/ ۱۹۸۹	پاشی هاته دانان دناؤ په‌رتووکا (موسلمانی کامن: به‌شی ئېکی: بیروباوهرتن موسلمانی)

ژ	په‌رتووک	بهروار و چاپ	تېبېنې
۲۹.	موسلمانان کامل: به‌شئ ئېکې: بېروباوهرېن موسلمانان	چاپا ئېکې/ ۱۹۹۷	پاشی هاته دانان دناؤ په‌رتووکا (ئېمان و عه‌قېده‌یا ئېسلامی لېن روناها قورئان و سورنه‌تې)
۳۰.	ته‌وژما ئېسلامی و علمانی و خالین وه‌که‌هف و جیاواز	چاپا ئېکې/ ۲۰۰۸ چاپا سېئې ۲۰۱۵	پتړیا وئې ب (۲۴) خه‌له‌که‌یان ل هه‌فته‌نامه‌یا هاوولانې، و. ئه‌وا دېتر ژې ب (۹) خه‌له‌که‌یان ل هه‌فته‌نامه‌یا (ئاوېنه‌ دا هاتېه به‌لاؤ کرن
۳۱.	روونکردنا بنه‌مایېن شه‌ری و هیلین گشتیېن گومه‌لا ئېسلامی	چاپا ئېکې/ ۲۰۱۲ چاپا سېئې ۲۰۱۴	
۳۲.	وهرگیړانا کوردی یا عه‌قېده‌یا طه‌حاوی	چاپا دووېی/ ۲۰۱۷	
۳۳.	روونکردنا عه‌قېده‌یا طه‌حاوی	چاپا ئېکې/ ۲۰۱۵	
۳۴.	سیکولاریزم و دیموکراسی د نه‌زمونا کوردستانیدا (دېبه‌یتا سائی)	چاپا ئېکې/ ۲۰۱۶	
مه‌وسووعه‌یا: هزرکرنا ئېسلامی دنائبه‌را وه‌جی و واقعیدا			
۳۵.	په‌رتووکا ئېکې: پېناسه و چیه و سه‌ره‌اتی و ژېدەر و گرنگیا: هزرکرنا ئېسلامی	چاپا ئېکې/ ۲۰۱۸	-

ژ	په‌رتووک	بهروارو چاپ	تېبېنی
۳۶.	په‌رتووکا دووی: هیلین گشتین رېبازا جه‌ماوهریا موسلمانان	چاپا ئېکی/ ۲۰۱۸	-
۳۷.	په‌رتووکا سیی: ته‌وژمین سهره‌گیین دیروکا موسلمانان	چاپا ئېکی/ ۲۰۱۸	
۳۸.	په‌رتووکا چواری: ستوینین هرزکرن ئیسلامی	چاپا ئېکی/ ۲۰۱۹	
۳۹.	په‌رتووکا پینجی: جه‌ند بابته‌کین هرزی یین نهایی یین جوراوجور	چاپا ئېکی/ ۲۰۱۹	
فقهي ئیسلامی			
	مه‌وسووعه‌یا: خودی په‌رستیا ئیسلامی (۴ به‌رگ)	چاپا ئېکی/ ۲۰۰۰ چاپا دووی/ ۲۰۰۹	
۴۰.	به‌رگی ئیکی: په‌رستنا خودی ب گشتی، هویره بابته‌تین خیلافی، پاک و پاقری		
۴۱.	به‌رگی دووی: نه‌نجامدانا نفیزئ ئیکه‌مین درویشمی خودی په‌رستی		
۴۲.	به‌رگی سیی: زه‌کات و دانا مالی		
۴۳.	به‌رگی چواری: روژی گرتن، جه‌ج و کرنا عومری، کرنا زکری خودی		
۴۴.	بنچینه‌یین گرنگین سهره‌ده‌ریا شهرعیبانه و ژیرانه دگهل هویره بابته‌تین خیلافی	چاپا ئېکی/ ۱۹۹۹	ژبو زمانی عه‌ره‌بی هاتیه وه‌رگیران
۴۵.	جه‌ژن و بیرده‌وری و هه‌لکه‌فت و هه‌لسه‌نگاندنه‌ک	چاپا ئېکی/ ۲۰۱۳	
۴۶.	جه‌ند بابته‌کین هونه‌ری لین روناهییا قورشان و سونه‌تی	چاپا ئېکی/ ۲۰۰۹ چاپا دووی/ ۲۰۱۵	ژبو زمانی فارسی هاتیه وه‌رگیران

ژ	په‌رتووک	بهروارو چاپ	تيبيني
۴۷.	چەند بڼه‌مايه‌کين گرنگين دانا مال و ساماني د رڼيا خودي دا	چاپا ټيکي/ ۲۰۱۳	
ته‌زکيه‌يا نه‌فسی و ره‌وشت			
۴۸.	بیرئینانا خودی، گرنگیا بیرئینانا خودی د ژيانا مروفيدا	چاپا ټيکي/ ۱۹۸۷	
۴۹.	رڼيا صالح بوونی و به‌رمف خودی جوونی، ته‌زکيه‌يا نه‌فسی لبن روناها قورئان و سوننه‌تی	چاپا ټيکي/ ۱۹۹۰ چاپا پينجي/ ۲۰۱۲	هاتيه وه‌رگيران ژبو زمانی عه‌ره‌یی و فارسی
۵۰.	مزگه‌فتين کوردستاني دناقه‌را ناقه‌دانکرنی و ويرانکرنيدا	چاپا ټيکي/ ۱۹۹۹	
۵۱.	زهرين ژبو ده‌ف خودی (سبحانه و تعالی)، گوهورين به‌رمف خودی و، هيلانا گونه‌ه و سه‌رپيچيان و، گوهورين د خو دا ژ ره‌ه و ريشالان	چاپا ټيکي/ ۲۰۰۱ چاپا پينجي/ ۲۰۱۰	
۵۲.	شهيد کيه و چ پله و پايه‌يه‌ک هه‌يه؟!	چاپا ټيکي/ ۲۰۰۲	
۵۳.	به‌حسه‌ک لدور ديتنا خودايی بلند و مه‌زن، ل دونيايی و ئاخره‌تی	چاپا ټيکي/ ۲۰۱۵	
۵۴.	گيانی ژيانی باش په‌رستنا خودی و خو پاک و چاک کرن	چاپا ټيکي/ ۲۰۱۵	
۵۵.	مه‌وسووعه‌يا: ره‌وشتين ئيسلامی لبن روناها قورئان و سوننه‌تی	چاپا ټيکي/ ۲۰۱۶	

ژ	په‌رتووک	بهروارو چاپ	تېبېنی
	بانگ‌خوای و کاری نیسلا می		
۵۶.	کوما خودی	چاپا ئېکی/ ۱۹۸۸	
۵۷.	پېشمه‌رگه‌یی نیسلا می، یان موسلمانن موجاهد کییه و چه‌وايه؟	چاپا ئېکی/ ۱۹۸۸ چاپا سیی/ ۱۹۹۸	
۵۸.	دەرد و دەرمانن بزافا نیسلا می	چاپا ئېکی/ ۱۹۹۰	
۵۹.	بزافا نیسلا می د دوورپانا مان و نهمانیدا	چاپا ئېکی/ ۱۹۹۳	
۶۰.	بزافا نیسلا می و قویناغا نوی	چاپا ئېکی/ ۱۹۹۴	
۶۱.	چه‌ند ری نشانده‌ک ژبو نیسلا میین کوردستانن	چاپا ئېکی/ ۱۹۹۷	
۶۲.	بزافا نیسلا می و ئاسویه‌کا گه‌ش و روون، بنه‌مایین شهرعی و بنچینه‌یین ئەخلاقى	چاپا ئېکی/ ۱۹۹۷	
۶۳.	نیسلا م و کیشه‌یین نهایی	چاپا ئېکی/ ۱۹۹۸	
۶۴.	زانایین نیسلا می کینه و چه‌وانن؟!	چاپا ئېکی/ ۲۰۰۲ چاپا سیی/ ۲۰۱۱	هاتیه وه‌رگیران ژبو زمانی عه‌ره‌بی
۶۵.	کومه‌لا نیسلا می: ئارمانج و هه‌لویست	چاپا ئېکی/ ۲۰۰۲	
۶۶.	چه‌وا سه‌ره‌ده‌ریی دگهل خه‌لکی بکه‌یین؟!	چاپا ئېکی/ ۲۰۰۲	هاتیه وه‌رگیران ژبو زمانی عه‌ره‌بی
۶۷.	چه‌وا ژ جیهادی تېبگه‌هین؟	چاپا ئېکی/ ۱۹۹۸	
۶۸.	جیهاد درپیا خودی دا و چه‌ند سه‌رنج و ناگه‌هدارییه‌ک	چاپا ئېکی/ ۲۰۰۲	

ژ	په‌رتووک	بهروارو چاپ	تېبېنی
۶۹.	دا کو لسه‌ر جیهادکرنی دهیندار نه‌بین!	چاپا ئېکی/ ۲۰۰۲	
۷۰.	جیهاد درپیا خودی دا چیه و بوچی دهیته کرن و چه‌وا دهیته کرن؟	چاپا ئېکی/ ۲۰۰۲	
۷۱.	چهند ری نیشاندانه‌ک ژبو خویشک و برایی‌ن مه‌ل دهرقه‌ی وه‌لاتی	چاپا ئېکی/ ۲۰۰۲	
۷۲.	ئیسلاام و موسلمانته‌ی و کارئ ئیسلاامی، لبن پوناها قورئان و سونه‌تی	چاپا ئېکی/ ۲۰۰۶	
۷۳.	هه‌فیه‌یمانی لبن پوناها قورئان و سونه‌تی	چاپا ئېکی/ ۲۰۰۹	
۷۴.	پشکداریکرن د هه‌لبژاردن و په‌رله‌مانیدا، هه‌لسه‌نگاندنه‌کا شه‌رعییانه و ژیرانه	چاپا ئېکی/ ۲۰۰۹ چاپا دووی/ ۲۰۱۳	چاپا ئېکی ب دوو خه‌له‌که‌بین جودا جودا ب دوو ناغ و نیشانیت جودا هاتیه کرن، ب نه‌فی شیوه‌یی: خه‌له‌کا ئېکی: به‌لگه‌هین نه‌وان که‌سین پشکداریکرنی د هه‌لبژاردن و په‌رله‌مانیدا ب شه‌رعی نران و هه‌لمه‌شاندا وان خه‌له‌کا دووی: به‌لگه‌هین دروستیا پشکداریکرنی د هه‌لبژاردن و په‌رله‌مانیدا
۷۵.	هه‌لومشاندا بیروباوهر و کریارین توندپه‌ویی یین رېکخراوا (داعش)	چاپا ئېکی/ ۲۰۱۵ چاپا دووی/ ۲۰۱۷	هاتیه وه‌ر گېران ژبو زمانی فارسی

ژ	په‌رتووک	به‌روار و چاپ	تېبېنی
۷۶.	بلا لادان و تاوانین توندېه‌وان، مه ل به‌رامبه‌ری ئیسلامی دوودل و ب گومان نه‌ئېخن	چاپا ئېکی / ۲۰۱۵	هاتیه وه‌رگېران ژبو زمانې فارسی
۷۷.	توندېه‌وی: پېناسه‌یا وی، نیشانین توندېه‌وان، نه‌گه‌رین توندېه‌وی، شینوار و دهرئه‌نجامین وی، چاره‌سهری	چاپا ئېکی / ۲۰۱۵	هاتیه وه‌رگېران ژبو زمانې فارسی
۷۸.	بنه‌مایین شهرعی و هیلین گشتین کومه‌لا ئیسلامی		
زنجیره‌یا بنه‌مایین شهرعیین کومه‌لا ئیسلامی			
۷۹.	خه‌له‌کا ئېکی: به‌لگه‌هین شهرعیین بنیاتنانا کومه‌لا ئیسلامی	چاپا ئېکی / ۲۰۰۱	
۸۰.	خه‌له‌کا دووی و سیی: حوکمی ژ کارلادانا خه‌لیقه و کاربده‌ستین موسلمانان لده‌می خوار دبن و سته‌می دکهن	چاپا ئېکی / ۲۰۰۱	
۸۱.	خه‌له‌کا چواری: شیخ ئه‌بو به‌صیر و هه‌سه‌نگاندنه‌کا شهرعی و ژیرانه‌یا هه‌توایین وی	چاپا ئېکی / ۲۰۰۱	

ژ	په‌رتووک	بهروار و چاپ	تېبېنې
	گوتارین کونگره‌یتن کومه‌لا ئیسلامی کوردستان		
۸۲.	کار و پروژمېن مه یېن ئیسلامی (گوتارا کونگره‌یا ئیکې یا کومه‌لا ئیسلامی)	چاپا ئیکې/ ۲۰۰۵ چاپا دووی/ ۲۰۰۶	
۸۳.	راپورتا: ئیمانی، هزری، سیاسی یا کومه‌لا ئیسلامی کوردستان (گوتارا کونگره‌یا دووی یا کومه‌لا ئیسلامی)	چاپا ئیکې/ ۲۰۱۰	
۸۴.	ئیزفرینه‌ک ژبو بارودوخې نافخویی و واقعی دمره‌کیی مه (گوتارا کونگره‌یا سیی یا کومه‌لا ئیسلامی)، ۳۰/ ۵/ ۲۰۰۵	چاپا ئیکې/ ۲۰۱۶	
	نه‌ته‌وايه‌تی و مه‌سه‌له‌یا کوردان		
۸۵.	کوردستان بوجی وېران بوو و چه‌وا دی ئافه‌دان بیت؟	چاپا ئیکې/ ۱۹۸۹	
۸۶.	حوکمې زفرینې ژبو لبن چویمې طاغوتی ب دیتا ئیسلامی	چاپا ئیکې/ ۱۹۹۰ چاپا دووی/ ۲۰۰۵	
۸۷.	سوزا نه‌ته‌وايه‌تی و هزرا ناسیونالیزمی د ته‌رازا ئیسلامیدا	چاپا ئیکې/ ۱۹۹۰ چاپا سیی، ۲۰۰۵ چاپا چوارې/ ۲۰۱۸	
۸۸.	چارمه‌ه‌ریا کیشه‌یا کوردان دناقبه‌را ئیمان و په‌رله‌مانیدا	چاپا ئیکې/ ۱۹۹۲	
	سیاسه‌ت و حوکمرانی		
۸۹.	چه‌ند باب‌ته‌کین سیاسی یېن هه‌قچه‌رخ لبن روناها عه‌قل و وه‌حییدا	چاپا ئیکې/ ۲۰۱۰	

ژ	په‌رتووک	بهروارو و چاپ	تېبېنې
	مه‌وسووعه‌يا: نېسلاام و ده‌وله‌تداری، (۴ به‌رگ)	چاپا ئېکې / ۲۰۱۶-۲۰۱۴	
۹۰.	به‌رگې ئېکې: قه‌واره‌يا سياسي د ئېسلاامېدا: به‌لگه‌هېن پېدفييوني، چه‌وانيا بنياتناني، سروشت و بناغه‌يي هرزي، پېتاسه‌يا چه‌ند په‌يف و زارافان		
۹۱.	به‌رگې دوويي: بنه‌مايېن سيسته‌مي حوکمرانيي د ئېسلاامېدا		
۹۲.	به‌رگې سييې: (سي ده‌سته‌لاتين): ياسادانان، جېبه‌جيکرن، دادوهرې		
۹۳.	به‌رگې چواري: نه‌موسلمان د کومه‌لگه‌ه و ده‌وله‌تا ئېسلاامېدا		
۹۴.	ديتنه‌کا ئېسلاامېيانه ژبو واقعي مه يي نوکه	چاپا ئېکې / ۲۰۰۹ چاپا دوويي / ۲۰۱۷	
۹۵.	قورئان و پاگسازي و چاگسازي د هه‌ريما کوردستانېدا	چاپا ئېکې / ۲۰۱۸	
۹۶.	گرنگيا رموشي د سياه‌تېدا	چاپا ئېکې / ۲۰۱۹	
نافرمت و خيزان			
۹۷.	نافرمتا موسلمانا کورد، مافين وي يين شهرعي و نه‌رکين وي يين گرنگ	چاپا ئېکې / ۲۰۰۳ چاپا دوويي ۲۰۰۳	
۹۸.	مه‌وسووعه‌يا: نافرمت و خيزان لبن سيېه‌را شه‌ريعه‌تي	به‌رگې ئېکې چاپا ئېکې / ۲۰۰۲ به‌رگې ئېکې و دوويي چاپا سييې ۲۰۱۳	
ديروک			
۹۹.	پوخته‌يا ژياننامه‌يا پېغه‌مبه‌ري خودي (صلي الله عليه وسلم)، ده‌رس و په‌ندين وي	چاپا ئېکې ۲۰۰۹ چاپا سييې ۲۰۱۳	

ژ	په‌رتووک	بهروارو چاپ	تېبېنی
۱۰۰	چهنډ قه‌فته‌ک ژ بېدرا ته‌مه‌نی من (بېره‌وېن من)، به‌شی نیکی (۱۹۶۱- ۱۹۹۱)	چاپا نیکی/ ۲۰۱۵	
۱۰۱	پشتیه‌ک ژ کاروچالاکي و پرویدانین ژيانا من (۱۹۶۱-۲۰۱۷)	چاپا نیکی/ ۲۰۱۸	ژبو هردوو زمانین عهره‌بی و ټینگلیزی هاتیه وهرگیران
نیدار و دانوستاندن			
۱۰۲	سنوورین قه‌ده‌غه‌کری نه‌شکین! (چاپ‌یکه‌فتنا دکتورحسین محمد عزین)	چاپا نیکی/ ۲۰۰۱ چاپا دووی/ ۲۰۰۴	-
۱۰۳	نه‌شکه‌نجه و زیتان، پېشمهرگه‌یه‌ک بیست و دوو هه‌یفان د زیندانا داگیرکه‌راندا	چاپا نیکی/ ۲۰۰۵ چاپا سینی/ ۲۰۰۹	هاتیه وهرگیران ژبو زمانی عهره‌بی و ټینگلیزی، هه‌روه‌سا دوو تهرجه‌مېن فارسی ژبو هاتیه‌کرن و هاتیه چاپکرن و به‌لا‌فکرن
۱۰۴	گه‌نچ د تیگه‌هین نه‌اییدا	چاپا نیکی/ ۲۰۱۰	
زنځیره‌یا باب‌ه‌تین سه‌رده‌می			
۱۰۵	گه‌نجین مه‌ دناقبه‌را ره‌سه‌نایه‌تی و لا‌سایکرنیدا (۱)	چاپا نیکی/ ۲۰۰۶	ژبو زمانی فارسی هاتیه وهرگیران
۱۰۶	بلا هشیار بین! هه‌رفینا ره‌وستی دی کومه‌لگه‌ها مه‌ به‌ره‌ف چارمنقیسه‌گی نه‌یارقه به‌ت (۲)	چاپا نیکی/ ۲۰۰۲ چاپا دووی/ ۲۰۰۶	
۱۰۷	ب دویر نیخستنا ناهرتی ژ نیسلامی دی توشی چ زیانه‌گی بین! (۳)	چاپا نیکی/ ۲۰۰۷	-

ژ	په‌رتووک	بهروارو چاپ	تېبېنی
۱۰۸	چه‌وا دی بینه پېشه‌نگ و بنیات‌نانا بنکه‌یی چه‌ماو‌ری (۴)	چاپا ئېکی / ۲۰۰۷	
۱۰۹	سیاسه‌تا ئیسلامی و چه‌ند روونکره‌ک (۵)	چاپا ئېکی / ۲۰۰۷	
۱۱۰	چه‌ند بنه‌مایه‌کین گرنګین گوتاربیژی (۶)	چاپا ئېکی / ۲۰۰۶	ژبو زمانی فارسی هاتیه وه‌رگیران
۱۱۱	قوتابیین زانیاریین شهرعی و چه‌ند سهرنج و رېنماییه‌ک (۷)	چاپا ئېکی / ۲۰۰۷	
۱۱۲	رېموشتی بلند و په‌سند پیقه‌ری موسلماننه‌تی یه (۸)	چاپا ئېکی / ۲۰۰۷	
۱۱۳	بانگخوازی ژبو خودی چییه و چه‌وایه و ب کی ده‌یته کرن؟ (۹)	چاپا ئېکی / ۲۰۰۷	ژبو زمانی فارسی هاتیه وه‌رگیران
۱۱۴	قوتابی د ئه‌فی سه‌روبه‌ریدا، پیدفی یه چه‌وا بن و چ بکه‌ن؟ (۱۰)	چاپا ئېکی / ۲۰۰۸	
۱۱۵	واقعی هه‌ریما کوردستانی، دیتنه‌کا ئیسلامیانه (۱۱)	چاپا ئېکی / ۲۰۰۸	
۱۱۶	سروش و ستوینین خیزانی و مه‌سه‌له‌یا چه‌ند ژنی د ته‌رازی شهرعی و عه‌قلیدا (۱۲)	چاپا ئېکی / ۲۰۰۹	ئه‌ډ نامیلکه‌یه ب (۱۴) خه‌له‌که‌یان د روژنامه‌یا (روژنامه) دا هاتیه به‌لا فکرن
۱۱۷	کاری ئیسلامی و نه‌هیلانا چه‌ند تاریاتییه‌کان (۱۳)	چاپا ئېکی / ۲۰۱۱	
۱۱۸	حوکم فیه‌زفرینی ژ ئیسلامی و هه‌سه‌نگاندنه‌ک (۱۴)	چاپا ئېکی / ۲۰۱۱	

ژ	په‌رتووک	بهروار و چاپ	تېبېنی
۱۱۹	مه‌لای مه‌زنی کویه و ته‌فسیرا وی و چند سهرنجه‌ک (۱۵)	چاپا ئیکي / ۲۰۱۱	
۱۲۰	هه‌کولینه‌ک لدور: هه‌بوون و نه‌بوونا نه‌سخی د قورنائیدا (۱۶)	چاپا ئیکي / ۲۰۱۲	
۱۲۱	تاقیرنا خودی ژبو به‌نده‌یین وی چییه و چه‌وايه؟ (۱۷)	چاپا ئیکي / ۲۰۰۳ چاپا دووی ۲۰۱۲	
۱۲۲	ره‌هه‌ندا کوردان ژ دهرقه‌ی وه‌لاتی و هه‌رکی لسه‌ر ملین وان (۱۸)	چاپا ئیکي / ۲۰۱۲	
۱۲۳	خاتین مه‌لاژن: ئافرده‌کا هه‌لکه‌فتی و هه‌هه‌ژینه‌کا کیم وینه (۱۹)	چاپا ئیکي / ۲۰۱۲	
۱۲۴	گه‌نج و فه‌یرانا روحی: هه‌گه‌ر، شینوار، چاره‌سهر (۲۰)	چاپا ئیکي / ۲۰۱۷	
۱۲۵	ژیان لبن سیبه‌را ئیمان و نه‌هیلانا گومانان (۲۱)	چاپا ئیکي / ۲۰۱۷	
ب په‌رتووکین عه‌ره‌بی			
	موسوعة: الإسلام كما يتجلى في كتاب الله	ط الاولى/ ۲۰۱۵	
۱۲۶	کو د چاپا ئیکي دا (۸) به‌رگه و، د چاپا دووی دا ژ (۱۲) په‌رتووکان پیک دهیت، ب هه‌فی شیوه‌ی:		
۱۲۷	الكتاب الأول: الإسلام: معرفة صحيحة بالخالق عز وجل والخلق	ط الثانية/ ۲۰۱۶	

تېبېني	بهروارو چاپ	په‌رتووک	ژ
	ط الثانية/٢٠١٧	الكتاب الثاني: تعريف الإيمان	١٢٨
	ط الثانية/٢٠١٧	الكتاب الثالث: الإيمان بالله تبارك وتعالى: الخالق الرب المالك الإله ذي الأسماء الحسنى والصفات العلى	١٢٩
	ط الثانية/٢٠١٧	الكتاب الرابع: الإيمان بالملائكة و بالجن	١٣٠
	ط الثانية/٢٠١٧	الكتاب الخامس: الإيمان بكتب الله الحكيم	١٣١
	ط الثانية/٢٠١٧	الكتاب السادس: الإيمان برسول الله تعالى وأنبيائه الكرام	١٣٢
	ط الثانية/٢٠١٨	الكتاب السابع: خاتم النبيين محمد صلى الله عليه وسلم: موجز سيرته وبراہين نبوته	١٣٣
	ط الثانية/٢٠١٨	الكتاب الثامن: الإيمان باليوم الآخر وموجز عن القدر	١٣٤
	ط الثانية/٢٠١٨	الكتاب التاسع: إهداء الإنسان بهدى الله، أو الإلتزام الفردي بشريعة الله	١٣٥
	ط الثانية/٢٠١٩	الكتاب العاشر: إلتزام المجتمع بشريعة الله تعالى	١٣٦
		الكتاب الحادي عشر: تطبيق المجتمع للشريعة و معالم الدولة في الإسلام	١٣٧
		الكتاب الثاني عشر: الإسلام: نظرة سديدة تجاه الناس وتعامل صحيح معهم	١٣٨

ژ	په‌رتووک	بهروارو چاپ	تېبېنی
١٣٩	نقض فکرة التطرف	ط الاولی/ ٢٠١٦ لندن، ط الثانية/ ٢٠١٧، - القاهرة (نقض التطرف ودحض أفکار المتطرفین)	
١٤٠	ضيف و قضية (مقابلة مع قناة العربية)	ط الاولی/ ٢٠٠٦	-
١٤١	لقاء خاص (مقابلة مع قناة العالم)	ط الاولی/ ٢٠٠٦	
١٤٢	حديث مختصر حول مايجري على الساحة العراقية	ط الاولی/ ٢٠١٦	
١٤٣	طريق الصلاح والسير الى الله / تزكية النفس في ضوء القرآن والسنة	ط الاولی/ ٢٠١٢	
١٤٤	أمير وراء القضبان	ط الاولی/ ٢٠٠٩ ط الثاني/ ٢٠١٣	
١٤٥	مسائل عصرية رائجة	ط الثانية/ ٢٠١٤	
١٤٦	قواعد مهمة في التعامل الشرعي الحکيم مع المسائل الفرعية الخلافية	ط الاولی/ ٢٠١١	
١٤٧	علماء الإسلام من هم وماهي صفاتهم؟	ط الاولی/ ٢٠٠٥ ط الثانية/ ٢٠١٨	
١٤٨	الأصول الشرعية والخطوط العامة للجماعة الإسلامية	ط الاولی/ ٢٠٠١ ط الثالثة/ ٢٠١٢	
١٤٩	كيف نتعامل مع الناس؟	ط الاولی/ ٢٠٠٢	
١٥٠	حوارات ساخنة حول قضايا راهنة، في ميادين الفكر والفقه والدعوة والسياسة	ط الاولی والثانية/ ٢٠١٨	

٢٠١٧	٢٠١٨	٢٠١٩	٢٠٢٠
١٥١	١٥٢	١٥٣	١٥٤
١٥٥	١٥٦	١٥٧	١٥٨

ameer.maktaba@yahoo.com

/Alibapir

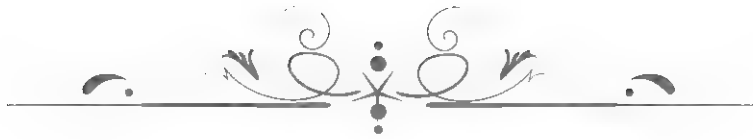
/Alibapir

/MadrassaAminatOffice

www.alibapir.net

www.alibapir.net

نافه رۆك

- پیشکش بیت..... ۷
 پیشه کیا چا پا زاراقی بادینی..... ۹
 پیشگوتن..... ۱۱
 دهستیك و پیناسه یا ئەقی پەرتووکى..... ۱۳
 ئەو نامە یا نه خەشە یی ریکا بریقه چوونا دیبه ییتی بخووفه گرتی..... ۱۷
 چه وانیا بریقه برنا دیبه ییتی..... ۱۹
 ری خوشکرن..... ۲۱

به شی ئیکى

سیکولاریزم

(SECULARISM)

- تەوهرى ئىكى: پیناسه..... ۲۹
 تەوهرى دوویى: سەرھاتیا سەرھلانا سیکولاریزمى د روت ئاقا (غرب) ی دا..... ۳۳
 سەرنجدانەك ژبو ئایینی کە نیسی:..... ۳۷
 ۱- گوهرپین و دەستکاریکنا پەرتووکا پیروز (الكتاب المقدس):..... ۳۷
 ۲- ژ لایى عەقیدە و هزریقە:..... ۳۹
 ۳- دانانا دادگە مین پشکینا عەقیدى (محاكم التفتيش عن العقيدة):..... ۴۰

- ٤- تبه نیکرنا سیستمی ٲیوکراسی (theocracy): ٤١
- ٥- قورخکاریه کا دژوار ژبو مولک و سامانی: ٤١
- ٦- ٲیکچوونا ئاشتیا جفاکی: ٤١
- توهروی سییی: کومه لکه ههک کوژ نیسلامی ٲیگه هشتییت، چ به هانهیهک ژبو
هه بوونا سیکولاریزمی ٲینه ٤٥
- خالا ٲیکی: دیروکا نیسلامی و موسلمانان، به روفاژی دیروکا که نیسی و
نه صرانیانه: ٤٥
- خالا دوویی: چ ژ وان نه گهرین کو خه لکی ٲوژئاقا ژ که نیسی ٲه ٲه قاند، د
نیسلامیدا هه بوون ژبو نینه: ٤٧

به شی دوویی

دیموکراسی

(DEMOCRACY)

- توهروی ٲیکی: ٲیناسه ٥٧
- توهروی دوویی: سه رها ٲیا دیموکراسیی ٥٩
- توهروی سیی: به راوردیهک دناقبه را دیموکراسیی و سیستمی ٲوکمرانیی د
نیسلامیدا ٦٤

به شی سییی

نه نجامین: سیکولاریزم و دیموکراسیی د نه زموونا هه ریما کوردستانیدا

- سیکولاریزم ٨١
- دیموکراسی ٨٤

به‌شی چواری به‌سقدانا پرسیاران

دەستپێك ۹۳

پینچ خوله‌کیڤ دوماهی ۱۰۹

به‌شی پینچی

به‌رسقا چه‌ند ناخفتنه‌كان كود ديبه‌یتى دا نه‌گه‌هشتم به‌رسقا وان بدم

به‌ره‌مه‌مین نفیسه‌رى ۱۲۹

نافەرۆك ۱۴۷

كورتییه‌ك ژ دیروكا ژيانا ماموستا عه‌لى باپیر ۱۵۰

/Alibapir

/Alibapir

/MediaAmesOffice

www.alibapir.net

کورتییەك ژدیروكا ژيانا ماموستا عەلی بابیر

- ناڤ: عەلی بابیر وەتمان.
- ژدایکبووی: سالّا (١٩٦١ز) ل قەزایا پشدر سەرب پارێزگەها سلێمانی.
- زانیاریی ئیسلامی ل پەیمانگەها ئیسلامی (پانیە و سلێمانی) و ل دەف زانیی کوردستانی و عێراقی و "پاشان یی کوردستانا ئێرانی" بەدەستفە ئێناینە، ل سالّا (١٩٨٠ز) قورئانا پیروز ژێه رکریه.
- ل سالّا (١٩٨١ز) ژلایی پڕژێما بە عەس بڕیارا دەستگیرکردنی ژبو هاتیە دان، لەوما هەر ل وی دەمی عێراق بجە هیلایه و ئاواره بوویه ل ئێرانی، کول وی دەمی ل قویناغا دووی یا زانکویی بوو، کولیژا شەریعەت.
- ل سالّا (١٩٨٣ز) زقریه کوردستانا عێراقی و ل پێقه بەریا ئەوقافا هەولیری تاقیکرنا ئیمامەتی کریه و، ل مزگەفتا (نورسی) ل باژیری پانیە هاتیە دامەزراندن و، بەردەوام بوویه لەسەر گوتنا وانەیان و بانگخوازیا ئیسلامی و... هتد.

- ئیکه مین به ره می خول سالآ: (۱۹۸۳ز) نفیسیه بناقی: (پوخته یه ک لدور ئیسلامی)، پاشان په رتووک و به ره می و د به رده وام بوون کو د نوکه دا ژماره یا وان ژ سه د (۱۰۰) به ره مان پتره، کو ژ مه وسووعه و په رتووک و نامیلکه یان پیک دهین و، ب زمانین کوردی و عه ره بی هاتینه نفیسین و، هنده ک ژ په رتووکین و ی کو ب زمانی کوردی هاتینه نفیسین ژبو زمانین: عه ره بی و، فارسی و، تورکی و، ئینگلیزی ژبی، هاتینه وهرگیړان.
- ل سالآ (۱۹۸۷ز) پشتی چهند سالان ژ خه باتا ئاشکهر و نهین دگه ل {بزاقا په یوه ندیا ئیسلامی}، کو ل دوماهیا سالین هفتی ژ چهرخی بوری پیکه ستین و ی یین نهین دامه زراندن، چوویه چیاپی و ده ست ب خه باتا چه کداری کریه د چوارچو ه یا بزاقا ئیسلامیدا، کو ل چهند ده قهرین کوردستانی بنکه و باره گایین سهریازی هه بوون لدژی پژیما به عس و، هیژا هه مزه ل بزاقا چیاپی قه ندیل دامه زرانند.
- ل سالآ (۱۹۸۸ز) بوویه نه ندای مه کته با سیاسی یا بزاقا ئیسلامی.
- ل سالآ (۱۹۹۱ز) پوله کی مه زن هه بوویه د سهرهلدانا ئادارا (۱۹۹۱ز) و هشیارکونا خه لکی کوردستانی، ژ مه رهم و ئارمانجین سهرهلدانا چه ماوه ری و دانه نیاسینا بزاقا ئیسلامی.
- هه تا سالآ (۲۰۰۱ز) دناق بزاقیدا به رده وامی دایه خه باتا خو و، د هه مان سالدا دگه ل پتریا هیژ و مه لبه ندین بزاقا ئیسلامی، ژبه ر چهند نه گه ره کین مه نه جی (کومه لا ئیسلامی کوردستان) راگه هاند و ب نه میری کومه لا ئیسلامی هاته هه لبراردن.
- ل (۲۰۰۳/۷/۱۰ز) ل سنووری سلیمانینی ژلایی هیژین نه میری ب تومه تین نه دروست هاته ده ستگی رکن، ژبو ماوه یی (۲۲) هه یقان د زیندانیدا مایه و، هه ر د زیندانیدا مه وسووعه یا: (الإسلام كما يتجلى في كتاب الله) د

دوازده په‌رتوڪ و چوار هزار (۴۰۰۰) لاپه‌رياندا نفيسيہ و، ل
(۲۸/۴/۲۰۰۵ز) ڙ زينداني ڙگار بوويه.

- هتا نوڪه پتر ڙ (۱۰۰) په‌رتوڪ و ناميلڪه نفيسيہ د بوارين: هزارا
ئيسلامي و عقيده و فقہ و حوڪم و سياست و ته‌زڪيه يا نه‌فسي و
په‌وشي و، به‌رسفدانا هزار و ڪوره‌پيڪين ناموو و ... هتد.
- د هلبزاردين ساللا (۲۰۱۰ - ۲۰۱۴ز)، ڙيو جقاتا نوينه‌رين عيراقى ل
بازنه‌يا پاريزگه‌ها هوليڙي ڪانديد بوويه و، دهنكي ئيكي بدهست خوفه
ئينايه، پتر ڙ (۶۰,۰۰۰) دهنگان.
- ڪومه‌لا ئيسلامي هتا نوڪه سى ڪونگره گرڏاينه، ل سالتين: (۲۰۰۵ و
۲۰۱۰ و ۲۰۱۵ز) و د هه‌مياندا، ب ئه‌مير هاتيه هلبزاردن.
- نوڪه پروڙه‌ي ته‌فسير ڪرنا قورئانا بلند و پيروز ده‌سٽيڪريه و، هتا نوڪه
چهندين به‌رگ ڙي هاتينه چاپ ڪرنا و به‌لاڦ ڪرنا.

ڙيو پتر پيڙانينان لسهر ڙيانا نفيسه‌ري، سه‌ره‌دانا مالپه‌ري وى يى تاييه‌ت
بكه‌ن: www.alibapir.net

ameer.maktab@yahoo.com

 /AliBapir

 /AliBapir

 /MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

ئەڤ پەرتووکە ..

دەقی ئەوی گوتوبیژی یە

کو لێ ناڤ و نیشانی:

(سیکولاریزم و دیموکراسی

د ئەزمونا کوردستانی)

ل پوژا (۲۰۱۶/۶/۱۰) ل سلیمانی

ل هولا تەوار،

دناقبەرا بەندە ی و

کاک مەلا بەختیاری دا
www.alibapir.net

هاتیە ئەنجام دان.

هەلبەت پشتی پێداچوون و

زێدەکرنا ھندەك بەحس و بابەتان،

کو د دەستیپێکا پەرتووکیدا ئاماژە

پێ هاتیە دان.